

**THOMAS
HARDY**

TESSIN
TARINA

Thomas Hardy
Tessin tarina

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25203687

Tessin tarina:

Содержание

ENSIMÄINEN VAIHE	4
1	5
2	13
3	24
4	34
5	50
6	64
7	71
8	78
9	85
10	93
11	101
TOINEN VAIHE	110
12	111
13	124
14	129
Конец ознакомительного фрагмента.	141

Thomas Hardy
Tessin tarina

ENSIMÄINEN VAIHE

IMPI

1

Eräänä iltana loppupuolella toukokuuta tallusteli muuan keski-ikäinen mies Shastonista kotikyläänsä Marlottia kohti, joka sijaitsi läheisessä Blakemoren eli Blackmoorin laaksossa. Kovin olivat hänen jalkansa raihnaiset ja käyntinsä vinoa, niin ettei hän voinut astua oikein suoraan, vaan kampeutui aina hiukan vasemmalle. Välistä hän nyökäytti päätään aivan kuin vahvistaakseen ajatustaan, vaikkei hän ajatellutkaan mitään erikoista. Tyhjä munakori riippui käsivarrella, ja nukkavierun hatun lierissä oli reikä sillä kohdalla, mistä peukalo oli pitänyt kiinni hattua kohotellessa.

Matkan varrella tuli häntä vastaan vanhanpuoleinen pappi, joka istui harmaan tamman selässä ja hyräili hajamielisenä laulun säveltä.

– Hyv' iltaa, sanoi koria kantava mies.

– Hyvää iltaa, Sir John, vastasi pappi.

Astuttuaan pari askelta jalkamies pysähtyi ja kääntyi ympäri.

– Pyydän anteeksi, herra pastori; tapasimme toisemme viime toripäivänä tällä tiellä juuri näihin aikoihin, ja minä sanoin "hyv' iltaa", ja te vastasitte "hyvää iltaa, *Sir John*", samoin kuin nytkin.

– Niinpä vastasin, sanoi pappi.

– Ja kerran ennenkin – noin kuukausi takaperin.

– Varsin mahdollista.

– Mitä te oikeastaan tarkoittatte nimittäessänne minua näillä

kerroilla "Sir Johniksi"; enhän ole sen kummempi kuin ruokatavarainkaupustelija Jack Durbeyfield?

Pappi ajoi vähän lähemmäksi.

– Se oli vain pähänpisto, hän virkkoi ja hetkisen mietittyään hän lisäsi: – Siihen on syynä eräs seikka, jonka äskettäin sain selville tehdessäni sukututkimuksia uutta kreivikunnan historiaa varten. Olen pastori Tringham, muinaistutkija, Stagfoot Lanesta. Ettekö tosiaan tiedä, Durbeyfield, että polveudutte suoranaisesti D'Urbervillein vanhasta ritarisuvusta, joka juontaa juurensa Sir Pagan D'Urbervillestä, eräästä kuuluisasta sotilaasta, jonka Battlen kirkon asiakirjat kertovat tulleen Normandiasta Wilhelm Vallottajan kera?

– En ole koskaan ennen kuullut siitä.

– Se on täyttä totta. Kohottakaapa hiukan leukaanne, jotta näen paremmin kasvonne sivulta. Aivan selvästi D'Urbervillein nenä ja leuka – joskin hieman suvustaan huonontuneet. Kantaisänne oli yksi noista kahdestatoista ritarista, jotka auttoivat normannilaista Estremavillan loordia vallottamaan Glamorganshiren. Sukunne jäsenillä oli kartanoita kaikkialla tässä osassa Englantia, ja heidän nimensä tapaa kuningas Tapanin aikuisissa tilikirjoissa. Juhana-kuninkaan hallitessa muuan heistä oli niin rikas, että saattoi lahjottaa maatilan hospitaaliritareille; ja Edvard II: n aikana kutsuttiin esi-isänne Brian Westminsteriin ottamaan osaa suuren neuvoskunnan keskusteluihin. Oliver Cromwellin aikana menitte vähän alaspäin, ette kuitenkaan huomattavasti, ja Kaarle II:

n hallitessa eräs teistä uskollisuutensa vuoksi korotettiin kuninkaallisen Tammen ritariksi. Sir Johneja on ollut joukossanne sukupolvittain, ja jos ritariarvo kulkisi perintönä kuten vapaaherruus, niinkuin todenteolla oli laita ennen vanhaan, jolloin miehet lyötiin ritareiksi isästä poikaan, niin olisitte nyt "Sir John".

– Jopa nyt jotakin, mutisi Durbeyfield.

– Sanalla sanoen, lopetti pastori, lyöden ratsupiiskalla sääreensä, tuskinpa on toista semmoista sukua koko Englannissa.

– Tuli ja leimaus, eikö tosiaankaan? sanoi Durbeyfield. Ja täällä minä vain olen elää kituuttanut vuodesta vuoteen, aivan kuin olisin koko pitäjän halvimpia. Kuinka kauan on tästä asiasta tiedetty, pastori Tringham?

Pappi selitti asian hänen tietääksensä joutuneen kokonaan unhoon, joten sitä ei tunnettu juuri ollenkaan. Itse hän oli ruvennut tutkimaan sitä viime kevännä koettaessaan saada selville D'Urberville-suvun vaiheita; hän oli tällöin sattunut huomaamaan Durbeyfieldin nimen tämän vankkureissa ja oli sen johdosta ruvennut tekemään tiedusteluja hänen isästään ja isoisästään, kunnes asia oli käynyt hänelle täysin selväksi.

– Ensinnä en aikunut häiritä teitä niin hyödyttömällä ilmoituksella, hän sanoi. Mutta päätökset saavat välistä väistyä mielijohteitten tieltä. Sitä paitsi luulin teidän jo tietävänkin jotain asiasta.

– Olenhan minä kerran, pari semmoistakin puhetta kuullut, että sukuni on nähnyt parempiakin päiviä ennen Blackmooriin

tuloaan. Mutta siitpä minä viis välitin, luulin vain, että meillä jolloinkin oli ollut kaksi hevosta, kun niitä on nyt vain yksi. On mulla myöskin korea hopealusikka ja kaiverrettu sinetti, mutta, hyvä Jumala, mitäpä lusikasta ja sinetistä!.. Ettäkö minä ja nuo jalosukuiset D'Urbervillet olisimme koko ajan olleet samaa lihaa ja verta! Kuuluihan tuolla vaarin isällä kyllä olleen joitakin salaisuuksia eikä häntä haluttanut koskaan kertoa, mistä hän oli tullut. Mutta saanko luvan kysyä, herra pastori, missä meidän kotilietemme on? Toisin sanoen, missä me D'Urbervillet nykyään asumme?

– Ette missään. Olette sammuneet – aatelissukuna.

– Sepä ikävää.

– Niin – valheellisten sukukirjojen mukaan te olette sammuneet miehenpuolelta – se on, alentuneet – joutuneet häviöön.

– Missä me sitten lepäämme haudattuina?

– Kingsbere-sub-Greenhillissä; siellä teitä on riveittäin holvihaudoissanne, ja kuvienne yli kohoavat Purbeckin marmorista tehdyt katokset.

– Missäs sukumme kartanot ja tilat ovat?

– Ei teillä olekkaan sellaisia.

– Äläs! Eikö maatakaan?

– Ei; vaikka ennen vanhaan, kuten jo sanoin, teillä oli tiloja kosolta, sillä suvussanne oli monta haaraa. Tässä kreivikunnassa teillä oli kartano Kingsberessä, toinen Shertonissa, samoin Millpondissa, Lullsteadissa ja Wellbridgessä.

– Tokkohan pääsemme enää koskaan omillemme?

– Sitä on mahdoton sanoa.

– Mitähän minun olisi tehtävä tämän asian takia? kysyi

Durbeyfield hetken vaijettuaan.

– Ei mitään, ei yhtään mitään; koettakaa vain puhdistaa mieltänne ajattelemalla, kuinka katoavaista kunnia on. Tämä asia tarjoaa kyllä hiukan viehätystä paikallisen sukuhistorian tutkijalle, mutta ei muille. Kreivikuntamme mökkiläisten joukossa on useita sukuja, joiden muinaisuus on miltei yhtä loistava kuin teidän. Hyvää yötä!

– Kääntykööpä takaisin, pastori Tringham, niin käydään ottamassa haarikka olutta asian kunniaksi. "Kirkkaassa Tilkassa" on varsin hyvää astiaolutta – joskaan ei niin hyvää kuin Rolliverissa.

– Ei kiitos, ei tänä iltana, Durbeyfield. Olette jo saanut tarpeeksi. Ja näin sanoen pastori läksi jatkamaan matkaansa, suuresti epäillen oliko hän tehnyt viisaasti kertoessaan miehelle merkillisen uutisensa.

Durbeyfield kulki moniaita askeleita vaipuneena syviin mietteisiin, istuutui sitten ojan reunalle ja laski korin eteensä.

Hetken kuluttua näkyi matkan päässä eräs poika, joka astui samaan suuntaan kuin Durbeyfield äskettäin. Hänet havaittuaan tämä viittasi kädellään, ja poika kiiruhti kulkuaan ja ennätti hänen kohdalleen.

– Otappa tuo kori, poika! Sinä saat lähteä asialle.

Pojan roikale nyrpisti naamaansa. – Millä oikeudella te, John

Durbeyfield, komentelette minua tuolla lailla ja nimitätte minua "pojaksi?" Tiedättehän nimeni yhtä hyvin kuin minä teidän.

– Tiedätkö, tiedätkö tosiaan? Siinäpä se juuri onkin salaisuus – siinäpä se onkin! Tottele nyt ja mene asialle, jonka saat toimittaaksesi... No, saatanpa kertoakkin sulle salaisuuteni. Fred, minä olen jalosukuinen mies, juuri tänä iltana pääsin sen perille. Ja Durbeyfield oikasihe laiskasti nurmikolle satakaunojen keskeen.

Poika seisoi hänen edessään töllistellen häntä kiireestä kantapäähän.

– Sir John D'Urberville – sepä on nimeni, jatkoi mies pitkältään. Jos vain ritarit ovat vapaaherroja – ja ovathan ne sitä. Kaiken tuon kertoo minusta historia. Oletko kuullut milloinkaan puhuttavan Kingsbere-sub-Greenhill-nimisestä paikasta?

– Olen, olen minä ollut Greenhillin markkinoillakin.

– No niin, tuon kaupungin kirkossa lepäävät...

– Ei se ole mikään kaupunki se paikka, jota minä tarkoitan, ei ollut ainakaan silloin, kun minä siellä kävin – olipahan vain pikkunen kyläpahanen.

– Vähätpä paikasta, poika, siitä ei ole nyt puhe. Tuon seurakunnan kirkossa esi-isäni lepäävät – sadoittain – puettuina haarniskoihin ja koristettuina jalokivillä, isoissa lyijyarkuissa, jotka painavat senkin seitsemän tonnia. Koko Etelä-Wessexin kreivikunnassa ei ole ainoatakaan miestä, jolla olisi suvussaan uljaampia ja jalompia luurankoja kuin minulla!

– Vie suas!

– Kori käteesi ja mars Marlottiin! Kun tulet "Kirkkaaseen Tilkkaan", niin käske heti lähettämään rattaat minua noutamaan. Pankoot myös rattaiden pohjalle pikku pullon rommia ja kirjottakoot sen tiliini. Ja vie sitten kori kotiini ja sano eukolleni, että heittäköön pyykinpesunsa hiiteen, koska hänen ei tarvitse päättää sitä, ja odottakoon, kunnes tulen kotiin, sillä minulla on hänelle suuria uutisia.

Kun poika näytti epäröivän, niin Durbeyfield pisti kätensä taskuun ja veti sieltä shillinginrahan – monta hänellä ei niitä ollutkaan.

– Tässä on vaivoistasi, poika.

Se muutti pojan käsityksen asemasta.

– Kyllä, kyllä, Sir John. Paljon kiitoksia. Voinko tehdä vielä jotain muuta?

– Sano kotona, että minä tahtoisin illalliseksi – vaikkapa lammaspaistia, jos saavat sellaista, ja elleivät saa, niin sitten verimakkaraa, ja elleivät saa sitäkään, niin kelpaa muunkinlainen makkara.

– Kyllä sanon, Sir John.

Poika otti korin ja juuri kun hän oli lähdössä, kuului kylältä päin torvisoittoa.

– Mitä se on? sanoi Durbeyfield. Olisikohan se minua varten?

– Naisyhdistyksen paraati, Sir John. Tyttärennekin on siinä jäsenenä.

– Niinpä tosiaan – aivanpa sen unohdin miettiessäni tärkeämpiä asioita. Mutta alappa laputtaa Marlottiin ja tilaa

rattaat; ehkä minä ajan tarkastamaan tuota yhdistystä.

Poika meni, ja Durbeyfield lepäsi odotellen nurmikolla iltauringin paisteessa. Tiellä ei pitkään aikaan kulkenut ketään, eikä tuolla sinertävien kukkulain rajottamalla alueella kuulunut muita inhimillisiä ääniä kuin heikkoja soitonsäveleitä.

2

Marlottin kylä sijaitsi ennenmainitun Blackmoorin eli Blakemoren ihanan laakson koillisrinteellä. Se oli syrjäistä seutua, joka oli melkein kokonaan jäänyt huomaamatta matkailijoilta ja maisemamaalareilta, vaikka ei ollut kuin neljän tunnin matkan päässä Lontoosta.

Sopivinta on tutustua tuohon laaksoon katselemalla sitä ympärillä kohoavain kumpujen laelta – kenties ei kuitenkaan kesän kuivimpana aikana. Jos umpimähkään lähtee pahalla ilmalla harhailemaan sen sokkeloita, niin saattaapa piankin kyllästyä sen kapeihin, luikerteleviin ja savisiin teihin.

Tätä viljavaa ja suojattua seutua, missä kedot eivät koskaan käy ruskeiksi eivätkä purot milloinkaan kuivu, rajottaa etelässä jyhkeä liituvuorenharjanne, joka yhtyy Hambledon Hillin, Bulbarrowin, Nettlecombe-Toutin, Dogburyn, High-Stoyn ja Bubb Downin kukkuloihin. Matkamies, joka merenrannalta tullen on vaeltanut useampia kilometrejä kalkkitasankojen ja viljavainioiden halki ja sitten äkkiä saapuu tuommoisen jyrkänteen reunalle, aivan hämmästyty ja ihastuu ikihyväksi nähdessään edessään kuin levällään olevasta kartasta maiseman, joka on kerrassaan toisenlainen kuin minkä halki hän oli kulkenut.

Hänen takanaan kohoavat kukkulat, aurinko helottaa vainioille niin laajoille, että ne saavat maiseman näyttämään

aukealta, maantiet hohtavat valkoisina, pensasaidat on leikattu tasaisiksi, ilma kuulakka. Tuolla laaksossa sitä vastoin maailma näyttää olevan rakennettu pienempään ja hienompaan mittakaavaan, vainiot ovat vain tilkkuja, niin tuiki vähäisiä, että niitä ympäröivät pensasaidat näyttävät kukkulalta katsottuina tummanvihreältä verkolta, joka on levitetty vaaleamman nurmikon yli. Ilma on raukaisevaa ja niin taivaansinistä, että sekin, mitä taiteilijat kutsuvat välialaksi, on samaa väriä, kun taas taivaanranta siintää merensinisenä.

Viljeltyjä maita on vain vähän ja nekin pienenpuoleisia; silmä kohtaa melkein poikkeuksetta runsaat määrät ruohikkoa ja puita, jotka verhoavat isomman laakson pikku kumpuja ja notkelmia. Semmoinen on Blakemoren laakso.

Seutu tarjoaa yhtä paljon historiallista kuin topograafista mielenkiintoa. Ennen vanhaan mainittiin laaksoa nimellä "Valkoisen hirven metsä". Tämä nimi johtui eräästä omituisesta tarinasta, jonka mukaan muuan Thomas de la Lynd oli Henrik III: n aikana tuomittu suuriin sakkoihin siitä, että oli tappanut komean valkoisen hirven, jonka itse kuningas oli varemmin ajanut uuvuksiin, mutta sitten säästänyt. Niihin aikoihin ja paljoa myöhemminkin kasvoi seutu sankkaa metsää. Vielä nytkin on siitä muistona rinteillä säilyneitä ijäkkäitä tammilehtoja ja säännöttömiä hirsikköpalstoja sekä onttoja puita, jotka varjostavat laakson laitumia.

Metsät ovat hävinneet, mutta muutamia vanhoja tapoja, jotka ovat syntyneet niiden varjossa, on vielä elossa. Monet

niistä ovat kuitenkin muuttaneet muotoaan tai verhoutuneet valepukuun. Niinpä saattoi esimerkiksi tämäniltaisen seuran eli n.s. yhdistyksen paraatin tuntea entisiksi kevätkarkeloiksi. Tuommoinen tilaisuus oli huvittava tapaus Marlottin nuorisolle, vaikka osanottajille jäikin hämäräksi, mikä siinä oikeastaan oli mieltäkiinnittävää. Eriskummallisinta ei näet ollut se seikka, että tässä oli säilynyt vanha tapa marssia joka vuosi juhlakulussa ja sitten karkeloida perästäpäin; omituisuus riippui siitä, että jäsenenä oli pelkästään naisia. Miesten yhdistyksissä olivat tuollaiset juhlat vielä jokseenkin tavallisia, vaikkakin jo vähenemään päin; mutta joko heikomman sukupuolen luontainen kainous tai miespuolisten sukulaisten pilkallinen käytös oli tehnyt lopun jällellä olevien naisklubien (jos olikaan muita kuin tämä) kunniaista ja kehityksestä. Ainoastaan Marlottin yhdistys oli enää jällellä pitämässä voimassa sikäläisiä kevätjuhlatapoja. Se ei ollut mikään keskinäinen avunantoliitto, vaan jonkunlainen järjestetty siskoseura; sellaisena se oli viettänyt juhliaan jo vuosisatojen ajan ja se jatkoi niitä yhä vieläkin.

Seuran jäsenet olivat kaikki valkoisissa – iloinen muisto vanhoilta paremmilta ajoilta, jolloin toukokuu ja hilpeä mieli merkitsivät samaa, ajoilta, jolloin turhantarkka pohtiminen ei vielä ollut tehnyt tunteita ikävystyttävän jokapäiväisiksi. Ensin juhlijat astuivat kaksittain pitkässä rivissä ympäri kylää. Kulkue näytti varsin omituiselta, kun aurinko loisti valkoisiin pukimiin ja sai ne selvästi kuvastumaan pensasaitoja ja köynnöskasvien

verhoamia seiniä vastaan. Vaikka koko joukko oli valkoisissa, olivat kuitenkin kaikki puvut erilaisia. Toiset olivat aito valkeita, toiset vivahtivat hieman siniseen, ja moniainden vanhempain naisten puvut, jotka kenties olivat kokoonkäärittyinä maanneet vuosimääriä, herättivät huomiota kalmanvärillään ja omituisella vanhanaikaisella kuosillaan.

Sen lisäksi että heillä oli yllään valkoiset leningit, oli kullakin naisella ja nuorella tytöllä oikeassa kädessä kuorittu pajunvirpa ja vasemmassa kimppu valkoisia kukkia. Kukin oli itse kuorinut virpansa ja valinnut kukkansa.

Joukossa oli muutamia keski-ikäisiä, jopa vanhempiaakin naisia, joiden harmahtavat hiukset ja ajan ja surun uurtamat kasvot vaikuttivat omituisesti, melkeinpä liikuttavasti keskellä nuorekasta iloisuutta. On varsin mahdollista, ettei nuoremmissa jäsenissä ollut läheskään niin paljoa näkemistä ja kertomisen aihetta kuin kussakin noista huolestuneista ja kokeneista vaimoista, jotka lähestyivät sitä ajanjaksoa, jolloin he sanoisivat vuosille: "ne eivät miellytä minua". Mutta jättäkäämme silti vanhemmat niiden vuoksi, joiden suonissa veri virtasi vilkkaasti ja lämpimänä.

Nuoria tyttöjä oli joukossa enimmäen, ja heidän tuuheat tukkansa loistivat auringonpaisteessa kaikissa kullan, mustan ja ruskean vivahduksissa. Muutamilla oli kauniit silmät, toisilla sievä nenä, toisilla soma suu ja vartalo, mutta harvalla, jos kellään, oli kaikki kaunista. Helposti saattoi huomata heidät oikeiksi maalaistytöiksi ja tottumattomiksi esiintymään niin

monien katseltavina, sillä näin julkisen tarkastelun alaisiksi jouduttuaan heille oli varsin työlästä hallita kasvojensa ilmettä, pitää päätään pystyssä ja näyttää välinpitämättömiltä.

Ja samoin kuin aurinko lämmitti kutakin heistä ulkonaisesti, oli itse kullakin sielussaan oma aurinkoisensa lämmittämässä. joku unelma, mieliteko, jotain, jota hän erikoisella mielihalulla ajatteli, tai ainakin joku hiljainen, kaukainen toivo, joka riutuneenakin pysyi hengissä, niinkuin toiveet tavallisestikin. Niinpä olivat kaikki hilpeällä mielellä, toiset aivan ilakoivia.

Joukkue kulki "Kirkkaan Tilkan" ravintolan ohi ja kääntyi juuri oikealle kulkeakseen veräjältä niityille, kun joku naisista sanoi:

– Hyvänen aika! Katsohan, Tess Durbeyfield, tuolla ajaa isäsi kärryissä kotiin!

Muuan kulkueen neitosista käänsi päätänsä huudahduksen kuultuaan. Hän oli soma ja miellyttävä tyttö – kenties ei sentään somempi kuin moni muukaan – mutta hänen raikkaalle hipiällensä ja hienolle vartalollensa lisäsi viehkeyttä vetreät, punaiset huulet ja suuret, viattomat silmät. Hänellä oli punainen tukkanauha ja hän oli ainoa koko valkopukuisessa joukossa, joka saattoi komeilla semmoisella koristuksella. Kun hän käännähti ympäri, niin hän näki Durbeyfieldin lähestyvän ravintolan kieseissä, rinnallaan kiharatukkainen roteva tyttö, joka piteli ohjia hihat ylös käärittyinä. Se oli "Kirkkaan Tilkan" iloinen palvelijatar, joka sai olla milloin tallirenkinä, milloin kyytipoikana, milloin minäkin. Durbeyfield istui taaksepäin

nojaten, silmät ummessa ja autuaallinen ilme kasvoillaan; ja heiluttaen kättään korkealla ilmassa hän lauleskeli verkalleen:

"Mull' on suuri sukuhauta tuolla Kingsberissä, Ja siellä lepää esi-isät arkuiss' lyijyisissä."

Yhdistyksen jäsenet nauraa tirskuivat, lukuunottamatta sitä tyttöä, jota oli nimitetty Tessiksi. Hänen poskilleen kohosi verkalleen puna, kun hän huomasi isänsä tekevän itsensä naurettavaksi.

– Hän on väsyksissä, sanoi hän pikaisesti, ja on ottanut kyydin päästäkseen kotiin, sillä omaa hevostamme lepuutetaan tämä päivä.

– Herra siunatkoon viattomuuttasi, Tess, sanoivat hänen kumppaninsa.

Hän on markkinatuijakassa, ha, ha, ha!

– En tule askeltakaan edemmä, jos rupeatte tekemään hänestä pilkkaa! huudahti Tess, ja poskien puna levisi otsalle ja kaulaan. Tuokiossa hänen silmänsä kostuivat, ja hän loi katseensa maahan. Huomattuaan todellakin pahottaneensa hänen mieltään eivät toiset puhuneet enää mitään, ja kulkue järjestyi uudelleen. Ylpeydeltään ei Tess saattanut kääntää päätään katsoakseen, mitä isällä mahdollisesti oli mielessä, ja niin hän asteli eteenpäin kentälle, missä aijottiin tanssia. Perille ennätettäessä oli hän jälleen saavuttanut tasapainonsa, löi veitikkamaisesti vierustoveriaan pajunvirvalla ja jutteli aivan kuin tavallisesti.

Tähän aikaan elämästään oli Tess Durbeyfield yksinomaan tunteittensa ohjattavana, vailla omaa kokemusta. Hän puhui

vielä jonkun verran maalaismurretta, vaikka olikin käynyt kansakoulua. Hänen lapsellisesti suippenevat punaiset huulensa olivat tuskin vielä saaneet varmaa muotoansa, ja hänen alahuulensa painoi ylähuulen keskikohtaa ylöspäin, kun ne sulkeutuivat jonkun sanan lopussa.

Lapsi pilkisti vielä esiin hänen kasvojensa piirteistä. Kun hän kulki tietä myöten, niin saattoi hänen eloisasta, viehkeästä naisellisuudestaan huolimatta nähdä kaksitoistavuotiaan ilakoivan hänen poskillaan tai yhdeksänvuotiaan loistavan silmistä; välistä pilkisti viisivuotiaskin suun tienoilta.

Monet eivät kuitenkaan panneet tätä merkille. Jotkut harvat, etupäässä vieraat, saattoivat kohdatessaan hänet sattumalta katsella häntä kauemmin ja tuokioksi kiintyä ihailemaan hänen tuoreuttaan, ihmetellen tapaisivatko häntä enää koskaan uudelleen; mutta useimmat pitivät häntä pelkästään sievänä, herttaisena maalaistyttönä.

Durbeyfieldiä ja hänen riemukulkuvaunujaan tyttörenkeineen ei sen koommin näkynyt eikä kuulunut, ja kun yhdistys oli tullut määräraikkaansa, pistettiin karkeloksi. Tytöt saivat ensin tanssia keskenään, sillä seurassa ei ollut vielä miehiä; mutta kun työaika oli lopussa, kokoontui kentän vierustalle kylän miesväki, tyhjäntoimittajia ja vieraita, jotka näyttivät olevan halukkaita ottamaan tanssiin osaa.

Katselijain joukossa oli kolme ylempään yhteiskuntaluokkaan kuuluvaa nuorta miestä, kullakin selässä pieni laukku ja kädessä tanakka keppi. Heidän yhdennäköisyytensä ja suhteellisen ikänsä

vuoksi saattoi heitä otaksua veljeksiksi, niinkuin asianlaita olikin. Vanhimmalla oli valkoinen kaulaliina, pitkä takki ja kapealierinen hattu niinkuin papinapulaisilla, toinen oli nähtävästi ylioppilas, mutta kolmannelta ei saanut selvää, mikä hän oli miehiään. Hänen katseessaan ja vaateparressaan oli jotain huoletonta ja epävakaata, joka ilmaisi, ettei hän varmaankaan ollut vielä löytänyt varsinaista elämänuraansa. Sen verran voi hänestä kuitenkin sanoa, että hän oli koetteeksi ja umpimähkään lueskellut jos jotakin.

Nämä kolme veljestä kertoivat tilapäisille tuttavilleen lähteneensä helluntailomallaan kävelyretkelle Blackmoorin laakson halki, kulkien lounaaseen sen koillisosassa sijaitsevasta Shastonin kaupungista.

He nojautuivat valtatie varrella olevaan porttiin ja kyselivät mitä tanssi ja valkopukuiset tytöt tarkottivat. Kaksi vanhempaa veljeä ei nähtävästi aikonut viipyä paikalla kuin hetkisen, mutta kolmatta näytti huvittavan se, että neidot tanssivat ilman mieskumppaneja, eikä hän pitänyt ensinkään kiirettä. Hän päästi laukkunsa irti, ripusti sen ynnä keppinsä aidalle ja avasi portin.

– Mitä sinulla on mielessä, Angel? kysyi vanhin.

– Aijon pikkusen pyöräyttää tyttöjä. Mennään koko joukko – muutamaksi minuutiksi. Eihän se viivytä meitä paljon.

– Ole nyt hulluttelematta! sanoi ensimmäinen. Ruveta tässä tanssittelemaan maalaisletukoita – sattuisi vielä joku näkemään! Tule pois, muuten pimeä yllättää meidät, ennenkuin ehdimme Stourcastleen, emmekä saa lähempänä yösijaa. Sitä paitsi meidän

täytyy ennättää joku luku "Agnostismin kumoamisesta", ennenkuin käymme yöteloille, koska kerran olen kulettanut kirjan mukani.

– Hyvä, minä saavutan sinut ja Cuthbertin viidessä minuutissa. Elkää huoliko pysähtyä! Saat sanani pantiksi, että teen sen, Felix.

Vanhemmat veljet jättivät hänet vastenmielisesti ja läksivät kävelemään, ottaen mukaansa veljen laukun, jotta hän helpommin saavuttaisi heidät, ja nuorempi riensi kisakentälle.

– Tämäpä vasta surkeata on, sanoi hän veikeästi kahdelle tai kolmelle lähinnä seisovalle tytölle, heti kun tanssi hetkeksi taukosi. Eihän teillä oli tanssittajia, tyttö-kullat!

– Eivät ole vielä päässeet työstään, vastasi rohkein tytöistä, mutta kohta ne tulevat. Ettekö te tahdo pyöräytellä sillä aikaa?

– Varsin mielelläni. Mutta mihinpä yhdestä on tämmöisessä joukossa!

– Parempi yksi kuin ei mitään. Ei tästä paljailla pölkkypareillakaan tahdo tulla tolkkua. Valitkaa nyt paras joukosta!

– Vait – elä ole niin julkea! huomautti joku kainompi tyttö.

Nuori mies katsahti ympärilleen ja koki valita mieluisimman, mutta kun kaikki olivat ventovieraita, ei vaali ollut niinkään helppoa. Hän kaappasi ensimmäisen, joka sattui kohdalle, eikä se ollut äskeinen puhuja eikä myöskään Tess Durbeyfield. Sukupuu, esi-isän luurangot, ikimuistettavat mainetyöt, D'Urbervillein piirteet eivät vielä auttaneet Tessiä elämäntaistelussa, ei edes

niin paljoo, että hän tavallisten talonpoikaistyttöjen rinnalla olisi kiinnittänyt itseensä tanssihaluisen nuorukaisen huomion. Niin vähän on apua normannilaisverestä, ellei huomattava asema ole sitä auttamassa!

Valitun tytön nimi ei ole säilynyt jälkimaailmalle; mutta toiset kadehtivat häntä siitä, että hän sai sinä iltana ensimmäiseksi miehisen tanssittajan. Ja niin tarttuva oli esimerkki, että kylän nuoret miehet, jotka eivät olleet pitäneet kiirettä astua portista sisälle, niin kauan kuin ei vielä ollut sivullisia tiellä, nyt puikahtivat nopeasti kentälle, ja pian muodostui yli kisapaikan uusia pareja, kunnes ei yksinkertaisimmankaan naisen koko seurassa enää tarvinnut karkeloida miehen paikalla.

Kirkonkello löi, ja vieraalle tuli lähtö mieleen. Hän sanoi aivan unohtaneensa ajankulun, täytyi lähteä, sillä toverit olivat jo pitkän matkan päässä. Juuri kun hän herkesi tanssimasta, niin hänen silmänsä sattuivat Tess Durbeyfieldiin, jonka suuret silmät totta puhuen näyttivät nuhtelevan nuorukaista siitä, ettei tämä ollut valinnut häntä. Nuori mieskin oli pahoillaan, ettei ollut ujoutensa tähden häntä ennen huomannut, ja tätä miettien hän läksi kentältä.

Viipymystään korvatakseen hän riensi juoksujalassa eteenpäin ja pääsi pian notkon päähän, alkaen nousta seuraavaa rinnettä. Vaikka veljet vielä olivat edellä, pysähtyi hän kuitenkin hetkeksi huoahamaan ja katsahti taakseen. Siellä ne valkoiset olennot vielä pyörivät, viheriällä nurmella, aivan samalla tavalla kuin taannoinkin hänen ollessaan mukana. Näyttivät jo hänet

kokonaan unohtaneen.

Kaikki, paitsi kenties yksi. Tämä valkoinen olento seisoi yksinään muista erillään aitavieressä. Vartalosta ja asennosta hän saattoi nähdä, että se oli tuo kaunis tyttö, jota hän ei ollut tanssittanut. Asia oli kyllä vähäpätöinen, mutta hän ymmärsi neidon loukkaantuneen siitä, ettei häntä oltu huomattu. Hän olisi toivonut pyytäneensä häntä, kysyneensä hänen nimeänsä. Tyttö oli niin kaino, hänen katseensa niin ilmeikäs ja hän oli näyttänyt niin suloiselta ohuessa valkoisessa puvussa, että nuorukainen tunsu menetelleensä tuhmasti.

Mutta asia ei ollut autettavissa. Hän alkoi taas rientää rivakasti eteenpäin ja heitti pois koko jutun mielestään.

3

Tess Durbeyfield puolestaan ei voinut ajatuksistaan niin helposti karkottaa tätä tapausta. Häntä ei haluttanut tanssia kotvilleen, vaikka tanssittajia hänellä olisi ollut kuinka paljon hyvänsä; mutta eiväthän ne puhuneet niin miellyttävästi kuin tuo nuori vieras oli tehnyt. Vasta sitten kun kukkulalle saapuneen nuoren miehen vartalo oli häipynyt auringonsäteisiin, hän saattoi pudistaa pois tilapäisen alakuloisuutensa ja vastata myöntävästi tanssikutsuun.

Hän viipyi kisoissa ystäväinsä kanssa hämärään asti ja otti tanssiin osaa jonkunlaisella mielihyvällä. Hänen sydämensä oli vielä vapaa, ja karkelo huvitti häntä yksinomaan tanssimisen vuoksi; ja vähänpä hän aavisti nähdessään kihlautuneiden neitosten "suloiset tuskat, suruiset ilot ja mieluisen alakuloisuuden", mihin hän itse kykenisi vuoronsa tultua. Kun pojat jigtanssissa kiistelivät hänen kädestään, niin kisa kyllä huvitti häntä, vaan ei sen enempää; ja kun he kävivät rohkeammiksi, niin hän tiuskaisi.

Olisi hän saattanut viipyä kauemminkin, mutta hänelle muistui mieleen isänsä kummallinen käytös ja se saattoi hänet levottomaksi. Häntä ihmetytti, mihin isä oli joutunut ja hän hiipi tanssipaikalta tiehensä, ohjaten kulkunsa kylän laitaan, missä hänen kotimökkinsä sijaitsi.

Jo pitkän matkan päässä mökistä erotti hänen korvansa

toisenlaisia ääniä kuin taannoin, ääniä, jotka hän tunsikin hyvin, niin hyvin. Niitä synnytti kätkyt, jota rajusti kiikutettiin kivilattialla, ja sen säännölliseen jytyynänsä yhtyi naisääni, joka lauloi vilkkaassa tahdissa tuttua laulua "kirjavasta lehmästä":

Mä näin sen haassa nukkuvan, käy, kultan', katsomaan!

Laulu ja kiikutus lakkasivat yhtäikää hetkiseksi, ja sävelen sijaan kuului kimakka-ääninen huudahdus:

– Jumala siunatkoon suloisia silmiäsi! Ja punaisia poskiasi ja mansikkasuutasi ja pulleita sääriäsi! Ja joka kohtaa siunatussa ruumiissasi!

Tämän huudahduksen jälkeen alkoi liekutus ja laulanta uudelleen, ja "kirjavan lehmän" tarina jatkui edelleen. Sellaisella kannalla olivat asiat, kun Tess avasi uksen ja pysähtyi ovimatolle tarkastamaan näyttämöä.

Laulusta huolimatta majan sisusta teki häneen sanomattoman murheellisen vaikutuksen. Mikä askel päivällisistä iloista, valkoisista puvuista, kukkavihoista, pajunvirvoista, karkeloista nurmikolla ja vieraan herättämistä vienoista tunteista tähän vähävaloiseen, koleaan huoneeseen! Paitsi tätä repäisevän jyrkkää vastakohtaa hän tunsikin omantunnon nuhteita siitä, ettei ollut aikaisemmin kiiruhtanut kotiin auttamaan äitiä taloustoimissa, vaan jäänyt toisten joukkoon huvitteleimaan.

Äiti seisoikin lasten keskellä samalla tavalla kuin Tessin lähtiessäkin, hieroen hartiat kumarassa maanantaista pyykkiä, joka tavallisuuden mukaan oli viivähtänyt loppuviikolle. Tuosta pesualtaasta oli edellisenä päivänä – sitä ajatellessaan Tess

tunsi ankaran pistoksen sydämessään – sukeutunut huikaisevan valkoisena esiin hänen leninkinsä, jota hän nyt varomattomasti oli laahannut kostealla nurmikolla, vaikka äiti oli omin käsin pessyt ja silittänyt sen.

Niinkuin tavallisesti oli emäntä Durbeyfieldillä toinen jalka pesupunkan ääressä, toisella hän tuuditti nuorinta lastaan. Kätkyen jalakset, jotka monet vuodet olivat saaneet heilua monen lapsen alla, oli kivilattia kuluttanut melkein laakeiksi. Senpä vuoksi kätkyt myötäensä tärähteli pahasti, heittäen lasta sukkulan tavoin laidasta toiseen, milloin mrs Durbeyfield laulunsa innostamana yltyi polkemaan sitä niin kiivaasti kuin voimat sallivat ankaran ja pitkän pesupäivän jälkeen.

Yks-taa, yks-taa, kolisi kätkyt, ainoan kynttilän liekki hulmahteli ylös ja alas, vesi valui emännän käsivarsista, ja hän lauloi värssyn loppuun, katsellen sillä välin tytärtään. Vielä nytkin oli Joan Durbeyfield harras laulunystävä, vaikka hänellä olikin huolehdittavanaan iso lapsilauma. Ei tullut sitä laulua muusta maailmasta Blackmoorin laaksoon, jota ei Tessin äiti viikon kuluessa olisi oppinut.

Vielä loisti ijjakkään naisen piirteistä jonkun verran nuoruuden tuoreutta, jopa viehkeyttäkin, ja niistä voi päätätä, että Tessin kauneus oli suurimmaksi osaksi äidin perintöä eikä siis ollut missään yhteydessä aatelisuuden ja historian kanssa.

– Antakaahan, kun minä soudatan, sanoit tyttö hiljaa. Vai riisunko hienon pukuni ja tulen vääntämään vaatteita? Luulin teidän jo aikoja sitten päässeen pyykiltä.

Äiti ei ollut ensinkään pahoillaan siitä, että tyttärensä oli niin pitkäksi ajaksi jättänyt kotiaskareet yksin hänen huolekseen; harvoin hän nuhtelikaan tyttöään semmoisesta, sillä hän ei kaivannutkaan niin paljoa Tessin apua, koska hän osasi huojentaa työtaakkaansa heittämällä osan toistaiseksi. Mutta tänä iltana hän oli lauhkeampi kuin tavallisesti. Äidin katseessa oli jotain aavistuksellista, uneksivaa ja haltioitunutta, jota tyttö ei ymmärtänyt.

– Olipa hyvä, että tulit, sanoi äiti, heti kun laulu oli loppunut. Arvelin lähteä noutamaan isääsi, mutta sitä ennen halusin kertoa sinulle, mitä on tapahtunut. Mahdatpa vähän ällistyä, kun sen kuulet, tyttö tyyppiköni. (Mrs Durbeyfield puhui tavallisesti paikkakunnan murretta; hänen tyttärensä, joka oli käynyt kuusi luokkaa kansakoulua ja lukenut lontoolaisen opettajattaren johdolla, puhui kahta kieltä: kotoisalla jonkun verran murteellista englantia, vieraisa ollessaan ja säätyhenkilöitä puhutellessaan tavallista englantia.)

– Onko sillaikaa jotain tapahtunut? kysyi Tess.

– Onpa kyllä.

– Siitäkö se johtui isän hulluttelemisen ajaessaan tänä iltana kärryillä? Miksi hän semmoista teki? Minua hävetti niin, että olisin tahtonut vajota maan alle.

– Ukko oli vain niin iloissaan. Mepä kuulumme olevan mahtavinta aatelia koko tässä läänissä – jo ennen Oliver Grumblea, pakanallisten turkkilaisten aikoina meillä oli esiisiä – ja kun kuuluu olevan jos kuinka paljon muistopatsaita,

holvihautoja, kypäritöyhtöjä, vaakunakilpiä ja Herra ties mitä kaikkea lieneekään. Kaarle pyhän aikana olimme Kuninkaallisen Tammen ritareja, ja oikea nimemme on D'Urberville. Eikö ala rintasi kohota? Sen vuoksihan se isä ajaa könötteli vaunuissa – vaikka ihmiset luulivat hänen olevan humalassa.

– Sepä hauskaa. Onko siitä meille mitään hyvää?

– Onpa kyllä! Ihmeitähän se tekee. Saat nähdä, että kohta tänne alkaa ajaa joukoittain säätyymme kuuluvaa väkeä. Isä oli kuullut sen tullessaan Stourcastlesta ja hän kertoi minulle koko jutun juurta jaksain.

– Missä isä nyt on? kysyi Tess äkkiä.

Hänen äitinsä rupesi vastauksen asemesta kertomaan muita asioita:

– Hän kävi tänään tohtorissa Stourcastlessa. Ei se näytä olevan keuhkotautia. Tohtori oli sanonut, että sydän rupeaa rasvottumaan. Tämmöiseltä se nyt näyttää.

Ja Joan Durbeyfield koukisti märän etusormensa ja peukalonsa C-kirjaimen muotoiseksi ja osotti sitä toisen käden etusormella.

– Tällä hetkellä, sanoi hän isälle, ympäröi rasvakerros sydäntänne tästä ja tästä kohti, mutta yksi kohta on vielä paljaana, hän sanoi. Niin pian kuin se menee umpeen – mrs Durbeyfield pyöristi sormensa kiekoksi – keikahtavat talluksenne ylöspäin, mr Durbeyfield, sanoi hän. Voitte elää kymmenen vuotta; mutta voitte myöskin keikahtaa kymmenessä kuukaudessa tai kymmenessä päivässä.

Tess näytti levottomalta. Jokohan isä katoaisi ikuiseen hämääseen, huolimatta vastikään keksitystä suuruudesta?

– Mutta missä isä on? kysyi hän taas.

Äiti loi häneen rukoilevan katseen.

– Älä nyt vihastu! Mies poloinen, hän väsähti niin mielenliikutuksesta kuultuaan pastorilta nuo uutiset, että piti lähteä Rolliveriin puoli tuntia sitten. Hänen pitää voimistua jaksakseen huomenna lähteä viemään tuota mehiläispesäkuntaa, joka on toimitettava perille aatelisuudesta huolimatta. Täytyy lähteä liikkeelle jo puolesta öin, sillä sinne on pitkä matka.

– Voimistuako, sanoi Tess kiihkeästi silmät kyynelissä. Voi hyvä Jumala! Menettä kapakasta voimia hakemaan! Etkä sinäkään kieltele, äiti.

Hänen soimauksensa ja mielialansa näytti täyttävän koko huoneen ja luovan aran ilmeen huonekaluihin, kynttilän pätkään, lattialla leikkiviin lapsiin ja äidin kasvoihin.

– Kielsinpähän, sanoi tämä ärtyisästi. Olen odottanut sinua, jotta vartioisit taloa, sillaikaa kun minä menen häntä hakemaan.

– Kyllä minä menen.

– Ei, ei, Tess. Siitä ei olisi apua.

Tess ei tenännyt kauempaa. Hän tiesi mitä äidin kiello merkitsi. Mrs Durbeyfieldin nuttu ja hattu riippuivat jo tuolilla hänen vierellään, valmiina tätä pikku retkeä varten, jota ei emäntä suinkaan olisi päivitellyt, ellei siihen olisi ollut sellaista syytä.

– Vie "Luotettava onnenilmottaja" vajaan, jatkoi hän, kuivaten käsiään ja järjestellen pukuaan.

"Luotettava onnenilmottaja" oli vanha paksu kirjalunnta, jonka sivut olivat niin kuluneet ahkerasta hypistelemisestä, että niiden reunat olivat siirtyneet aina tekstin laitaan asti. Tess otti sen pöydältä, ja äiti läksi.

Mies-köpiläänsä hakeminen kapakasta oli ainoita huveja, mitä mrs Durbeyfieldillä oli jälellä elää retustaessaan lastensa kanssa. Hän tunsi itsensä onnelliseksi, kun tapasi hänet Rolliverissa ja sai istua tunnin tai pari hänen vieressään tarvitsematta sillä aikaa ajatella lapsia. Jonkunlainen kimmeltävä hohde, ikäänkuin iltaruskon kajastus, valaisi silloin hänen elämäänsä. Huolet ja muut elämän tosiseikat haihtuivat tuntumattomiksi, muuttuivat pelkästään harvinaisiksi sielullisiksi ilmiöiksi, joita saattoi tyynesti tarkastella; ne eivät olleet enää tuskastuttavia aistimuksia, jotka piinasivat sielua ja ruumista. Lapset näyttivät nyt, kun eivät olleet silmäin edessä, somemmilta ja miellyttävämmiltä kuin muulloin, jokapäiväisen elämän pikku tapahtumilla tuntui olevan iloinen ja leikillinen puolensa, kun niitä nyt muisteli. Istuessaan aviomiehensä vieressä hänestä tuntui melkein yhtä suloiselta kuin tämän käydessä kosiskelemassa ja hän ummisti silmänsä hänen vioilleen ja puutteilleen ja näki hänessä ainoastaan ihanne-miehen, joka oli häneen rakastunut.

Jäätyään yksin lasten luo Tess kävi viemässä onnenilmottajan vajaan, pistäen sen katto-olkiin. Äiti katseli aina tuota

likaista kirjaa omituisella fetishimäisellä pelolla eikä tohtinut koskaan jättää sitä yöksi sisään. Se vietiin aina takaisin, niin pian kuin sen neuvoa oli kysytty. Äiti oli taikauskoineen, kansantaruineen, murteellisine puheineen ja polvesta toiseen säilyneine kansanlauluineen ainakin kaksi sataa vuotta jälellä tyttärestään, joka oli saanut kasvatuksensa kansakoulussa ensiluokkaisten oppikirjojen ja loppumattoman kehityksen alaisen opetusjärjestelmän mukaan. Kun he puhelivat keskenään, oli edessä yhtaikaa Stuartein ja Viktorian aikakaudet.

Palatessaan sisään Tess ihmetteli, mitähän äiti oli tänä päivänä hakenut kirjasta. Hän arvasi sukukeksinnön olleen siihen syynä, mutta ei aavistanut, että tänään oli kysytty neuvoa yksistään hänestä itsestään. Pian hän kuitenkin jätti tuon asian mielestään ja rupesi ripsumaan päivällä kuivaneita liinavaatteita. Apulaisina oli hänellä yhdeksänvuotias veljensä Abraham ja kaksitoistavuotias siskonsa Eliisa-Loviisa, jota nimitettiin Liisu-Viisuksi. Nuorimmat lapset oli jo pantu nukkumaan.

Tessin ja perheen seuraavan jäsenen välillä oli neljän vuoden väliaika, sillä välillä syntyneet olivat kuolleet jo pieninä; ja tämä antoi hänelle jonkunlaista äidillistä arvoa, milloin hän oli yksin nuorempain sisarusten kanssa. Abrahamin perästä oli kaksi tyttöä, Lempi ja Siviä, sitten kolmevuotias poika ja lopuksi pienokainen, joka oli vastikään tullut vuoden vanhaksi.

Kaikki nämä nuoret sielut olivat matkustajoina Durbeyfieldin laivassa – iloihinsa, tarpeisiinsa, terveyteensä, koko olemiseensa nähden kokonaan riippuvia kahdesta vanhemmasta

Durbeyfieldistä. Jos perheen päät näkivät hyväksi purjehtia kaikenlaisiin vaikeuksiin, onnettomuuksiin, nälkään, sairauteen, alennukseen tai kuolemaan, niin noiden kuuden pienen laivanruumaan pistetyn poloisen täytyi purjehtia mukana – kuuden avuttoman olennon, joilta ei oltu koskaan kysytty halusivatko tulla maailmaan, vielä vähemmin halusivatko tulla niin kovilla ehdoilla, kuin minkä alaisiksi he joutuisivat Durbeyfieldien varattomassa kodissa. Moni haluaisi tietää millä oikeudella runoilijat, joiden filosoofista käsitystä nykyään pidetään syvänä ja uskottavana sikäli kuin heidän laulunsa ovat muodollisesti ehjiä ja puhdassointuisia, puhuvat "Luonnon pyhistä tarkotuksista".

Oli jo myöhä, mutta isää ja äitiä ei kuulunut. Tess katseli ikkunasta ja kulki mielessään kylän poikki, joka paneusi yölevolle. Kynttilät ja lamput sammutettiin joka paikassa, hän saattoi kuvitella näkevänsä tulen sammuttajan ojennettuine käsineen.

Kun äiti läksi isää hakemaan, merkitsi se vain sitä, että haettavia oli kaksi. Tessistä alkoi tuntua, ettei kipeähkön miehen, jonka oli määrä lähteä matkaan ennen kello yhtä yöllä, pitänyt istua kapakassa näin myöhään, juoden ritarisverensä kunniaksi.

– Abraham, hän sanoi veljelleen, pistäppä lakki päähäsi – eihän sinua pelota – ja käy Rolliverissa katsomassa, miten isän ja äidin on käynyt.

Poika nousi mielellään, avasi oven ja hävisi pimeään. Taas kului puoli tuntia, vaan mies ja vaimo ja lapsi viipyivät yhä vielä.

Abrahaminkin näytti viekotteleva kapakka vanginneen, kuten se oli pyydystänyt vanhemmatkin.

– Täytyypä lähteä itse, sanoi Tess.

Liisu-Viisu meni vuoteelle, ja lukittuaan oven Tess läksi kulkemaan pimeätä, mutkikasta kujaa, jota ei suinkaan oltu tehty kilparadaksi. Tie käy kalliiksi, milloin maata on mitattava tuumittain, ja riittääpä tuo viisaripuolikin kello aikaa osottamaan.

4

Rolliverin kapakka, ainoa olutpaikka laajan, hajanaisen kylän tässä päässä, saattoi ylpeillä vain puolista oikeuksista. Kun ei ollut lupaa talossa ryypiskelyyn, oli vieraiden mukavuutena vain pieni lauta, kuusi tuumaa leveä ja kaksi kyynärää pitkä, kiinnitettynä metallilangalla puutarhan säleaitaan. Tuolle pöydälle janoiset vieraat pistivät tieltä käsin kuppinsa, ryypäsivät, heittivät perät pölyiselle tielle, laatien sille Polynesian kartan, ja toivoivat, että olisi päässyt sisään istahtamaan.

Näin vieraat. Mutta olipa vakinaisiakin kävijöitä, jotka toivoivat samaa; ja kun kerran toivo herää, niin aina se keinokin keksitään.

Yläkerran isossa makuuhuoneessa, jonka ikkunat oli huolellisesti peitetty emäntä Rolliverin vanhalla suurella villasaalilla, oli tänä iltana autuutta etsimässä tusinan verran ihmisiä, kaikki Marlottin tämän pään vanhoja asujamia ja tämän kapakan ahkeria vieraita. Matkan pituus ei ollut ainoa seikka estämässä tämän pään asukkaita käyttämästä hyväkseen "Kirkkaan Tilkan", kylän toisessa päässä sijaitsevan ja täysillä oikeuksilla varustetun ravintolan etuja ja mukavuuksia. Ei, paljoa tärkeämpi seikka, juomien laatu, puhui sen mielipiteen puolesta, että parempi oli Rolliverin kanssa naukkia ullakkotyrmässä kuin toisen isännän kanssa suuressa talossa.

Huoneessa löytyvään sänkyrotteloon sopi istumaan useita henkiä, jotka olivat sijoittuneet sen kolmelle laidalle, pari miestä oli kavunnut säilikön päälle, joku istui kaiveruksilla koristetulla tammiarkulla, pari pesukaapilla, muuan tuolilla, ja niin oli kullakin istuimensa. He olivat jo päässeet sille asteelle, että sielu paisui ulos ruumiista ja levisi lämpöä säteillen yli koko huoneen. Huone ja kalusto näyttivät uljaammilta ja isommilta, ikkunata verhoava saali muuttui koreaksi verhoksi, säilikön messinkirenkaat olivat kuin kultaisia kolkuttimia ja sängyn sorvatut tolpat tuntuivat olevan sukua Salomonin temppelin uhkeiden pilarien kanssa.

Mrs Durbeyfield, joka Tessistä erottuaan oli astunut tänne rivakasti, avasi ulko-oven, kulki alakerrassa olevan pimeän huoneen läpi ja osotti ullakkoportaiden ovea avatessaan tuntevansa hyvin sen säpin. Huojuvissa rappusissa hänen oli jo pakko kulkea hitaammin, ja kun hänen kasvonsa sukelsivat viimeiseltä portaalta valoon, niin koko makuukamariin kerääntynyt joukkue oli kääntynyt tuijottamaan niihin.

– Vain muutamia yksityisiä tuttavია, jotka olen kutsunut iltaa istumaan omalla kustannuksellani ... huusi emäntä heti askeleita kuullessaan yhtä rentonaan kuin koulupoika katkismustaan lukiessaan ja samalla hän tirkisteli portaille. – Ah, tekö se olettekin, mrs Durbeyfield? Herra varjelkoon – kuinka säikähdin! Ihan luulin nuuskijoita olevan liikkeellä.

Mrs Durbeyfieldiä tervehti silmäyksin ja pään nyökkäyksin koko salainen seura, kun hän meni miehensä luo. Tämä istua

kyyhötti, hyrällen hajamielisenä: – Täss' on mies yhtä hyvä kuin ken tahansa! Mull' on suuri sukuhauta Kingsbere-sub-Greenhillissä ja uljaampia luurankoja kuin kellään Wessexin kreivikunnassa.

– Kuulehan nyt, minulle on iskenyt päähän jotain tuon asian johdosta – komea ehdotus, kuiskasi hänen eukkonsa iloisena. Kuuletko, John, etkö näe minua? Hän tyrkkäsi ukkooan, mutta tämä katsoi häneen kuin ikkunasta ja hyräili edelleen.

– Hys! Elähän kojota niin kovasti, hyvä mies, sanoi emäntä. Sattuu vielä joku virkamies kulkemaan ohi ja ottaa minulta oikeudet pois.

– Kai hän on kertonut, mitä meille on tapahtunut? kysyi mrs Durbeyfield.

– Kertoihan tuo vähän. Luuletteko siitä lähtevän rahaa?

– Sepäs onkin meidän salaisuutemme, sanoi Joan Durbeyfield viisastellen. Hyväpä silti on olla sukua vaunuille, vaikkei noilla ajeleisikaan. Hän hiljensi ääntään ja jatkoi mieheensä kääntyen:

– Juhtui mieleeni sen perästä kuin puhuit asiasta, että Trantridgessa asuu muuan ylhäinen rikas rouva, jonka nimi on D'Urberville.

– Hää – mitä? kysyi Sir John.

Vaimo toisti sanansa. – Tuo rouva on varmaan sukulaisiamme, lisäsi hän, siksipä voisimme lähettää Tessin hänen luokseen muistuttamaan sukulaisuudesta.

– Sen niminen rouva on tosiaankin olemassa, nytpä sen muistan, vastasi Durbeyfield. Pastori Tringham ei ajatellut sitä.

Mutta hän ei ole mitään meidän rinnallamme – nuorempi haara nähtävästi, paljoa myöhemmiltä ajoilta kuin kuningas Normannin.

Keskustellessa tästä tärkeästä kysymyksestä ei kumpikaan huomannut, että pikku Abraham oli hiipinyt huoneeseen ja odotti tilaisuutta pyytääkseen heitä kotiin.

– Hän on rikas ja ottaa varmaan pitääkseen työstä huolta, jatkoi mrs Durbeyfield, ja se on hyvä juttu. Enpä ymmärrä, miksei yhden ja saman suvun kaksi haaraa voisi käydä toisiaan tervehtimässä.

– Mepä mennään kaikki kertomaan, että ollaan sukulaisia, sanoi pikku Abraham innokkaasti sängyn vierestä. Me mennään katsomaan häntä, kun Tess asuu siellä, ja ajetaan hänen vaunuissaan, yllä mustat vaatteet.

– Miten sinä olet tänne tullut, lapsi? Mitä hulluja sinä lörpötät! Mene portaille leikkimään, kunnes isä ja äiti joutuvat... Niin, kyllä se Tess pitää lähettää tuon sukulaisen luo. Kyllä hän voittaa rouvan suosion, voittaa varmaan, ja arvattavasti hän sitten joutuu naimisiin jonkun suuren herran kanssa. Olen ihan varma siitä.

– Mistä sen tiedät?

– Katsoin hänen onneaan "Onnen ilmottajasta", ja siinä se olikin sanottuna... Jo sinun olisi pitänyt nähdä kuinka kaunis hän oli tänä päivänä; ei kreivittärenkään iho ole hienempi.

– Mitäs se tyttö itse lähdestä arvelee?

– En ole vielä kysynyt. Ei hän tiedäkkään, että meillä on tuommoinen sukulainen. Mutta tällä keinoinhan hän pääsisi

hienoihin naimisiin eikä hän toki silloin pane vastaankaan.

– Tess on hieman omituinen.

– Mutta pohjaltaan hän on taipuisa. Jätä hänet minun huostaani.

Vaikka keskustelu kävi hiljaisesti, saivat toiset kuitenkin sen sisällyksestä sen verran selville, että Durbeyfieldin pariskunnalla oli nyt puhuttavana tärkeämpiä asioita kuin tavallisilla ihmisillä ja että Tessillä, heidän kauniilla vanhimmalla tyttärellään, oli edessään loistava tulevaisuus.

– Tess on veikeä tyttö, sanoin minä itsekseeni nähdessäni hänen tänään tallustavan ympäri kylää toisten kera, huomautti joku vanhemmista juoppolalleista puoliääneen. Mutta muistakoon Joan Durbeyfield, ettei tuohesta tule takkia.

Puhelu kävi taas yleiseksi, mutta äkkiä kuului jälleen askeleita alla olevasta huoneesta.

... Vain muutamia yksityisiä tuttaviam, jotka olen kutsunut iltaa istumaan omalla kustannuksellani... Emäntä oli hätäisesti laskenut ulkomuististaan kaavan, joka hänellä oli tunkeutujain varalta, ennenkuin hän tunsu tulijan Tessiksi.

Eipä tämä ympäristö ilmassa häälyvine väkijuomanhöyryineen ollut edes äidin mielestä varsin sopiva Tessin nuorille kasvoille, joskin se meni mukiin kurttunaamaisille keski-ikäisille; ja tuskinpa olisi Tessinkään tarvinnut lähettää tummista silmistään nuhtelevaa katsetta saadakseen isän ja äidin nousemaan ylös, juomaan pikaisesti oluen tähteen ja lähteä kapuamaan portaita alas emännän

varotusten seuraamina.

– Älkää melutko, hyvät ihmiset ja rakkaat naapurit, muutoin minä menetän oikeuteni ja joudun sakkoihin ja ties mihin! Hyvää yötä!

He menivät kotiin yhdessä. Tess talutti isää toisesta käsipuolesta ja äiti toisesta. Ukko oli totta puhuen ryypännyt vain hipenen – ei neljättäkään osaa siitä, mitä säännöllinen ryypääjä saattoi sunnuntai-aamuna viedä kirkkoon luovimatta tai kompastelematta, mutta Sir Johnin heikko ruumiinrakenne teki hänen pikku syntinsä tässä suhteessa vuoren painoiseksi. Päästyään raittiiseen ilmaan hän astui niin epävakaisesti, että sai koko kolmihenkisen rivin kääntyilemään milloin Lontoota, milloin Bathia kohti. Se näytti aika hullunkuriselta ja olihan sellainen varsin tavallista perhekunnan tallustellessa öiseen aikaan kotiin päin. Silti oli siinä paljon vakavaakin, kuten useimmissa hullunkurisissa seikoissa. Molemmat naiset kokivat niin paljon kuin suinkin salata näitä pakollisia harharetkiä ja pyöräyksiä Durbeyfieldiltä, joka oli niihin syypää, ja Abrahamilta ja itseltäänkin, ja niin he vähitellen pääsivät lähemmäksi kotikynnystänsä. Silloin alkoi perheen pää jälleen vetää vanhaa virttään, ikäänkuin hän olisi tahtonut rohkaista mieltään, voidakseen tyynenä astua nykyiseen vähäpätöiseen asuntoonsa.

Mull' on suuri sukuhauta tuolla Kingsberissä!

– Olehan nyt hulluttelematta, ukkoseni, sanoi hänen vaimonsa. On niitä ollut suuria sukuja maailmassa muitakin

kuin sinun. Katsohan nyt Anktelleja, Horsey'n väkeä ja itse Tringhamejakin – rappeutuneet melkein yhtä paljon kuin sinunkin sukusi – vaikka kyllä te sentään olitte ylhäisempää väkeä. Kiitänpä Luojaani, etten kuulu suureen sukuun, joten minulla ei ole mitään syytä hävetä.

– Elähän hätäile, ämmäseni. Mene tiedä, jos lienet uljaampaa sukua kuin me – kuninkaiden ja kuningattarien jälkeläisiä.

Tess käänsi nyt keskusteluaineen toisaanne sanomalla, mikä hänen mielestään oli paljoka tärkeämpää kuin ajatukset esi-isistä:

– Pelkäänpä, ettei isä kykene lähtemään matkalle niin varhain huomisaamuna.

– Minäkö! Tunnin parin päästä minä olen täydessä kunnossa, vastasi Durbeyfield.

Vasta yhdentoista tienoissa oli perhe vuoteella ja viimeistään kahden aikaan aamusella täytyi lähteä matkaan ehtiäkseen toimittaa mehiläispesät Casterbridgeen torikauppiaille ennen lauantaikaupan alkamista. Tie oli näet ylen huono, matkaa pari kolmekymmentä engl. peninkulmaa ja kaiken lisäksi olivat hevonen ja rattaat kehnoita laatua. Puoli kahden aikaan mrs Durbeyfield pistäysi suureen makuuhuoneeseen, missä Tess nukkui pikku veljineen ja sisarineen.

– Ei siitä poloisesta ole lähtijää, sanoi hän vanhimmalle tyttärelle, jonka suuret silmät olivat avautuneet samassa, kun äiti kosketti ovea.

Tess kohosi istumaan, puoleksi unen tuhkerossa.

– Täytyyhän sinne jonkun lähteä, hän vastasi. Myöhäistä

jo alkaa olla pesueiden kuletteleminen. Mehiläiset lopettavat kohta parveilemisensa tänä vuonna, ja jos jätämme ne ensi toripäiväksi, niin eivät ne kelpaa kenellekään.

Äiti näytti joutuvan aivan neuvottomaksi. – Ehkä joku nuorukainen ottaisi mennäkseen. Joku noista pojista, jotka sinua eilen niin tanssittivat? hän ehdotti.

– Ei, sitä en sallisi mistään hinnasta, selitti Tess ylpeästi. Kaikki saisivat tietää syyn – saisimmepas vasta hävetä! Minä lähden, jos Abraham tulee mukaan.

Hetkisen epäröityään äiti suostui ehdotukseen. Pikku Abraham herätettiin kesken makeinta untansa, jota hän veti saman huoneen nurkassa, ja pakotettiin pukeutumaan, vaikka olikin vielä aivan toisessa maailmassa. Sillä välin oli Tesskin vetänyt joutuisasti vaatteet ylleen, ja molemmat menivät lyhty kädessä talliin. Vankkurirottelot olivat jo reilassa, ja Tess talutti pihalle Prinssi hevosen, joka oli melkein yhtä raihmainen kuin ajoneuvotkin.

Hevosraukka töllisteli ihmetellen yön pimeään, lyhtyyn ja lapsiin eikä näyttänyt voivan ymmärtää, että piti lähteä työhön hetkellä, jolloin kaikkien elävien olentojen olisi luullut olevan yöteloillaan. He panivat kynttilänpätkiä lyhtyyn, ripustivat sen vankkurien vasemmalle puolelle ja taluttivat hevosta alkumatkan, joka oli ylämäkeä, jottei se poloinen kovin väsyisi. Reipastuttaakseen mieltään he laativat itselleen keinotekoisen aamun lyhtynsä, voileipien ja rupattelun avulla, koska todellinen huomen oli vielä loitolla. Kun Abraham vihdoin oli selvinnyt

unenhorroksestaan, niin hän alkoi haastella omituisista, taivasta vasten kuvastuvista esineistä. Tuo puu tuolla näytti raivoisalta tiikeriltä, joka syöksähti esiin piilostaan, ja tuo toinen muistutti jättiläisen päätä.

Kulettuaan pienen Stourcastlen kaupungin läpi, joka uinui äänettömänä paksujen ruskeiden olkikattojensa suojassa, he pääsivät ylävämmille seuduille. Vielä ylempänä, heidän vasemmalla sivullaan, kohosi taivasta kohti notkojen ympäröimä Bulbarrowin eli Bealbarrowin mäki, joka on korkein melkein koko Etelä-Wesseksissä. Siitä alkoi tie hiljalleen viettää alaspäin melkoisen pitkän matkan. He nousivat istumaan vankkurien etupuolelle, ja Abraham rupesi mietiskelemään.

– Kuuleppa, Tess, hän sanoi asian aluksi hetkisen vaitiolon perästä.

– Mitä, Abraham?

– Etkö ole hyvilläsi, että meistä on tullut herrasväkeä?

– Enpä juuri.

– Mutta tottahan sinä olet iloissasi, kun pääset naimisiin herrasmiehen kanssa?

– Mitä? sanoi Tess katsahtaen ylös.

– Rikas sukulaistemme hankkii sinulle mieheksi herrasmiehen.

– Minulle? Rikas sukulaistemme? Ei meillä ole semmoisia sukulaisia.

Kuka sinulle on semmoisia lörpötellyt?

– Rolliverissahan ne siitä puhuivat, kun minä olin isää

hakemassa. Trantridgessa kuuluu asuvan muuan rikas rouva, joka on meidän sukulaisemme, ja äiti sanoi, että jos sinä huomauttaisit tuolle rouvalle olevasi sukua hänelle, niin hän toimittaisi sinut suuriin naimisiin.

Sisko kävi äkisti äänettömäksi ja vaipui syviin mietteisiin. Abraham tarinoi edelleen, enemmän huvikseen kuin sisarensa vuoksi, jonka äänettömyyteen hän ei kiinnittänyt mitään huomiota. Hän nojasi mehiläispesiin ja teki kasvot ylöspäin kohotettuina huomioitaan tähdistä, joiden kylmät valtimot tykyttivät tuolla tummassa äärettömyydessä niin tunteettomina ja vieraina näitä kahta inhimillistä virvatulta kohtaan. Hän kyseli, kuinkahan kaukana nuo vilkuttajat olivat, ja olikohan Jumala niiden toisella puolen. Mutta yhtä myötäensä hänen lapsellinen rupattelunsa kääntyi aineeseen, joka viehätti häntä enemmän kuin luomisen ihmeet. Jos Tess tulisi rikkaaksi mennessään herrasmiehen kanssa naimisiin, niin saisikohan hän niin paljon rahaa, että voisi ostaa kaukoputken, joka toisi tähdet niin lähelle kuin Nettlecombe-Tout oli?

Tessiä alkoi kiukuttaa tuon asian ainainen vatkuttaminen; koko perhe sitä hoki.

- Älä siitä enää lörpötä! huudahti hän.
- Etkös sinä ole sanonut tähtien olevan maailmoita, Tess?
- Olen.
- Aivan samanlaisia kuin tämäkin?
- En tiedä, mutta luulen niin. Joskus ne näyttävät samanlaisilta kuin omenat meidän omenapuussamme. Suurin osa on kauniita

ja terveitä, mutta jotkut ovat rumia ja pilaantuneita.

– Millaisessa me asutaan – kauniissa vai rumassako?

– Rumassa.

– Olipa onnetonta, ettemme asettuneet kauniiseen tähteen, kun niitä on niin paljon enemmän.

– Niin kyllä.

– Onko se *ihan totta*. Tess? toisti Abraham, jonka mieltä tämä tieto suuresti jännitti. Mitenkähän sitten olisi ollut, jos olisimme tulleet hyvään tähteen?

– Ka, isä ei retustaisi rykien kuten nyt eikä hän olisi tullut niin humalaan, ettei kyennyt lähtemään kaupunkiin, eikä äitikään myötäänsä olisi pyykinpesussa, saamatta sitä koskaan loppumaan.

– Ja sinä olisit ollut rikas neiti alusta pitäen tarvitsematta mennä sitä varten naimisiin herrasmiehen kanssa.

– Kuule, Aapo, älä puhu siitä enää mitään!

Omiin mietteisiinsä jääneenä Abrahamia alkoi uni painostaa. Tess ei ollut mikään taitava ajaja, mutta arveli kuitenkin saattavansa pitää huolta koko kuormasta, niin että Abraham saisi vähän nukahtaa, jos häntä halutti. Hän laittoi pojalle makuupaikan kekojen etupuolelle, mistä tämä ei voinut pudota, ja otti ohjokset käteensä.

Prinssistä ei tarvinnut suurin huolehtia, sillä eihän sillä raiskalla ollut tarmoa tarpeettomiin liikkeisiin. Tesskin vaipui yhä syvemmälle unelmiinsa, kun ei ollut enää toista häiritsemässä, ja nojautsi taaksepäin kekoja vastaan. Puut ja

sansasaidat, jotka soluivat mykkinä riveinä hänen ohitseensa, liittyivät eriskummallisiin haavekuviin, ja tuulen henkäykset muuttuivat jonkun äärettömän murheellisen sielun huokauksiksi, sielun, joka oli laaja kuin avaruus ja yhtä vanha kuin historia.

Tarkastellessaan sitten oman elämänsä sotkuista vyyhteä hän oli näkevinään isänsä turhamaisen ylpeyden ja tuon hienosukuisen kosijan, jonka äiti kuvitteli odottavan häntä, irvistelevän ja nauravan hänen köyhyydelleen ja käärinliinoinhin peitetyille jalosukuisille esi-isilleen. Kaikki kävi yhä eriskummallisemmaksi, ja lopulta hän unohti ajan kulun.

Äkkiä jysähti oudosti, ja Tess heräsi unesta, johon hänkin oli vaipunut.

He olivat etäämpänä kuin hänen menettäessään tietoisuutensa, vaikkeivät he olleet vieläkään päässeet varsin kauas Stourcastlesta; ja vankkurit olivat pysähtyneet. Niiden edestä kuului kummallista korinaa, jommoista hän ei ollut koskaan ennen kuullut, ja joku huusi: "hohoi, hohoi!"

Lyhty, joka riippui vankkurien sivulla, oli sammunut, mutta toinen loisti häntä vasten silmiä – paljon kirkkaammin kuin hänen oma lyhtynsä oli loistanut. Jotain kauheata oli tapahtunut. Valjaat olivat sotkeutuneet johonkin, joka sulki tien.

Tess hyppäsi hämmentyneenä maahan, ja tuokiossa selvisi hänelle pelottava totuus. Korinan synnytti hänen isänsä hevosraukka, Prinssi. Huimasti kiitävät postivaunut olivat pimeässä ajaneet hänen hitaiden ja kömpelöiden ajopeliensä päälle. Postivaunujen terävä aisa oli tunkeutunut Prinssi poloisen

rintaan kuin miekka, ja haavasta pursui verta virtanaan, pudoten sihisten tielle.

Epätoivoissaan Tess hyppäsi hevosensa eteen ja pisti kätensä haavaan, saamatta aikaan muuta kuin että purppuranpunaiset pisarat tahrivat hänet yltyleensä. Siinä hän seisoj katsellen avutonna eteensä. Prinssi seisoj vakavana ja liikkumatonna, niin kauan kuin jaksoi; sitten se äkkiä tuuskahti maahan.

Jo tuli postimieskin hätään ja alkoi kiskoa ja riisua Prinssiä valjaista. Mutta se oli jo kuollut, ja nähtyään ettei asia ollut autettavissa mies palasi oman hevosensa luo, jolle ei ollut tullut mitään vahinkoa.

– Te ajoitte väärää puolta, hän sanoj. Minun on pakko rientää eteenpäin postisäkkeineni, niin että teidän olisi paras odottaa tässä rattainenne. Minä lähetän jonkun teitä auttamaan, heti kun vain voin. Kohta päiväkin valkenee, niin ettei teillä ole mitään hätää.

Hän nousi vaunuihinsa ja ajoi tiehensä, ja Tess jäi odottamaan. Ilma kävi valoisammaksi, linnut alkoivat liikkua pensaikoissa ja viserrellä, maantie hohti kohta valkoisena, mutta Tessin kasvot näyttivät vielä vaaleammilta. Iso verilätäkkö alkoi jo hyytyä ja auringon noustessa se säteili sadoissa eri väreissä. Prinssi makasi vieressä kankeana ja liikkumatonna, silmät puoleksi avoimina.

– Tämä on kaikki minun työtäni, huudahti tyttö katsellessaan hevosvainajata. En kykene itseäni millään puolustamaan, en millään! Millähän isä ja äiti nyt elävät! Aapo, Aapo! Hän

pudisteli poikaa, joka oli nukkunut rauhassa tapahtumasta huolimatta. – Emme pääse kauemmaksi. Prinssi kuoli!

Kun Abraham älysi, millä kannalla asiat olivat, niin hänen kasvonsa kävivät vakaviksi kuin vanhalla miehellä.

– Eilen minä vain tanssin ja nauroin, haasteli Tess itsekseen. Voi minua hölmöä!

– Tämä on sen vuoksi, että me asumme rumassa tähdessä emmekä koreassa, mutisi Abraham itkeä vetistellen.

Äänettöminä he odottivat, mutta odottamisesta ei tuntunut tulevankaan loppua. Vihdoinkin kuului ääntä ja läheneviä askelia, mikä osotti postimiehen pitäneen sanansa. Tulija oli joku talonpojanrenki läheltä Stourcastlea. Hänen väkevä hevosensa valjastettiin Prinssin sijaan vankkurien eteen, joissa oli mehiläispesät, ja niin lähdettiin matkaamaan Casterbridgeä kohti.

Samana päivänä iltana tyhjät vankkurit taas saapuivat onnettomuuspaikalle. Prinssi oli virunut ojassa aamusta asti. Verilätäkön paikka näkyi vielä keskellä tietä, vaikka ohikulkevat ajoneuvot olivat raapineet ja hanganneet sitä. Prinssi poloisen maalliset jäännökset kiskottiin nyt samoille vankkureille, joita se itse oli ennen vetänyt, ja kaviot ilmassa ja kengät välkkyen laskevan auringon valossa se sai ajaa kyydillä pari peninkulmaa takaisin Marlottiin.

Tess oli palannut aikaisemmin. Hän oli pahassa pulassa miettiessään kuinka tapahtumasta kertoisi. Hänen kielelleen tuotti helpotusta, kun hän näki vanhempainsa kasvoista, että he

tunsivat jo tappionsa; mutta silti ei hän lakannut nuhtelemasta itseään siitä, että oli ollut huolimaton.

Mutta juuri perheen avuttomuus teki onnettomuuden heille vähemmän hirmuiseksi kuin se olisi tuntunut eteenpäin pyrkivästä perheestä, vaikka se nykyisessä tapauksessa merkitsi häviötä ja toisessa tapauksessa olisi merkinnyt vain satunnaista vahinkoa. Durbeyfieldien kasvoilla ei näkynyt jälkeäkään siitä kiehovasta vihasta, mikä varmaan olisi leimunnut sellaisten vanhempain kasvoilla, jotka pitivät parempaa huolta tyttänsä menestyksestä. Ei kukaan moittinut Tessiä niin paljon kuin hän itse.

Kun huomattiin, että hevosenteurastaja ja nahkuri olisivat antaneet Prinssistä vain moniaita shillinkejä, koska se muka oli niin vanha kaakki, niin Durbeyfield otti juhlallisen ryhdin.

– En, hän sanoi levollisesti, en minä myy sen vanhaa ruumista. Kun me D'Urbervillet olimme ritareja tässä maassa, niin emme myyneet juoksijoitamme kissanlihasta. Pitäkööt rahansa! Prinssi on palvellut minua hyvin elinaikansa, enkä minä tahdo erota siitä nytkään.

Seuraavana päivänä hän kaivoi Prinssille hautaa puutarhaan, raataen kovemmin kuin kuukausmääriin puuhatessaan elatusta perheelleen. Kun kuoppa oli valmis, niin Durbeyfield satoi eukkonsa kera nuoran hevosen ympäri ja kiskoi ruumiin polkua myöten haudan ääreen lasten seurattessa saattojoukkona. Abraham ja Liisu-Viisu nyyhkyttivät, Lempi ja Siviä ilmaisivat suruaan ulvomalla, niin että muurit kaikuivat, ja kun Prinssi

oli romahtanut alas, niin kaikki kokoontuivat haudan partaalle. Leivänhankkija oli heiltä otettu; mikä nyt neuvoksi?

– Meniköhän se taivaaseen? kysyi Abraham nyyhkytystensä lomasta.

Durbeyfield alkoi luoda hautaa umpeen, ja lapset itkivät uudelleen, kaikki paitsi Tess. Hänen silmänsä olivat kuivat ja kasvonsa kalpeat, ikäänkuin hän olisi pitänyt itseään murhaajana.

Kaupusteleminen, joka oli pääasiallisesti riippunut hevosesta, joutui nyt aivan rappiolle. Puute, melkeinpä kurjuuskin, lähestyi uhkaavana. Durbeyfield oli perin huolimaton mies; hän pystyi kyllä ahertamaan ankarasti aika ajoin, mutta ne ajat eivät suinkaan sattuneet aina tulemaan silloin, kun niitä olisi tarvittu, ja koska hän ei ollut tottunut päivätyöläisen säännölliseen raadantaan, niin ei hän osottanut erityisempää uutteruutta, milloin voimia sattuikin olemaan tarvittaessa.

Tess, joka oli saattanut vanhempansa tähän lietteeseen, mietiskeli sillä välin hiljaiseen, miten hän voisi auttaa heidät siitä ylös. Silloin äiti toi esille suunnitelmansa.

– Meidän täytyy ottaa vastaan niin myötä- kuin vastoinkäymisetkin, hän sanoi. Eipä sinun syntyperääsi olisi voitu keksiä sopivammalla hetkellä, Tess. Sinun täytyy kääntyä ystäviemme puoleen. Tiedätkös mitä? The Chasen laidassa asuu muuan upporikas mrs D'Urberville, jonka pitäisi olla meidän sukuamme. Sinä saat mennä hänen luokseen puhumaan asiasta ja pyytämään jotain apua tähän ahdinkoon.

– Eipä minua haluttaisi lähteä, vastasi Tess. Jos tuommoinen rouva on olemassa, niin sillä hyvä, että hän on meille ystävällinen – ei siltä apua osaa mennä anomaan.

– Kyllä sinä saisit hänet tekemään jotain. Ja toisekseen on tässä asiassa vähän muutakin. Minäpä tiedän, minkä tiedän.

Tuo äskeinen onnettomuus, johon hän oli itse syyppää, teki Tessin taipuvammaksi noudattamaan äitinsä toivomusta, kuin mitä hän muutoin olisi ollut. Ei hän kuitenkaan ymmärtänyt, minkä vuoksi äiti niin innokkaasti ajoi tuota asiaa, jonka menestys oli aivan tietämätön. Kenties oli äiti sentään kuulustellut asioita ja saanut tietää, että mrs D'Urberville oli harvinaisen jalomielinen ja armelias ihminen. Mutta Tessin ylpeys teki köyhän sukulaisen osan hänelle peräti vastenmieliseksi.

– Ennen minä etsin työtä, hän mutisi.

– Durbeyfield, ratkaise sinä asia, sanoi äiti, kääntyen mieheensä, joka istui nurkassa. Jos sinä käsket menemään, niin hän menee.

– En minä suvaitse, että lapseni tuppautuvat ventovieraille sukulaisiksi, mutisi hän. Minä olen suvun vanhimman haaran päämies ja minun täytyy seisoa omilla jaloillani.

Ennemmin Tess olisi suonut isänsä käskevän lähtemään kuin kieltävän tuon syyn nojalla. – Minun vikanihan oli, että Prinssi kuoli, hän sanoi kolkosti, ja kai minun siis on tehtävä jotain. Saatanhan minä lähteä hänen puheilleen, mutta itse tahdon päättää pyydäkö häneltä apua vai en. Älkääkää te hautoko mielessänne, että hän minut naimisiin toimittaa – sehän on mieletöntä.

– Oikein sanottu, Tess, huomautti hänen isänsä syvämielteisesti.

– Kuka on sanonut minun semmoista ajattelevan? kysyi Joan.

– Minä vain luulin, äiti. Mutta kyllä minä lähden.

Varhain seuraavana aamuna hän meni Shastoniin ja astui siellä vaunuihin, jotka kahdesti viikossa kulkivat Shastonista Chaseboroughiin, poiketen matkalla lähelle Trantridgen kylää, missä tuo salaperäinen mrs D'Urberville piti asuntoa.

Tess Durbeyfieldin matka tänä muistettavana aamuna kävi sen laakson luoteiskulman halki, missä hän oli syntynyt ja lapsuutensa ajan viettänyt. Blakemooren laakso oli hänelle maailma, ja sen asukkaat maapallon eri kansoja. Marlottin veräjiltä ja aitaportailta oli hän ihmetellen katsellut laaksoon lapsuutensa huolettomina päivinä, ja mikä silloin oli näyttänyt salaperäiseltä, sillä oli vielä nytkin miltei yhtä salaperäinen viehätyksensä. Hän oli nähnyt joka päivä kamarinsa ikkunasta torneja, kyliä, etäisiä valkoisia taloja ja ennen kaikkea Shastonin kaupungin, joka majesteetillisesti kohosi kukkulallaan, ikkunat kimmeltäen ilta-auringon valossa lamppujen tavoin. Hän oli käynyt siellä aniharvoin ja tunsu tarkemmin vain pienen osan laaksoa ja sen ympäristöä. Vielä harvemmin oli hän käynyt etäämmällä laaksosta. Lähiseudun kukkulain haahmopiirteet olivat hänelle sitä vastoin yhtä tuttuja kuin sukulaistensa kasvot, mutta niiden takana olevasta maailmasta tiesi hän vain sen, mitä oli oppinut kansakoulussa, josta hän pääsi vuosi tai pari ennen näitä tapahtumia, oltuaan koulun etevimpiä oppilaita.

Lapsuuden päivinä olivat samanikäiset tytöt pitäneet paljon Tessistä ja silloin oli hyvin tavallista nähdä kolmen tyttösen, joista keskimäinen oli Tess, astelevan rinnan kylänraittia pitkin

koulusta kotiin. Yllään hänellä oli punainen, hienoruutuinen esiliina ja villahame, jonka alkuperäinen väri oli muuttunut aivan epämääräiseksi; hänen pitkiä hoikkia sääriään verhosivat kiinteät sukat, joissa oli polvien kohdalla reijät – ne hän oli saanut konttaillessaan tiellä ja vierustoilla kasvi- ja kivennäisaarteita etsiessään. Kumppanit olivat kiertäneet käsivartensa Tessin vyötäisille, ja tämä nojasi käsillään heidän olkapäihinsä.

Kun hän tuli vanhemmaksi ja alkoi huomata, millä kannalla asiat olivat, niin hän harmitteli äitiään, joka ajattelematta antoi hänelle niin monta siskoa ja veikkoa, vaikka entistenkin hoitamisessa oli tarpeeksi huolta ja puuhaa. Siitä huolimatta hän kohteli pikku sisaruksiaan lempeästi ja auttoi heitä voimainsa mukaan koulunsa lopetettuaan. Toisinaan hän otti osaa naapurien heinäntekoon tai elonkorjuuseen tai kernaimmin lypsyyn ja kirnuamiseen, johon hän oli perehtynyt niinä aikoina, kun heillä itsellään vielä oli lehmiä; ja koska hän oli varsin näppäräkätinen, osottautui hän siinä työssä sangen taitavaksi.

Tällä tavoin karttui hänen hennoille hartioilleen yhä enemmän perhehuolia ja varsin luonnolliselta tuntui siis, että Tess edustaisi Durbeyfeldejä D'Urbervillein hovissa. Ja myöntää täytyy, että näin tehden Durbeyfeldin perhe esiintyi parhaassa valossaan.

Trantridgen tienhaarassa Tess astui vaunuista ja lähti nousemaan mäen viertä metsää kohti, jonka reunassa D'Urbervillein talon sanottiin sijaitsevan. Ei se ollut herraskartano tavallisessa merkityksessä peltoineen ja hakoineen ja nurisevine vuokraajineen, jolta omistajan oli hyvällä ja

pahalla kiskottava toimeentulo itselleen ja perheelleen. Ei, paljon uhkeampi laitos tämä oli: suuri huvila, rakennettu yksistään omistajansa huviksi, ei tynnyrinalaakaan työläästi hoidettavaa maata, ainoastaan puisto ja pieni tilkku, jota haltija itse viljeli huvikseen pehtorin avulla.

Ensinnä näkyi miellyttävä, punainen veräjätupa, joka oli räystäihin asti murattiköynnösten peitossa. Tess luuli sitä itse huvilaksi, mutta kun hän epäröivin askelin astui sivuportista sisään ja seurasi leveätä lehtokujaa, kunnes se äkkiä teki jyrkän mutkan, niin sen päästä avautui hänen nähtäviinsä itse päärakennus. Se oli melkein uusi ja maalattu heleän punaiseksi, mikä väri veräjätuvassakin pisti niin somasti silmään vihreätä vastaan. Kaukana talon takana – joka ympäristönsä hillittyihin väreihin verrattuna muistutti kurenpolvea – levisi pehmeän sinertävänä kerrassaan kunnioitusta herättävä metsämaisema; se oli noita harvoja englantilaisia saloja, jotka todellakin ovat peräisin ikivanhoilta ajoilta, joissa vielä tapasi ijäkkäiden tammien ympärillä druidien kunnioittamia misteliköynnöksiä ja missä kasvoi suunnattomia marjakuusia, joita ei ihmiskäsi ollut istuttanut, samanlaisina kuin niihin aikoihin, jolloin niiden latvoja katkottiin jousiksi. Tämä muinaisaikainen salo näkyi kyllä Rinteeltä – se oli mrs D'Urbervillen kartanon nimi – mutta se ei kuitenkaan kuulunut itse taloon.

Kaikki oli kiillotettua, hyötyisää ja huolella hoidettua tässä sievässä kartanossa. Rinteillä oli lukemattomia ansareita, ulottuen niiden alla sijaitsevien lehtojen liepeille asti. Kaikki

näytti rahalta – rahapajan viimeksi lyöttämältä lantilta. Saksankuusien ja tammien suojustamat tallit, jotka olivat varustetut kaikilla uusimmilla mukavuuksilla, vaikuttivat yhtä arvokkaasti kuin kappelit. Avaralle nurmikolle oli pystytetty koristeteltoa, jonka ovi oli Tessin puolella.

Vaatimaton neitosemme pysähtyi, hämmästyneenä tuijottaen hiekkakäytävän reunalle. Hän ei ollut vielä oikein käsittänytään, missä hän oli; ja nyt olikin kaikki aivan toisin kuin hän oli odottanut.

– Luulin, että olisimme vanhaa sukua, mutta täällä näyttääkin kaikki olevan uutta, hän sanoi yksinkertaisena itsekseen. Häntä kadutti, että oli niin herkästi taipunut äidin tuumaan ja lähtenyt huomauttamaan sukulaisuudesta; olisihan hän voinut pyytää apua lähempääkin.

D'Urbervillet eli Stoke-D'Urbervillet – niinkuin he alussa itseään nimittivät – jotka omistivat kaiken tämän, olivat omituisia eläjiä tässä vanhanaikaisessa seudussa. Pastori Tringham oli puhunut totta sanoessaan, että tuo raihnas John Durbeyfield oli ainoa vanhan D'Urberville-suvun suoranainen jälkeläinen tässä osassa maata; olisipa hän saattanut lisätä, minkä hyvin tiesi, etteivät Stoke-D'Urbervillet olleet oikeita D'Urbervillejä sen enempiä kuin hän itsekään. On kuitenkin myönnettävä, että perhe varsin hyvin soveltui rungoksi, johon saattoi liittää nimen, joka oli tuommoisen nuorentamisen tarpeessa.

Kun äskettäin kuollut Simon Stoke oli Pohjois-Englannissa koonnut suuren varallisuuden rehellisenä kauppiana – jotkut

sanoivat koronkiskurina – niin hän päätti asettua elämään maaseudulle Etelä-Englantiin, loitolle entisestä liikepiiristään. Uutta elämäänsä varten hän arveli tarvitsevansa nimen, joka ei niin helposti ilmottaisi hänen ja tuon entisen sukkelan liikemiehen olevan samoja henkilöitä ja joka olisi vähän harvinaisempi kuin nuo alkuperäiset kuivat ja karkeat sanat. British museumissa hän tutki tunnin ajan sammuneiden, puoleksi kuolleiden, unhoon joutuneiden tai hävinneiden sukujen nimiä sillä seudulla, johon hän aikoi asettua, ja arveli viimein, että *D'Urberville* helähti yhtä hienolta kuin mikä nimi tahansa; ja niin hän liitti tämän nimen omaansa ainaisiksi ajoiksi. Muuten ei hän suinkaan pyrkinyt tässä liioittelemaan ja laatiessaan nyt sukutaulunsa tälle uudelle perustalle hän menetteli varsin maltillisesti rakennellessaan sukujen välisiä avioliittoja ja suhteita ylimystöön eikä käyttänyt ainoatakaan kohtuuttoman korkeata arvonimeä.

Tess poloinen ja hänen vanhempansa eivät luonnollisesti tienneet mitään tällaisesta luomistyöstä – omaksi onnettomuudekseen heillä ei ollut aavistustakaan tämmöisistä valtauksista ja viattomuudessaan he luulivat, että nimen täytyi seurata syntyä, joskin rikkaus oli onnen lahja.

Tess seiso i paikallaan kuin kylpijä, joka epäröi heittäytymästä veteen. Hän ei tiennyt pitikö hänen mennä eteenpäin vai kääntyä takaisin, kun joku pistäysi ulos teltan pimeästä, kolmikulmaisesta aukosta. Tulija oli solakka nuori mies, jolla oli sikari hampaissa.

Hän oli hyvin tummaverinen, huulet olivat täyteläiset, karkeapiirteiset, mutta punaiset ja pehmeät, ja niiden yläpuolella oli tuuheat, mustat, ylöspäin käännetyt viikset, vaikkei hän voinut olla kuin kahden- tai kolmenkolmatta vuoden ikäinen. Huolimatta hänen raaoilta vivahtavista piirteistään ilmeni hänen kasvoillaan ja rohkeissa silmissään miehekästä voimaa.

– No, kaunokaiseni, mitä sinulla on asiaa? hän kysyi Tessiä läheten.

Ja huomattuaan, että tyttö oli aivan kuin puusta pudonnut, hän lisäsi:

– Älä ole peloissasi. Minä olen mr D'Urberville. Onko sinulla asiaa minulle vai äidilleni?

Tämä D'Urberville-suvun edustaja ei vastannut Tessin odotuksia senkään vertaa kuin talo ja puisto. Hän oli kuvaillut tapaavansa ijäkkäät ja arvokkaat kasvot, kaikki D'Urbervillein piirteet hienostuneina, ruumiillistuneiden muistojen uurtamina ja esittäen hieroglyyfeissä vuosisatoja hänen perheensä ja Englannin historiaa. Tess päätti kuitenkin käydä asiaan kiinni, koska ei ollut toivoa muuten selviytyä, ja sanoi:

– Minulla on asiaa äidillenne, sir.

– Pelkään, ettet voi tavata äitiäni – hän on sairas, vastasi väärin D'Urbervillein edustaja, sillä nuori mies oli Aleksander, Simon Stoke-vainajan ainoa poika. – Etköhän voisi uskoa asiaasi minulle?

Minkä vuoksi haluat tavata äitiäni?

– Minun piti ... minun ... enpä saata oikein sanoa.

– Huviksesiko vain?

– Eikä mitä. Jos minä puhuisin teille, niin se näyttäisi...

Tessistä tuntui nyt asia niin somalta, jopa naurettavalta, että hänen viehkeä suunsa, huolimatta siitä että häntä pelotti seistä tuon herran edessä, vetäysi hymyyn, mikä yhä enemmän kiinnitti tummaverisen Aleksanderin huomiota häneen.

– Se on hyvin hullua, sopersi hän. Ei sitä osaa sanoa.

– Mitä joutavia; semmoisista minä olenkin mielissäni. Kerro pois, tyttö kulta, hän sanoi ystävällisesti.

– Äiti käski minua käymään täällä, jatkoi Tess, ja itseänikin halutti lähteä. Mutta enpä luullut täällä tämmöistä olevan. Minä läksin kertomaan, että olemme samaa sukua kuin tekin.

– Oh, köyhiä sukulaisia?

– Niin.

– Stokejako?

– Ei, D'Urbervillejä?

– Niin, niin, sitä minä tarkotinkin.

– Nimemme on muuttunut Durbeyfieldiksi, mutta meillä on monta todistusta siitä, että olemme D'Urbervillejä. Niin sanotaan vanhoissa kirjoissakin – ja meillä on kotona vanha sinetti ja hopealusikka, pyöreä kuin kauha, ja molempiin on kaiverrettu hyppäävä leijona ja sen yläpuolelle linna. Lusikka on niin vanha ja kulunut, että äiti käyttää sitä hernerokkaa hämmennellessään.

– Meidän vaakunassamme on hopeainen linna ja takajaloillaan seisova leijona, hän vastasi hellästi.

– Ja äiti sanoi, että meidän pitäisi ilmottaa itsestämme

teille, koska olemme tapaturmaisesti menettäneet hevosemme ja olemme suvun vanhin haara.

– Äitisi teki varsin ystävällisesti. Minä puolestani olen hänelle hyvin kiitollinen. – Aleksanterin katse saattoi Tessin hieman punastumaan. – Sinä olet siis, tyttöseni, tullut tänne sukulaisiasi tervehtimään?

– Niinpä kai, sanoi Tess joutuen taas hämilleen.

– Eipä siinä mitään pahaa ole. Missä te asutte? Mitä te olette?

Hän kertoi lyhyesti ja selitti palaavansa kotiin samalla kyydillä kuin oli tullutkin.

– Eivät ne vaunut vielä kotvilleen ole Trantridgen tienhaarassa.

Eiköhän sillä välin lähdetä puistoon kävelemään, pikku serkkuni?

Tess tahtoi tehdä vierailunsa niin lyhyeksi kuin suinkin, mutta nuori mies ei antanut perään, ja niin hän suostui lähtemään kävelyille. Nuori herra näytteli hänelle nurmikkoja ja kukkapenkereitä, kasvihuoneita ja puutarhaa, missä hän kysyi Tessiltä, pitikö hän mansikoista.

– Kyllä, sanoi Tess, vaan eivätpä ne vielä ole kypsiä.

– Tässä on jo. D'Urberville alkoi poimia marjoja, ojentaen tytölle toisen toisensa perästä. Vihdoin hän löysi hyvin korean mansikan, jonka hän tahtoi pistää Tessin suuhun.

– Ei, ei, sanoi Tess nopeasti, asettaen kätensä suunsa eteen, otan sen mieluummin itse.

– Mitä joutavia! hän sanoi, ja hieman pahastuen Tess avasi

huulensa ja otti mansikan suuhunsa.

He kävelivät vielä kotvasen puutarhassa, ja Tess söi puoleksi mielellään puoleksi vastahakoisesti, mitä D'Urberville hänelle tarjosi. Kun hän oli syönyt mansikkoja tarpeekseen, niin nuori herra poimi hänen pikku korinsa niitä täyteen; sitten he menivät ruusupensaikkoon, missä hän keräsi kukkia ja antoi ne Tessille rintaan pantaviksi. Tess totteli kuin unissaan, ja kun hän ei voinut kiinnittää enempää ruusuja povelleen, niin D'Urberville pisti pari nuppua hänen hattuunsa ja sirotteli niitä tavattoman anteliaasti hänen koriinsakin. Viimein hän sanoi katsoen kelloansa: – Kun olet ensin saanut vähän välipalaa, niin on aika lähteä, jos aijot päästä kyytimiehen mukana Shastoniin. Tule, minä haen jotain syömistä.

Stoke-D'Urberville saattoi hänet teltaan, jättäen hänet sinne.

Hetkisen kuluttua hän palasi, tuoden korissa ruokia, jotka hän asetti Tessin eteen. Oli ilmeistä, ettei nuori herra suvainnut palvelijainsa häiritsevän heitä pikku kekkereissään.

– Et kai pane pahaksesi, jos hiukan tupakoin? hän kysyi.

– En ensinkään, sir.

Hän katseli tytön sievää itsetiedotonta ahmimista läpi savupilvien, jotka täyttivät teltan, eikä Tess aavistanut vilkaistessaan viattomana ruusuihinsa, että hänen "elämänsä onnettomuus" häämötti sinertävän ja huumaavan sikarinsavun takaa – se, josta oli tuleva veripunainen juova hänen nuoren elämänsä spektriin. Hänellä oli muuan ominaisuus, joka juuri tällä hetkellä oli hänelle vahingoksi, ominaisuus, joka saattoi

Aleksander D'Urbervillen silmät häneen kiintymään. Hänen rehevä muotonsa ja kasvunsa täytelyys saattoi hänet näyttämään kehittyneemmältä kuin hän todella olikaan. Hän oli perinyt sen äidiltään, ja se oli monesti huolestuttanut häntä, kunnes toverinsa olivat sanoneet sen vian kyllä häviävän aikanaan.

Ennen pitkää hän oli jo lopettanut eineensä.

– Nyt minun pitää lähteä, mr D'Urberville, hän sanoi nousten.

– Mikä sinun nimesi oikeastaan on? kysyi nuori mies saattaessaan häntä lehtokujaa myöten, kunnes huvila jäi näkymättömiin.

– Tess Durbeyfield Marlottista.

– Ja sanoitko että vanhempasi ovat menettäneet hevosensa?

– Minä – tapoin sen, hän vastasi, ja hänen silmänsä kyyneltyivät, kun hän kertoi Prinssin surullisesta lopusta. – Enkä tiedä miten korvaisin vahingon isälle.

– Minäpä ajattelen enkö voisi tehdä jotain. Äitini voi kyllä hankkia sinulle paikan. Mutta, Tess, älä puhu turhia D'Urbervillestä – Durbeyfield on aivan toinen nimi.

– Parempaa en toivokkaan, sir, vastasi hän jonkunlaisella arvokkuudella.

Silmänräpäyksen, vain silmänräpäyksen ajan, kun he olivat tienkäänteessä suojassa, suurten kuusten kohdalla jonkun matkan päässä veräjätuvalta, D'Urberville taivutti kasvojaan häntä kohti ikäänkuin – mutta hän maltoi mielensä ja antoi hänen mennä.

Tämmöinen oli alku. Jos hän olisi aavistanut tämän

kohtauksen tärkeiden, niin hän olisi saattanut kysyä, miksi kohtalo sinä päivänä toi hänen tielleen väärän miehen eikä jotain toista, joka olisi ollut "se oikea" ja kaikin puolin toivottava – mikäli sellaista ensinkään on löydettävissä. Mutta sille hänen tuttavistaan, joka olisi jossain määrin voinut täyttää näitä vaatimuksia, sille hän oli vain häipyvä, puoleksi unohdettu muistelman.

Harvoin tapahtumat kehittyvät ihmisten suunnitelmien mukaan: harvoin tulee mies, joka on rakastamisen arvoinen, oikealla hetkellä. Luonto ei usein sano lapsi paroilleen: katso! juuri siinä silmänräpäyksessä, jolloin näkeminen saattaa johtaa onnellisiin tekoihin, eikä se myöskään vastaa: täällä! ruumiin huutaessa: missä? kunnes se lopulta väsy leikkimään piilosilla oloa. Tekisipä mieli tietää, eikö tällaiset erehdykset, kun ihmiskunta kerran on saavuttanut korkeimman kehityksensä, ole vältettävissä hienomman sisäisen näkemyksen, yhteiskuntakoneiston lähemmän yhteistoiminnan avulla; mutta eipä uskalla ennustaakaan näin suurta täydellisyyttä, ei edes pitää sitä mahdollisena. Varmaa vain on, etteivät tässäkin tapauksessa, yhtä vähän kuin miljoonissa muissakaan, täydellisen kokonaisuuden molemmat puoliskot tavanneet toisiaan oikealla hetkellä; puuttuva puolisko harhaili riippumattomana ympäri maailmaa, odotellen saamattomana omaa aikaansa, joka viipy viipymistään. Mutta tämä kömpelö vitkasteleminen tuotti huolta, pettymyksiä, vavistusta ja omituisen kohtalon.

Teltaan palattuaan D'Urberville istuutui kahdareisin tuolille

mietteissään, kasvot tyytyväisessä hymyssä. Sitten hän purskahti nauramaan.

– Lempo vieköön, tähän vasta somaa oli! Ha-ha-ha! Hiton pulska tyttö!

6

Tess laskeusi mäkeä alas Trantridgen tienhaaraan ja odotteli hajamielisenä Chaseboroughista tulevia vaunuja. Hän ei käsittänyt, mitä hänelle sanottiin vaunuihin noustessaan, vaikka hän vastasikin siihen, ja kun jälleen lähdettiin liikkeelle, niin hän istui omissa mietteissään.

Muuan matkustajista kääntyi hänen puoleensa suoranaisemmin kuin toiset, sanoen: – Tehän näytätte aivan kukkavihkolta! Niin kauniita ruusuja jo kesäkuussa!

Silloin hänelle selvisi, että hän mahtoi näyttää heistä aivan eriskummalliselta, kun rinta ja hattu olivat ruusujen peitossa ja ruusuja ja mansikoita oli korissakin reunoja myöten. Hän sävähti punaiseksi ja kertoi hämillään saaneensa ruusut lahjaksi. Kun matkustajain silmä vältti, niin hän otti salavihkaa loistavimmat ruusut hatustaan ja pisti ne koriinsa, peittäen sen nenäliinallaan. Sitten hän vaipui taas ajatuksiinsa ja kun hän katsoi alaspäin, niin rinnassa olevan ruusun oka pisti häntä leukaan. Samoin kuin kaikki Blackmoorin laakson asukkaat oli hänkin taikauskoinen; hän piti tätä pahana enteenä – ensimmäinen sinä päivänä.

Vaunut pysähtyivät Shastoniin, ja siitä oli vielä pitkä matka myötämaata Marlottin laaksoon. Äiti oli neuvonut häntä olemaan siellä yötä erään tuttavan luona, jos hän tuntisi väsymystä; Tess tekikin niin ja saapui kotiin vasta seuraavan päivän iltapuolella.

Tupaan astuessaan hän näki heti äidin iloisista kasvoista, että

jotain oli tapahtunut hänen poissaollessaan.

– Älä puhu mitään, minä tiedän kaikki. Enkö minä jo sanonut lähtiessäsi, että hyvää siitä tulee, ja niin kävikin.

– Minun poissaollessaniko? Mitä te tarkoitate? kysyi Tess hieman väsyneesti. Äiti katseli tyttööän mielihyvällä ja jatkoi leikillisesti:

– Oletpa jo pitänyt puolesi.

– Mistä te sen tiedätte?

– Sain kirjeen.

Tess muisti, että kirje kyllä oli ehtinyt tulla.

– Sanovat – mrs D'Urberville sanoo ottavansa sinut katsomaan kanalaansa, joka on hänen silmäteränsä. Mutta tämä on tietysti vain veruke, jolla hän tahtoo saada sinut luoksensa herättämättä sinussa liian suuria toiveita. Hän kyllä tunnustaa sinut sukulaisekseen, vaikka tällä tavalla menetteleekin.

– Mutta enhän minä häntä nähnytkään.

– Kai sinä jonkun näit?

– Näin hänen poikansa.

– Tekikö hän kanssasi tuttavuutta?

– Hän sanoi minua serkukseen.

– Enkö minä jo sanonut – hän nimitti Tessiä serkukseen, Jussi, huusi Joan miehelleen. Tietysti hän on puhunut äidilleen, ja tämä kutsuu nyt sinua luokseen.

– Tokko minusta lienee kanoja hoitamaan, sanoi Tess epäröiden.

– Kukapa niitä sitten kykenisi hoitamaan. Sinähän olet

syntynyt siihen työhön ja tehnyt sitä koko ikäsi. Semmoiset ihmiset pystyvät vaikka mihin. Sitä paitsi se onkin vain tekosyy, jottet luulisi olevasi riippuva.

– Ei minusta taida olla läksijää, vastasi Tess miettävästi. Kuka on kirjottanut kirjeen? Näyttäkääpäs tänne?

– Mrs D'Urberville sen on kirjottanut. Tässä on.

Kirje oli kirjoitettu kolmannessa persoonassa ja siinä ilmoitettiin lyhyesti mrs Durbeyfieldille, että kirjeenkirjottaja ottaisi hänen tyttärensä kanalansa hoitajaksi, hän saisi mukavan huoneen, jos tulisi, ja hyvän palkan, jos hänestä pidettäisiin.

– Oh – siinäkö kaikki, sanoi Tess.

– Ei suinkaan hän toki heti pane käsiään sinulle kaulaan ja suutele sinua; älä odotakkaan sitä.

Tess katseli ulos ikkunasta.

– Mieluummin minä jään tänne isän ja äidin luo, hän sanoi.

– Mutta minkä vuoksi?

– Enpä osaa sanoa, en tiedä oikein itsekään.

Viikko sen perästä hän palasi eräänä iltana kotiin käytyään turhaan etsimässä työtä naapureista. Hän oli arvellut kesän kuluessa voivansa ansaita sen verran rahaa, että saattaisi ostaa uuden hevosen. Tuskin hän oli päässyt kynnyksen yli, kun eräs lapsista riensi tanssien häntä kohti, sanoen: – Herra kävi täällä.

Hänen äitinsä ehätti riemuissaan selittämään asiaa, hymyillen koko muodollaan. Mrs D'Urbervillen poika oli ollut ratsastusmatkalla ja sattumoisin poikennut Marlottiin. Oli samalla tiellä kysynyt äitinsä puolesta, tuliko Tess hoitamaan

kanalaa vai ei, sillä nykyinen kanainhoitaja oli osottautunut epäluotettavaksi.

– Ja se nuori herra sanoi, että sinä varmaan olet kelpo tyttö, jos ulkomuotoon on vähääkään luottamista. Näkyy se tietävän, että sinä olet oikea kultamuru. Totta puhuen hän näyttää olevan hyvin viehtynyt sinuun.

Tess näytti tuokion olevan hyvillään kuullessaan vieraan panevan häneen niin suurta arvoa, kun hän omasta mielestään oli niin mitätön.

– Kovinpa on ystävällinen, hän mutisi, ja jos minä aivan varmaan tietäisin, miltä siellä elämä tuntuu, niin saattaisinpa lähteä milloin hyvänsä.

– Uljas ja kaunis se on miehekseen.

– Ei minusta ole, vastasi Tess kylmästi.

– No niin, nyt sinulla on tilaisuus, tee niinkuin haluat. Kuulehan, sillä oli komea timanttisormuskin.

– Oli sillä, vahvasti Abraham ikkunan korvasta, minä näin, ja se välähteli, kun se pani kätensä partaansa. Äiti, mitä varten se rikas sukulaisemme liikutteli myötäensä partaansa sormillaan?

– Kuulkaahan tuota poikaa! huudahti mrs Durbeyfield ihailien.

– Totta kai timanttisormustaan näyttääkseen, mutisi Sir John uneliaasti tuoliltaan.

– Tuuminpahan asiaa, sanoi Tess menen ulos.

– Se tyttö on jo vallottanut sukumme nuoremman haaran, jatkoi eukko miehelleen, ja olisipa hän aika pöllö, jollei osaisi

pitää nyt saaliistaan kiinni.

– En minä oikein suvaitse lasteni lähtevän pois kotoa, sanoi ukko. Koska minä kerran olen suvun päämies, niin muut saisivat tulla minun luokseni.

– Mutta anna hänen toki mennä, Jussi kulta, maanitteli eukko hupakko. Poika tuntuu pihkaantuneen häneen – näethän sen itsekin. Serkutteli häntä! Aivan varmaan hän ottaa Tessin vaimokseen ja tekee hänestä uhkean rouvan. Saadaanpa nähdä, ettei hän jää arvossa esi-isiään jälempiä.

John Durbeyfieldillä oli enemmän suuria ajatuksia itsestään kuin tarmoa ja terveyttä, ja eukkonsa tarina miellytti häntä.

– Saattaapa olla nuorella D'Urbervilleillä tuommoiset tuumat, hän sanoi, kukaties hän aikoo parantaa vertansa yhtymällä vanhempaan haaraan. Tess, pikku veitikka! Vai sai se käynnillään niin suuria aikaan!

Sillä välin Tess asteli ajatuksissaan puutarhassa karviaispensaiden keskellä ja Prinssin haudalla. Kun hän tuli sisään, niin äiti otti asian taas puheeksi.

– No, mitä sinä aijot tehdä? hän kysyi.

– Kunpa olisin nähnyt itsensä mrs D'Urbervillen, vastasi Tess.

– Minun mielestäni voisit yhtäkaikki päättää asian. Näethän hänet sittenkin.

Isä ryki tuolillaan.

– En tiedä mitä tekisin, vastasi tyttö levottomana. Te saatte päättää. Minä tapoin vanhan hevosen ja luonnollisesti minun täytyy tehdä jotain hankkiakseni uuden sijaan. Mutta – mutta

– ei minusta ole varsin mieleen, että mr D'Urberville on siellä.

Lapset olivat siinä uskossa, että Tess lähtisi rikkaiden sukulaisten luo, ja tämä oli heille jonkunmoisena lohdutuksena hevosen kadottamisesta; mutta nähtyään kuinka vastahakoista lähtö oli Tessistä, he alkoivat kirkua ja ulvoa yhteen ääneen.

– Tess ei mene eikä rupea ro-uuv-vaksi. Eikä me sa-aada uutta hevosta eikä ra-ahaa! Tessipä nä-yyttää rumalta uusissa vaatteissaan!

Äiti säesti lapsiaan, ja sekin seikka, että hän pyrki tekemään kotiaskareet raskaammiksi kuin ne itse asiassa olivat, painoi jonkun verran vaakakupissa. Isä yksinään ei puhunut puoleen eikä toiseen.

– Minä lähden, sanoi Tess lopulta.

Äiti ei voinut olla ilmaisematta haaveitaan, joita tyttären myöntymys hänessä herätti.

– No se hyvä. Onpa nyt sorjalla tytöllä oiva tilaisuus!

Tess hymyili yrmeästi.

– Toivon, että minulla on tilaisuus ansaita rahaa. Muusta ei voi olla puhuttakaan. Älkää viitsikö kyläläisille puhua näistä hullutuksista mitään.

Mrs Durbeyfield ei luvannut. Mikäpä sitä osasi mennä vakuuttamaan tokko malttaisi olla puhumatta, varsinkin kun oli käynyt niin suuria vieraita.

Näin asia päätettiin, ja nuori tyttö kirjotti olevansa valmis tulemaan minä päivänä hyvänsä. Vastineeksi ilmoitettiin hänelle, että mrs D'Urberville oli iloissaan hänen päätöksestään, ja että

seuraavana päivänä lähetettäisiin rattaat noutamaan häntä ja hänen tavaroitaan laakson suusta. Mrs D'Urbervillen käsiala näytti koko lailla miehiseltä.

– Rattaat? mutisi John Durbeyfield epäillen. Vaunut toki olisi saanut sukulaiselleen lähettää.

Kun Tess oli tehnyt päätöksensä, ei hän ollut enää niin levoton ja hajamielinen. Hän suoritti askareensa jonkunlaisella mielihyvällä ajatellessaan, että hän voisi hankkia isälleen toisen hevosen työllä, joka ei näyttänyt kovin raskaalta. Hän oli toivonut pääsevänsä opettajattareksi johonkin kouluun, mutta kohtalo oli määrännyt toisin. Kun hän henkisesti oli äitiänsä etevämpi, ei hän kiinnittänyt huomiota hänen naittamispuuhiinsa. Kevytmielinen äiti oli haeskellut hänelle hyviä sulhasia miltei siitä päivästä, kun hän syntyi tähän maailmaan.

Lähtöaamuna Tess heräsi ennen päivänkoittoa – viimeisenä yöhetkenä, jolloin metsä vielä on äänetön, paitsi yhtä profeetallista lintua, joka kirkkailla sävelillään ilmaisee tietävänsä aamun tulon, toisten ollessa vaiti ikäänkuin vakuutettuina hänen erehdyksestään. Hän pakkasi huoneessaan tavaroitaan aamiaiseen asti, jolloin hän tuli toisten luo jokapäiväisessä puvussa – parhaan lenkinsä hän oli huolellisesti pannut pikku arkkunsa.

Äiti hangotteli vastaan. – Et suinkaan sinä tuossa puvussa vieraisiin lähde – pukeudu toki hienommin.

– Mutta työhönhän minä menenkin, sanoi Tess.

– Niinpä kyllä, vastasi Mrs Durbeyfield, lisäten puoleksi itseksensä: – Pitäähän niillä olla jotain veruketta... Mutta viisainta mahtaa kuitenkin olla, että laittaudut niin siistiksi kuin suinkin.

– Tottapa te sen parhaiten tiedätte, vastasi Tess tyynesti perään antaen.

Ja tehdäkseen äidille mieliksi hän heittäytyi kokonaan hänen käsiinsä, sanoen ylevän rauhallisesti: – Tehkää minulle, mitä haluatte.

Mrs Durbeyfield oli ylen ihastunut tästä taipuvaisuudesta. Ensiksi hän otti suuren pesuvadin ja pesi Tessin tukan niin perin pohjin, että se kuivattuna ja kammattuna näytti kahta

vahvemmalta. Hiuksiin sidottiin tavallista leveämpi punainen nauha. Ja lopuksi äiti puki tyttärensä ylle valkoisen leningin, joka hänellä oli ollut naisklubin tanssiaisissa. Leningin väljät laskokset ynnä hänen vahva tukkansa tekivät hänen vielä kehittymättömän vartalonsa täyteläiseksi, ja se saattoi erehdyttää pitämään häntä täysi-ikäisenä naisena, kun hän itse asiassa oli vielä miltei lapsi.

– Sukkani on kantapäätä rikki, sanoi Tess.

– Mitäpä sukista, eiväthän ne näy! Viis minä tyttönä ollessa sukista välitin, kun minulla vain oli korea hattu.

Ylpeänä tyttärensä ulkomuodosta äiti astui pari askelta taaksepäin katsoakseen työtään kuin maalari tekelettään. Sinun pitää nähdä itsekin, hän huudahti. Nyt olet paljon somempi kuin tanssiaisissa.

Kun peilistä ei nähnyt muuta kuin osan Tessin olemusta yhdellä kertaa, niin mrs Durbeyfield ripusti mustan viitan ikkunan ulkopuolelle ja sai siten suuren peilin, kuten köyhillä ihmisillä usein on tapana. Sitten hän meni miehensä luo, joka oli alakerrassa.

– Uskohan pois, Durbeyfield, hän sanoi voitonriemuisena, kyllä sen pojan nyt täytyy rakastua, jos hänellä vähänkään on sydäntä. Mutta koetahan olla puhumatta Tessille, kuinka ihastunut poika on häneen tai mikä häntä odottaa. Tyttö on niin kummallinen, saattaisi vielä ruveta hylkimään häntä tai ei lähtisi matkaankaan. Jos asiat menee hyvin, niin kyllä minä maksan pastorille kelpo palkan siitä, että kertoi tuosta asiasta – kerrassaan oiva mies.

Mutta kuitenkin, kun lähtöhetki läheni ja pukemis-into alkoi laimentua, hiipi Joan Durbeyfieldin mieleen heikko levottomuuden tunne. Hän sanoi lähtevänsä saattamaan vähän matkaa, siihen asti, missä laakso alkoi kohota muuta maailmaa kohti. Mäen päällä piti Tessiä vastassa olla Stoke-D'Urbervillen lähettämät rattaat; hänen arkkunsa oli jo edeltäkäsinkin lähetetty sinne jonkun pojan kera käsirattailla.

Nähdessään äitinsä panevan hattua päähänsä pikku lapset alkoivat pyrkiä mukaan.

– Minäpä tulen pikkusen matkaa Tessiä saattamaan, kun hän lähtee häitään pitämään rikkaan serkun kanssa ja saa koreita vaatteita.

– Lapset, sanoi Tess, punastuen ja kääntyen nopeasti ympäri, älkää puhuko joutavia! Äiti, kuinka te olette voineet lörpötellä lapsille tuommoista.

– Tess menee työhön rikkaiden sukulaistemme luo ja hankkii meille uuden hevosen, rauhotti mrs Durbeyfield.

– Hyvästi, isä, sanoi Tess epävarmalla äänellä.

– Hyvästi, tyttöni, vastasi Sir John, nostaen päätään hieman unen tuhkerossa, sillä hän oli ottanut pikku ryypyn päivän kunniaksi. – Toivonpa, että nuorta ystävääni miellyttää näin sievä näyte omaa vertansa. Sanohan hänelle, Tess, että kun kerran olemme menettäneet entisen suuruutemme, niin minä myyn hänelle arvonimen ja myynkin kohtuullisesta hinnasta.

– Ei alle tuhannen punnan, huudahti lady Durbeyfield.

– Sano, että tuhannella punnalla minä sen annan. No tuota,

kun tarkemmin ajattelen, niin voin sen myydä halvemmastakin. Hän kyllä hankkii nimelle suurempaa loistoa kuin minä, mies poloinen. Sata puntaa, olkoon menneeksi! Mutta en minä viitsi tinkiä pikku asioista – annan sen viidelläkymmenellä – kahdellakymmenellä punnalla! No niin, kaksikymmentä puntaa, se on viimeinen hinta. Lempo soikoon, kunniakas suku merkitsee jotain – en myy penniäkään huokeammasta!

Tessin silmät olivat kyynelissä ja ääni tuntui pettävän, niin ettei hän voinut lausua ilmi haikeita tunteitaan. Hän kääntyi pois ja astui ovesta ulos.

Niin äiti ja lapset menivät yhdessä Tessiä saattamaan. Lapset riippuivat Tessin käsipuolissa ja katsoivat tuon tuostakin häneen mieltävästi, inkuuin johonkin, jonka piti ryhtyä suuria asioita tekemään. Äiti tuli perästä nuorimman kera; koko ryhmä muodosti taulun, joka esitti puhdasta kauneutta, sivullaan viattomuus ja takanaan matalamielinen turhamaisuus.

He kulkivat tietä pitkin, kunnes saapuivat kummun rinteelle, jonka laella hakijan oli määrä olla Tessiä vastassa; tämä oli valittu yhtymäpaikaksi, jotta hevoselta säästyisi viimeinen mäki. Kaukana, lähimpäin kukkulain takana, taittoi harjanteitten tasaisen linjan Shastonin kivitalot. Tiellä ei näkynyt ketään, lukuunottamatta poikaa, joka oli lähetetty edeltä ja istui käsirattailla, joissa oli Tessin koko maallinen omaisuus.

– Odotetaan tässä vähän, kai se hakija kohta tulee, sanoi mrs Durbeyfield. Tuolla näkyy tulevankin.

Hevosmies oli äkkiä pistäytynyt näkyviin likimmän töyryn

takaa ja pysähtynyt pojan luo. Äiti ja lapset päättivät kääntyä tästä takaisin. Sanottuaan kiireiset jäähyväiset Tess läksi astumaan mäen rinnettä.

He näkivät hänen valkoisen vartalonsa lähenevän rattaita, joille hänen arkkunsa jo oli nostettu. Mutta ennenkuin hän oli ehtinyt rattaiden luo, porhalsi tietä toinen ajaja ja pysähtyi Tessin eteen, joka katsahti ylös ylen hämmästyneenä.

Äiti huomasi heti, etteivät toiset ajopelit olleet niin yksinkertaiset kuin ensimmäiset, vaan kiesit, kiillotetut ja upeasti laitetut. Ajaja oli kahdenkymmenenkolmen tai neljän vuoden ikäinen nuori mies, sikari hampaissa; yllään hänellä oli sievä lakki, harmaa puku, valkoinen kaulaliina, pystykaulus ja ruskeat ajohansikkaat – sanalla sanoen, sama komea, nuori keikari, joka joku viikko takaperin oli käynyt Joanin luona tiedustamassa Tessin tuloa.

Mrs Durbeyfield taputti käsiään kuin lapsi, loi katseensa maahan ja tuijotti jälleen ylös. Saattoiko hän erehtyä siitä, mitä tämä merkitsi?

– Tuoko sukulainen se tekee Tessistä hienon rouvan? kysyi nuorin lapsista.

Sillä välin saattoi nähdä Tessin seisovan epäröivänä kiesien vieressä, joiden haltija puhutteli häntä. Hän ei ainoastaan epäröinyt: hän tunsu pelkoa. Hän olisi paljon mieluummin ajanut kuormarattaissa. Nuori mies laskeusi alas ja näytti kehottavan häntä nousemaan ajopeleihin. Tess katsahti mäen alle ja näki kotiväkensä, jotka vielä seisoivat samassa paikassa. Jokin näytti

saavan hänet tekemään pikaisen päätöksen, kenties muisto siitä, että hän oli tappanut Prinssin. Hän nousi äkkiä kieseihin, nuori mies asettui hänen rinnalleen ja sipaisi heti hevosta piiskalla. Tuokiossa he karahuttivat toisen hevosen ohi ja katosivat mäen taa.

Kun Tess hävisi näkyvistä, ja koko hupainen näytelmä oli lopussa, niin pikku lapsille tuli kyynelet silmiin. Nuorin virkkoi: – Tess paran ei olisi pitänyt lähteä rikkaaksi rouvaksi! – Suupielet painuivat alaspäin, ja hän purskahti itkemään. Tämä uusi katsantokanta tarttui toisiinkin: seuraava lapsista teki samoin ja kohta huusivat kaikki kolme täyttä kurkkua.

Kyyneleitä kimmelsi myöskin Joan Durbeyfieldin silmässä, kun hän palasi kotiin. Mutta kotiin päästyään hän oli taas siinä uskossa, ettei tytöllä ollut mitään hätää. Yöllä hän kuitenkin huokaili vuoteellaan niin, että ukko Durbeyfield kysäisi, mikä häntä vaivasi.

– Enpä oikein tiedä, vastasi hän. Ajattelin vain, että olisi tainnut olla parasta, ettei Tess olisi lähtenyt pois kotoa.

– Etkö tuota ennen olisi saattanut ajatella?

– Niin, mutta nyt on tytöllä hyvä tilaisuus – . Vaan jos asia olisi nyt uudestaan päätettävänä, niin enpä olisi laskenut häntä, ennenkuin olisin saanut tietää, onko tuo nuori herra tosiaan hyväsydäminen ja pitää häntä sukulaisenaan?

– Olisitpa tuon saanut tehdä, mutisi Sir John unisena.

Mutta Joan Durbeyfield osasi aina löytää jotain lohdutusta:

– Viisas tyttö hän on ja suoriutuu kyllä hyvin, jos lyö valttinsa

oikealla hetkellä. Ja jollei poika mene hänen kanssaan naimisiin ennen, niin menee hän toki perästäpäin. Sillä jokainenhan sen näkee, että hän on korviaan myöten häneen rakastunut.

– Minkä valttinsa? D'Urberville-verensäkö?

– Eikä mitä, sinä pöllö, kasvonsa – niinkuin ne olivat ennen muinoin minunkin.

8

Noustuaan Tessin viereen Aleksander D'Urberville ajoi rivakasti harjannetta pitkin, haastellen kohteliaisuuksia kumppanilleen; kuormakärryt olivat jääneet kauas jällelle. Tie kohosi yhtenäin ylöspäin, ja joka puolella avautui laajoja näköaloja. Takana oli viheriä laakso, jossa Tess oli syntynyt, edessä usvainen taival, jota hän ei tuntenut muuta kuin ensi käynniltään Trantridgessa. Niin he kohosivat vaaralle, jonka rinnettä tie laskeusi toista kilometriä suorassa linjassa.

Prinssille sattuneen onnettomuuden perästä oli Tessiä, vaikka hän olikin luonnoltaan rohkea, ruvennut pelottamaan hevosella ajaessa; pieninkin tärähdys saattoi hänet säikähtämään. Kun ohjasten haltija ajoi jokseenkin huolimattomasti, niin Tess alkoi käydä levottomaksi.

– Kai te ajatte alamäessä käyden, hän sanoi tekeytyen välinpitämättömäksi.

D'Urberville katseli häntä ja myhäili sikari valkoisten hampaiden välissä.

– Ohoo, Tess, hän sanoi luhautettuaan pari savua. Eihän sinunlaisesi uljas ja reipas tyttö tuommoisia kysele? Minä lasken aina alamäet täyttä neliä. Se se vasta mieltä virkistää.

– Mutta ei kai nyt tarvitse laskea?

– Oh, hän sanoi pudistaen päätään, ei se ole yksin minun asiani. Tib on otettava myös lukuun ja sillä on omat tuumansa.

– Kuka?

– Hevonen tietysti. Vastikään se vilkaisi taakseen hyvin tuiman näköisenä. Etkö sinä huomannut?

– Älkäähän yrittäkö pelotella, sanoi Tess ylväästi.

– En tietenkään. Jos tämä hevonen pysyy kenenkään ohjissa, niin pysyypä minun – en sanokkaan, että se pysyy – mutta jos on semmoista miestä, niin tässä se on.

– Mitä te sitten pidätte semmoista hevosta?

– Älähän virka! Kai se on sallittu. Tib on tappanut yhden miehen, ja heti kun minä sen ostin, yritti se lopettaa minutkin. Vaan sitten minä annoinkin sille miehen kädestä – yritti itse loppua. On se vieläkin äksy, pakanan äksy; päänsä kaupalla sillä toisinaan ajelee.

He alkoivat laskeutua vaaran rinnettä, ja hevonen, joko itsestään tai – mikä oli luultavampaa – vanhalta muistilta älysi mistä on kysymys eikä odottanut kehotuksia.

Ja nyt sitä mentiin: pyörät hurisivat kuin hyrrä, rattaat keikkuivat oikeaan ja vasempaan, toisinaan kiidettiin useita kyynäriä yhdellä pyörällä, toisinaan singahti kivi pensasaidan yli, hevonen läikkyi edessä kuin aalto ja kaviosta lähti säkeniä, jotka välähtelivät päivänseiteitä kirkkaammin. Suora tie avautui heidän edetessään, molemmat vierustat jakautuivat kahtia kuin halkeava keppi, syöksyen ohi molemmin puolin. Tuuli puhalsi läpi Tessin valkoisen puvun, ja hänen äsken pestyt hiuksensa hulmusivat. Hän ei tahtonut näyttää kuinka häntä pelotti, mutta lopulta täytyi hänen kuitenkin tarttua D'Urbervillen oikeaan käsivarteen.

– Älä liikuta käsivarttani! Voimme pian lentää tiepuoleen.

Pidä kiinni vyötäisistäni.

Tess tarttui hänen vyötäisiinsä, ja niin he pääsivät mäen alle.

– Pelastuimme toki, luoja kiitos, mokomasta hullutuksesta, huudahti Tess kasvot tulipunaisina.

– Hyi, Tess, oletko vihoissasi? kysyi D'Urberville.

– Olen kyllä.

– Ei sinun tarvitse noin kiittämättömänä irrottaa käsiäsi minusta, juuri kun vaara on ohitse.

Tess ei ollut ajatellut, mitä oli tehnyt, oliko se mies vai nainen, kivi vai kanto, johon hän tahtomattaan oli tarttunut. Hän istui jäykkänä vastaamatta mitään, ja niin he saapuivat toisen mäen päälle.

– No nyt uudelleen, sanoi D'Urberville.

– Ei, ei, olkaa nyt vähän järkevempi, rukoili Tess.

– Mutta kun kerran ollaan korkeimmalla kukkulalla koko näillä seuduilla, niin täytyyhän alaskin päästä, väitti hän vastaan.

Hän hellitti ohjaksia, ja toisen kerran he porhalsivat mäkeä alas. D'Urberville katsahti häneen, kun rattaat huojuivat, ja sanoi veitikkamaisesti: – Pistä kätesi vyötäisilleni niinkuin taannoinkin, kaunokaiseni.

– En ikinä! sanoi Tess, pysytellen istuimella niin hyvin kuin taisi koskematta häneen.

– Annahan kun painan suukkosen mansikkahuulillesi tai edes lämpöselle poskellesi, niin hiljennän heti – kautta kunniani heti seisatan!

Peräti hämmästyneenä Tess vetäysi ylemmäksi istuimelle, ja D'Urberville riuhtoi hevostaan yhä hurjempaan vauhtiin.

– Eikö vähempi riittäisi? huudahti Tess viimein epätoivoissaan ja tuijotti ajajaan suurin silmin kuin villi eläin. Surkuteltava oli se tarkotusperä, jonka vuoksi äiti oli häntä niin somistellut.

– Ei, ei riitä, Tess kulta, vastasi hän.

– No, minkäs minä sitten mahdan, hän huohotti tuskissaan.

D'Urberville kiskoi ohjaksia tiukemmalle ja hiljemmin kulettaessa hän yritti ottaa haluamansa suudelman, mutta Tess käänsi päänsä vaistomaisesti syrjään. Kun hänen kätensä olivat ohjaksissa kiinni, ei hän kyennyt estämään Tessin liikettä.

– No, hitto soikoon, minä ajan niin, että meiltä molemmilta menee niskat nurin, vannoi hänen tulinen kumppaninsa. Vai et sinä pysy sanassasi, pikku noita!

– No, sanoi Tess poloinen, en minä liikahda, koska olette niin tuima. Mutta luulinpa teidän osottavan minulle ystävyyttä ja suojelevan sukulaistanne.

– Juokse suolle sukulaisuuksinesi! No?

– Minä en suvaitse kenenkään itseäni suutelevan, sir, hän sanoi rukoilevasti, samalla kun suuri kyynel vierähti poskelle, ja suupielet alkoivat värähdellä. – Jos olisin tämän tiennyt, niin en olisi koskaan istunut rattailenne.

Mutta D'Urberville oli taipumaton, ja Tess istui hiljaa, kun hän suuteli häntä poskelle herruutensa merkiksi. Mutta samassa tuokiossa tyttö punastui häpeästä, otti nenäliinansa ja hieroi sitä

kohtaa poskeaan, johon hänen huulensa olivat koskeneet. Tämä ärsytti nuorta miestä, sillä Tess oli tehnyt sen itsetiedottomasti.

– Sinä olet kovin tunteikas maalaistyöksi, hän sanoi.

Tess ei vastannut tähän huomautukseen, jonka tarkotusta hän ei täysin käsittänyt, eikä ajatellut ojennusta, minkä oli antanut pyyhkiessään vaistomaisesti poskeaan. Hän oli todellakin tehnyt suudelman mitättömäksi, mikäli se ruumiillisesti oli mahdollista. Epämääräisesti tajuten, että kumppani oli suuttunut, Tess istui äänetönnä eteensä katsellen puolisen tuntia, kunnes hän kauhukseen näki vielä yhden mäen olevan edessä.

– Nytpä saat palkkasi, huudahti D'Urberville yhä vielä ähmissään, sipaisten hevosta piiskalla, – jollet hyvällä anna uutta suukkoa ja ilman nenäliinaa – .

Tess huokaisi. – Olkoon menneeksi! hän sanoi. Ptruu – hattuni putosi!

Juuri hänen puhuessaan oli tuuli temmannut hatun hänen päästään ja heittänyt sen tielle. D'Urberville pysäytti hevosen ja aikoi hypätä sitä ottamaan, mutta Tess oli jo alhaalla.

Hän riensi hatun luo ja otti sen ylös.

– Sinä olet totta tosiaan somempi ilman hattua, jos se on mahdollista, mies sanoi, katsellen häntä rattailta. – Joudu ylös! No, mikä nyt on?

Tess oli kiinnittänyt hatun päähänsä, mutta ei liikkunut paikaltaan.

– Ei, hyvä herra, hän sanoi valkoisten hampaiden välkkyessä ja silmissään uhmaileva voitonriemu, ei toista kertaa

mielisuosiolla.

– Mitä – etkö tule rattaille?

– En, aijon kulkea jalan.

– Trantridgeen on vielä kuusi tai seitsemän kilometriä.

– Vaikka olisi kaksi peninkulmaa. Sitä paitsi tulee hevosmies perästä.

– Sinä viekas penikka! Tahallasiko sinä heitit hatun menemään?

Vannonpa että niin teit.

Tessin äänettömyys vahvisti hänen epäluuloansa.

Silloin D'Urberville rupesi noitumaan ja haukkumaan vaikka miksi tuon kepposen takia. Äkkiä hän pyöräytti hevosen ympäri ja koki ahdistaa hänet rattaiden ja aidan väliin. Mutta tätä hän ei saattanut tehdä häntä vahingoittamatta.

– Saisitte hävetä syytäessänne noin ruokottomia sanoja, huudahti Tess tulistuneena aidan selältä, johon hän oli kavunnut. En pidä teistä vähääkään, vihaan ja inhoan teitä. Lähden takaisin äitini luo!

D'Urbervillen luonto lauhtui nähdessään Tessin vimman ja hän alkoi nauraa makeasti.

– Nyt minä vasta sinusta pidänkin, hän sanoi. Tule rattaille ja ollaan taas ystäviä. En minä toista kertaa yritäkkään vasten tahtoasi. Vakuutan sen kunniasanallani.

Mutta Tess ei noussut. Ei hänellä kuitenkaan ollut mitään sitä vastaan, että toinen ajoi hevostaan hänen rinnallaan, ja näin he lähenivät verkalleen Trantridgen kylää. Joskus D'Urberville

soimasi itseään, että ilkeytensä vuoksi oli ajanut hänet astumaan jalan. Tess olisi tosin nyt saattanut luottaa häneen, mutta D'Urberville oli menettänyt hänen luottamuksensa toistaiseksi, ja tyttö asteli tietä pitkin, miettien mielessään, eikö olisi viisainta kääntyä kotiin päin. Hän oli kuitenkin vastikään tehnyt päätöksensä, ja sen purkaminen ilman painavia syitä tuntui hänestä lapselliselta. Kuinka saattaisi hän astua vanhempainsa silmäin eteen, kuinka saisi hän arkkunsa ja kuinka voisi hän rikkoo kaikki tuumat perheen auttamiseksi moisten tunnesyitten takia?

Kohta näkyivät mrs D'Urbervillen huvilan savutorvet, ja vähän erillään oikealla puolella oli kanala ja tupa, joka oli määrätty Tessin asuntopaikaksi.

Kanayhteiskunta, jonka johtajaksi, muonittajaksi, hoitajaksi, lääkäriksi ja ystäväksi Tess oli otettu, sijaitsi vanhassa, olkikatkoisessa majassa. Sen ympäristö oli ennen ollut puutarhana, nyt se oli hiekotettuna pihamaana. Rakennuksen peitti sakea murattiköynnös, jonka oksat kiersivät savupiippuakin, saaden sen näyttämään rappeutuneelta tornilta. Koko alakerta oli kanojen hallussa, jotka tepastelivat ylväinä ympärinsä, aivan kuin talo olisi ollut heidän rakentamansa, eikä vanhojen tilanomistajain, jotka nyt lepäsivät siellä täällä kirkkotarhassa. Näiden jälkeläiset pitivät miltei häväistyksenä sukuaan kohtaan, että tästä talosta, joka niin kauan oli ollut heidän kotinaan, joka oli maksanut heidän esi-isilleen niin paljon rahaa ja ollut heidän omaisuuttaan useita sukupolvia ennen D'Urbervillein tuloa, mrs Stoke-D'Urberville mistään välittämättä oli laittanut kanalan, heti kun oli saanut kartanon käsiinsä. "Isänisän eläissä se kelpasi kristityille ihmisille", he sanoivat.

Huoneissa, missä kymmenet pienokaiset ennen olivat itkeneet hoitajattariensa polvilla, kaikui nyt äsken munankuoresta päässeiden kananpoikien piipitys. Kana-pölhöt pöyhkeilivät nyt häkeissään siinä, missä muinoin arvokkaat maanviljelijät olivat istuneet jykevillä tuoleillaan. Takan nurkkauksessa ja suurella liedellä, missä tuli ennen loimusi, oli nyt kumottuja

mehiläiskekoja, joihin kanat munivat, ja ulkopuolella, missä muinaiset asukkaat olivat työaseillaan maata muokanneet, ruopostelivat nyt kukot hiekkaa jaloillaan.

Puutarhaa ympäröi muuri, jossa oli vain yksi ovi.

Kun Tess seuraavana aamuna oli järjestellyt ja hommaillut kanalassa tunnin ajan parhaan kykynsä mukaan – olihan hän tottuneen kananhoitajan tytär – niin muurin ovesta pistäysi sisään palvelustyttö, jolla oli valkoinen lakki ja valkoinen esiliina. Hän saapui kartanorakennuksesta.

– Mrs D'Urberville kutsuu kanoja, hän sanoi ja huomattuaan ettei Tess täysin käsittänyt, hän lisäsi: – Rouva on vanha ja sokea.

– Sokea! sanoi Tess.

Ennenkuin hänen pahat aavistuksensa olivat ehtineet pukeutua varmaan muotoon, oli hän palvelustytön avulla saanut kiinni kaksi komeinta hampurilaista ja kulki päärakennukseen kumppaninsa kera, joka myös oli ottanut kaksi kainaloonsa. Upeata ja yllästä oli siellä kaikki, mutta selvästi näkyi, että omistaja oli mykkien luontokappaleiden harras ystävä, sillä untuvia ja höyheniä lenteli joka paikassa, ja kanahäkkejä oli asetettu pitkin nurmikkoa.

Muutamassa alakerran arkihuoneessa istui vanha rouva suuressa nojatuolissa selin valoon. Hän näytti olevan noin kuusikymmenvuotias, hiukset olivat harmaat, ja niitä peitti iso myssy. Hänellä oli liikkuvat kasvot kuten henkilöillä, joilta näkö on asteettain hävinnyt huolimatta parannuskokeista, eikä niissä näkynyt tuota rauhallista tyyntä sävyä, mikä on ominainen kauan

sokeana olleille tai sokeana syntyneille. Tess astui rouvan luokse lintu kummassakin kainalossa.

– Ah, oletko sinä se nuori nainen, joka on tullut kanojani kaitsemaan? kysyi mrs D'Urberville kuullessaan outoja askeleita. – Toivon että olet niille ystävällinen. Pehtori sanoi sinua kunnon tytöksi. No, missä ne ovat? Ah, tässä on Pöyhkä. Mutta eipä se nyt ole yhtä eloisa kuin muina päivinä. Taitaa olla peloissaan, kun on vieraan käsissä. Fena myöskin – pelottaa niitä poloisia. Vaan kohta ne sinuun tottavat.

Vanhan rouvan puhuessa olivat Tess ja toinen tyttö hänen viittauksestaan varovasti asettaneet kukot hänen polvilleen. Hän tunnusteli niitä päästä pyrstöön, tutki niiden nokkia, heltoja, siipiä ja kynsiä. Tuokiossa hän ne tunsi ja havaitsi, oliko yksi ainoakaan höyhen epäjärjestyksessä. Hän kopeloi niiden kupua tietääkseen olivatko ne syöneet liian paljon vai liian vähän, ja hänen kasvonsa ilmaisivat selvästi, mitä hän niistä ajatteli.

Tyttöjen tuomat kukot vietiin kanalaan ja uusia tuotiin sijaan, kunnes vanha rouva oli tarkastanut kaikki lempikukot ja – kanat – hampurilaiset, bautamilaiset, cochinkiinalaiset, braamat, dockingilaiset ja muut, jotka siihen aikaan olivat muodissa; ja harvoin hän erehtyi kustakin eri linnusta saatuaan ne kerran syliinsä. Tämä muistutti Tessiä konfirmatsionista, missä mrs D'Urberville toimi piispana, linnut olivat nuorta kansaa, ja hän sekä palvelijatar seurakunnan kirkkoherra ja kappalainen. Kun tarkastus vihdoin oli lopussa, niin mrs D'Urberville kysyi äkkiä rypistellen ja väännellen kasvojaan, osasiko Tess viheltää.

– Viheltääkö, rouva?

– Niin, viheltää säveleitä?

Osasihan Tess kuten useimmat maalaistytöt viheltää, vaikkei hän sitä tehnyt herraspaikoissa. Hän vastasi siis myöntäen.

– Saat sitten viheltää joka päivä. Minulla oli ennen poika, joka vihelsi varsin hyvin, mutta hän on nyt poissa. Sinun pitää viheltää peipoilleni; kun en näe niitä, on toki hauska niitä kuulla, ja opetamme niille lauluja tällä tavalla. Elisabet, käy näyttämässä, missä häkit ovat. Ala jo huomenna, muutoin ne rupeavat taas piipottamaan. Niille ei ole vihelletty moneen päivään.

– Mr D'Urberville vihelsi niille tänä aamuna, rouva, sanoi Elisabet.

– Hän! Huh!

Vanhan rouvan kasvot vetäysivät ylenkatseelliseen hymyyn eikä hän vastannut sen enempää.

Tällä tavoin otaksuttu sukulainen otti Tessin ensi kerran vastaan, ja kanat vietiin taas majaansa. Tess ei suurin ihmetelleyt mrs D'Urbervillen käytöstapaa, sillä ei hän ollut erinomaisia odottanutkaan nähtyään millainen talo oli. Ei hän sentään osannut uskoa, ettei vanha rouva olisi kuullut sanaakaan niin sanotusta sukulaisuudesta. Hän oli huomaavinaan, etteivät sokea äiti ja poika olleet toisiinsa kovin hellästi kiintyneet. Mutta tässäkin hän erehtyi. Mrs D'Urberville ei ollut ensimmäinen äiti, joka on rakastanut lastaan vastahakoisesti ja katkerasti.

Huolimatta eilispäivän ikävästä alusta tuntui Tessiä kuitenkin miellyttävän nykyinen asema, olihan se niin vapaa ja uutukainen.

Aurinko paistoi kauniisti, ja hänen teki mielensä koettaa voimiaan haluttuun suuntaan, ikäänkuin tullakseen vakuutetuksi, tokko hänessä oli paikkansa pitäjää. Heti kun hän jäi yksin tarhaansa, hän istuutui kanahäkille ja suipentaen suutaan koki vakavasti harjottaa taitoaan. Mutta – hän huomasiakin huonontuneensa siinä määrässä, ettei saanut syntymään yhtään selvää ääntä, ilma virtasi suhisten huulien välistä.

Hän puhalteli puhaltelemistaan menestyksettä, ihmetellen mikä häneltä oli niin tyyten vienyt tuon taidon, joka ennen oli ilmaantunut aivan kuin itsestään. Silloin hän kuuli äkkiä rapinaa murattiköynnöksissä, mitkä verhosivat muuria samoin kuin majaakin. Katsahdettuaan ylös hän huomasi miehen, joka hyppäsi muurilta maahan. Se oli Aleksander D'Urberville. Hän ei ollut nähnyt häntä sen perästä, kun tämä oli vienyt hänet puutarhurin tupaan, missä hänellä oli asuntonsa.

– Kautta kunniani! huudahti Aleksander, enpä kuuna päivänä ole nähnyt elämässä tai taiteessa niin kaunista kuin sinut, Tess-serkku ("serkku" vivahti hieman pilkalliselta). Olen katsellut sinua muurilta – sinä istuit kuin olennoitu kärsimättömyys ja puristit somia punahuuliasi viheltääksesi, puhalsit ja puhalsit ja kiroilit hiljakseen etkä saanut yhtään ääntä syntymään. Olet aivan äkeissäsi, kun et osannut.

– Saatan olla äkeissäni, mutta en minä kiroillut.

– Jo minä nyt ymmärrän, minkä vuoksi sinä harjottelet – peippojen vuoksi! Äiti kai tahtoo sinua pitämään huolta niiden musikaalisesta kasvatuksesta. Kuinka itsekäs hän on! Ikäänkuin

hänen siunatuista kanoistaan ja kukoistaan ei olisi yhdelle tytölle tarpeeksi tekemistä! Minä tekisin kerrassa topin, jos olisin sinun sijassasi.

– Mutta hän tahtoo minua ehdottomasti viheltämään, huomenna pitäisi jo alkaa.

– Vai niin. No, minäpä opetan sinua.

– Ei, ei tarvitse, sanoi Tess vetäytyen ovea kohti.

– Mitä joutavia, en minä sinua koske. Näes – minä seison teräslankaverkon tällä puolen, ja sinä sillä puolen. Katso nyt tarkkaan, sinä puristat liiaksi huuliasi. Näin ne pitää olla.

Hän asetti huulensa vihellysasentoon ja vihelsi osan laulua "Vie pois, vie pois punahuulesi!" Mutta Tess ei tajunnut viittausta.

– Koetahan nyt, kehotti D'Urberville.

Tess koetti näyttää umpimieliseltä, hänen kasvonsa kävivät vakaviksi kuin kuvapatsaan. Mutta nuori mies ei lakannut kehottamasta, ja lopuksi, päästäkseen eroon hänestä, tyttö pani huulensa niinkuin oli neuvottu saadakseen esiin selvän äänen. Sitten hän pyrskähti nauramaan omaa taitamattomuuttaan ja punastui taas harmista, että oli nauranut.

D'Urberville kehotti yhä: – Koetahan uudelleen!

Tess oli hyvin totuudessa tällä kertaa, hän koetti – ja jo lirahti selvä ääni. Tuosta menestyksestä hän tuli hyvinneen, hänen silmänsä avartuivat, ja tahtomattaan hän hymyili D'Urbervilleille.

– Kas niin. Kun kerran alkuun pääsit, niin mainiosti se menee. Sanoinkinhan, etten sinua koskisi, ja vaikka kiusaus on ollut rajaton,

niin pysyn kuitenkin sanassani. Tess, eikö äitini tunnu sinusta omituiselta eukolta?

– En tunne häntä juuri ollenkaan.

– Kyllä sen tulet huomaamaan. Soma mummo se on, kun panee sinutkin peipoilleen viheltämään. Minä olen hieman huonoissa kirjoissa nykyään, mutta sinä kyllä pääset hänen suosioonsa, jos hoidat hyvin hänen kasvattejaan. Hyvästi nyt! Jos sinulle sattuu mitä vaikeuksia ja tarvitset apua, niin älä mene pehtorin luo, vaan tule minun luokseni.

Seuraavat päivät menivät samaa menoa kuin ensimmäinen. Tess alkoi jo tottua Aleksander D'Urbervilleen, joka kävi usein häntä katsomassa, keskusteli iloisesti hänen kanssaan ja nimitti häntä leikillään "serkukseen", kun olivat kahden kesken; ja hänen ensimmäinen arkuutensa häntä kohtaan alkoi hälvetä. Hänessä ei kuitenkaan herännyt sellaisia tunteita, jotka olisivat synnyttäneet uuden ja herkemmän arkuuden. Mutta hän oli nyt taipuvampi, kuin mitä pelkkä seurustelu olisi saanut aikaan, sillä olihan hän riippuva mrs D'Urbervillestä ja tämän suhteellisen avuttomuuden vuoksi myöskin pojasta itsestään.

Pian hän havaitsi, ettei peipoille viheltäminen mrs D'Urbervillen huoneessa ollutkaan niin työlästä, kun hän kerran oli saavuttanut entisen taitonsa, sillä lauluaharrastavalta äidiltään hän oli oppinut koko joukon sävelmiä, jotka oivallisesti soveltuivat pikku lauluniekoille. Häkkien vieressä oli paljoa hupaisempi vihellellä kuin kanatarhassa. Ei tarvinnut pelätä nuoren miehen läsnäoloa, vaan sai huulet häkkien vieressä

rauhassa liritellä iloisia säveliä hartaille kuulijoille.

Mrs D'Urberville nukkui suuressa sängyssä, jota ympäröi raskaat damastiverhot, ja peipot asuivat samassa huoneessa, saaden välistä lennellä irrallaan, jolloin huonekaluihin ilmaantui pieniä valkoisia jälkiä. Kerran kun Tess vihelteli ikkunan ääressä, missä häkit riippuivat, hän oli kuulevinaan rapinata sängyn luota. Vanha rouva ei ollut sisässä, ja kun Tess käännähti ympäri, oli hän näkevinään verhostinten alta parin saappaan kärkiä. Hänen vihellyksensä sekaantui niin, että kuuntelijan, jos semmoista olikaan, täytyi huomata tulleensa ilmi. Joka aamu hän sen perästä vilkaisi verhojen taa, mutta ei tavannut ketään. Aleksander D'Urberville oli varmaan havainnut parhaaksi olla pelottelematta häntä moisella vakoilulla.

Jokaisella kylällä on omituisuutensa, erikoiset tapansa ja usein omat siveelliset käsitteensäkin. Jotkut Trantridgen ja sen ympäristön nuorista naisista olivat hieman kevytmielisiä, mikä kenties jossain määrin riippui kartanossa vallitsevasta käytöstavasta. Olipa paikkakuntalaisilla vielä pahempikin ominaisuus: he joivat kovasti. Rahojen säästämistä pidettiin tarpeettomana – tämä asia oli muuten yleisenä keskusteluaineena maanukkojen kesken. Puseropukuiset laskutaiturit saattoivat auraansa tai kuokkaansa nojaten ruveta arvioimaan ja tulivat laskuissaan siihen lopputulokseen, että vaivaistalosta oli vanhoilla päivillä suurempi apu kuin rahoista, joita oli kaiken elinikänsä saanut panna säästöön pienestä päiväpalkasta.

Näiden filosofien suurimpana huvina oli käydä joka lauantai-ilta työstä päästyään Chaseboroughissa, eräässä rappiolle joutuneessa markkinapaikassa, johon Trantridgesta oli kolmen, neljän kilometrin matka, ja sitten, palattuaan kotiin aamupuolella yötä, nukkua sunnuntaipäivä haihduttaakseen niiden omituisten sekotuksien vastenmielisiä vaikutuksia, joita kapakoitsijat möivät heille muka oluena.

Pitkään aikaan ei Tess ottanut osaa näihin viikoittaisiin huviretkiin. Mutta kun nuoret vaimot, jotka eivät juuri olleet häntä itseään vanhempia, – sillä täällä mentiin hyvin nuorena naimisiin, koska päivätyöläinen ansaitsi yhdenkolmatta

vuotiaana yhtä paljon kuin neljäkymmenen vuoden ijällä – hartaasti pyytelivät, niin Tess lopulta suostui lähtemään mukaan. Ensimmäinen huviretki oli hauskempi kuin hän oli odottanutkaan, toisten hilpeämielisyys tarttui häneenkin viikon yksitoikkoisen ahertelun perästä. Hän rupesi ahkerasti ottamaan osaa retkiin. Eipä ihme, että Chaseboroughin katusankarien katseet kiintyivät häneen, sillä hän oli viehkeä ja miellyttävä, juuri naiseksi kehittymäisillään. Mutta vaikka hän usein meni yksinään kaupunkiin, haki hän aina seuraa lähtiessään iltamyöhällä paluumatkalle.

Niin oli mennyt kuukausi tai kaksi, kun tuli muuan syyskuun lauantai, jolloin piti olla markkinat. Silloin trantridgelaiset vastalystiä pitivät kapakoissa. Aurinko oli laskenut aikoja sitten, Tess seisoj odottaen kumppanejaan, kunnes oli aivan väsyksissä. Seisoessaan sen kapakan nurkalla, missä muut istuivat, hän kuuli askeleita ja näki sikarin hehkuvan. Se oli D'Urberville. Hän viittasi Tessille, ja tämä astui vastahakoisesti häntä kohti.

– Mitä sinä täällä näin myöhällä teet, kaunokaiseni? kysyi hän.

Tess oli niin väsynyt päivän työstä ja astumisesta, että uskoi hänelle huolensa.

– Olen odottanut heitä pitkän aikaa kotimatikalle, sillä pimeällä en oikein osaa yksin Trantridgeen. Mutta enpä taida jaksaa odottaa kauempaa.

– Älä odotakkaan. Olen täällä ratsain, mutta tulehan "Liljaan", niin minä otan vaunut ja kyyditsen sinut kotiin.

Tessin mielestä ei ollut koskaan hävinnyt epäluulo nuorta

herraansa kohtaan ja vaikka häntä väsyttikin, tahtoi hän mielummin palata kotiin jalkaisin työväen seurassa. Niin hän sanoi olevansa hyvin kiitollinen, mutta ei tahtonut vaivata häntä.

– Lupasin heitä odottaa ja se minun on tehtäväkin.

– Niinkuin tahdot, hupakko!

Hän oli parhaiksi syyttänyt sikarinsa uudelleen ja mennyt tiehensä, kun trantridgelaisetkin alkoivat huomata ajan lentäneen ja valmistautuivat lähtemään. He keräsivät nyyttinsä ja korinsa ja puolta tuntia myöhemmin, kellon lyödessä neljänneksen yli yksitoista, he tallustelivat kotia kohti.

Matkaa oli neljä kilometriä kuivaa valkoista tietä, jonka kuunvalo teki tänä iltana vielä valkoisemmaksi.

Tess huomasi heti kävellessään milloin minkin kanssa, että viileä yöilma hoipertelutti miehiä, jotka olivat kallistelleet liiaksi lasia, eivätkä jotkut iloisemmat naisetkaan olleet oikein varmoja askeleistaan – nimittäin muuan roteva tummaverinen tyttö Car Darch, myöskin Patarouvaksi sanottu, joka viimeisiin saakka oli ollut D'Urbervillen suosikki, ja Nanni, hänen sisarensa, liialta nimeltä Ruuturouva, sekä muuan nuori vaimo, joka jo oli kaatunut pari kertaa. Mutta kuinka maallisilta ja kömpelöiltä he muiden silmissä näyttivätkin, niin omasta mielestään he olivat vallan toista. Tietä kulkiessaan he tuntuivat leijailevan avaruudessa pää täynnä alkuperäisiä ja syviä ajatuksia, luullen että he ja ympärillä oleva luonto muodostivat kokonaisuuden, jonka eri osat sulautuivat sopusuhtaisesti toisiinsa. He olivat yhtä yleviä kuin kuu ja tähdet heidän yläpuolellaan, ja kuu ja tähdet

olivat yhtä loistavia kuin he.

Heidän surkean tilansa näkeminen, mikä muistutti Tessin mieleen surullisia kokemuksia isän kodista, teki hänet alakuloiseksi eikä hän voinut enää iloita kauniista kuutamosta. Kuitenkin hän seurasi heitä edellä kerrotusta syystä.

He olivat kävelleet hajallaan pitkin tietä, mutta kun portti tuli eteen eikä ensimmäinen saanut sitä avatuksi, niin kaikki kokoontuivat yhteen ryhmään.

Eillimäisenä kulki Patarouva Car, kantaen pajukoria, jossa oli hänen omia ja äitinsä ostoksia. Kun kori oli suuri ja raskas, oli Car asettanut sen mukavuuden vuoksi päälaelleen, missä se keikkui kahdannepäin hänen astuessaan kädet puuskassa.

– Mikä kumma sinun selässäsi mataa, Car? huudahti äkkiä joku joukosta.

Kaikki katsoivat Cariin. Hänellä oli yllään vaalea pumpulihame, ja niskasta kulki jonkunmoinen nauha vyötärön kohdalle kuin kiinalaisen niskapalmikko.

– Palmikko on päässyt irti, sanoi joku. Ei, ei se ollut hänen palmikkonsa, vaan juova, jonka oli synnyttänyt joku korista valuva neste, ja se loisti kuin tahmea käärme kuunvalossa.

– Se on siirappia, huomautti muuan tarkkasilmäinen vaimo.

Ja siirappia se olikin. Carin mummo poloinen oli perin mieltynyt siirappiin. Hunajata hän kyllä sai viljalti omista mehiläispesistä, mutta siirappia hänen sielunsa sentään halasi, ja Car oli päättänyt hämmästyttää mummoa. Ja kun tumma tyttö laski nopeasti korin alas, niin hän huomasi siirappiastian

särkyneen.

Kaikki räjähtivät nauramaan nähdessään Carin selän, mikä suututti Patarouvaa niin, että hän päätti heti paikalla saada tuon koristuksen pois puvustaan pyytämättä siihen kenenkään apua. Hän ryntäsi suoraa päätä kedolle, jolle oltiin juuri laskeutumassa, heittäysi selälleen ja alkoi nurmikkoja vasten hangata röijyään puhtaaksi niin hyvin kuin taisi, laahautuen eteenpäin kyynärpäyttensä varassa.

Ilonrähäkki kävi yhä kovemmaksi, ihan heidän täytyi tarttua aitaan ja portin pylväisiin tai nojautua sauvoihinsa, sillä Carin ilveilyä nähdessään he tulivat aivan hervottomiksi naurusta. Ja sankarittaremmen, joka tähän saakka oli ollut hiljaa kuin hiiri, pyrskähti väkisinkin nauramaan.

Tämä oli paha juttu monessa suhteessa. Samassa kun Patarouva kuuli Tessin heleän naurun toisten joukosta, niin kauan kytenyt mustasukkaisuuden liekki leimahti ilmi tuleen. Hän hyppäsi jaloilleen ja asettui aivan Tessin eteen.

– Kuinka uskallat nauraa minulle, senkin lutka? hän kirkui.

– En tosiaan voinut olla nauramatta, kun kaikki nauroivat, vastasi Tess anteeksi pyydellen, mutta yhä kikattaen.

– Sinä luulet olevasi muita parempi, koska olet *hänen* suosiossaan tällä kertaa! Mutta odotahan pikkusen, hyvä mamseli, odotahan! Kaksi tuommoista minä toki vastaan! Katsos tänne, katsos!

Kauhukseen Tess näki, että mustatukkainen tyttö alkoi repiä irti röijyään – josta hän tahtoi päästä eroon myöskin sen

vuoksi, että se oli koko naurun aiheuttajana – kunnes hänen tanakka kaulansa, hartiansa ja käsivartensa olivat paljaina, näyttäen kuutamossa hekumallista maalaistyttyä esittävältä kuvanveistokselta. Nyrkit ojossa hän hypähti Tessin eteen.

– En minä viitsi tapella, Tess sanoi juhmallisesti, ja jos minä olisin tuoksi tiennyt, en kuuna päivänä olisi lähtenyt mokomaan portto-seuraan.

Tämä kenties liian selvä puhe sai aikaan, että haukkumasanoja alkoi satamalla sataa Tess paran niskaan; varsinkin jakeli niitä Ruuturuouva, joka myös oli ollut Aleksander D'Urbervillen suosiossa ja nyt liittyi Cariin yhteisen vihollisen kukistamiseksi. Useat toisetkin naiset sekaantuivat asiaan kiihkolla, jota ei yksikään heistä varmaankaan olisi ollut niin kärkeä osottamaan, elleivät olisi viettäneet niin hilpeätä iltaa. Huomatessaan Tessin joutuvan alakynteen ylivoiman masentamana miehet ja sulhaset koettivat palauttaa rauhaa puolustamalla häntä; mutta heidän yrityksensä kiihotti vain sodan ilmituleen. Tessiä suututti ja hävetti. Hän ei välittänyt enää kolkosta tiestä eikä myöhäisestä yöstä; hän vain halusi päästä roskajoukosta erilleen niin pian kuin mahdollista. Hän tiesi varsin hyvin, että parhaimmat hänen kumppaneistaan seuraavana päivänä katuisivat kiivauttaan.

Kaikki olivat nyt nurmella, ja Tess koetti juuri vetäytyä erilleen rientääkseen tiehensä yksikseen, kun muuan ratsastaja miltei huomaamatta pistäysi esiin pensaiden takaa, joka reunusti tietä, ja Aleksander D'Urberville seiso i heidän keskellään: – Mitä helvetin jyryä te täällä pidätte? hän kysäisi. Ällistynyt väki ei

osannut antaa selitystä samassa silmänräpäyksessä, eikä hän totta puhuen sitä kaivannutkaan. Hän oli kuullut melua, ratsastanut varovaisesti lähemmä ja kuullut tarpeekseen.

Tess seiso erillään portin korvassa. D'Urberville kumartui häntä kohti ja kuiskasi: – Hyppää taakseni, niin pääsemme yhdessä hujauksessa eroon noista sähisevistä kissoista!

Tessin päätä tuntui pyörryttävän, niin pahasti oli mellakka häneen koskenut. Missä muussa tilaisuudessa tahansa hän olisi kieltäytynyt hyväksymästä tällaisesta tarjousta, kuten hän oli tehnyt useat kerran ennenkin, eikä pelkkä yksinäisyyskään olisi pakottanut häntä menettelemään nyt toisin. Mutta kun tämä tarjous tuli juuri niin ratkaisevalla hetkellä, jolloin pelko ja viha vastustajia kohtaan voi yhdellä hyppäyksellä vaihtua voitonriemuksi, niin hän ei malttanut olla noudattamatta mielivaikutettaan, vaan kiipesi portin selälle, pisti jalkansa jalustimeen ja hypähti satulaan D'Urbervillen taakse. He olivat jo pitkän matkan päässä, ennenkuin rehmijät älysivät, mitä oli tapahtunut.

Patarouvalta unohtui leninkinsä puhdistaminen, hän seiso Ruuturouvan ja tuon horjuvan, vastaanaidun nuoren vaimon vieressä – kaikki tuijottaen suuntaan, missä hevosen kavioiden kopse hälveni yön hiljaisuuteen.

– Mitä te töllistelette? kysyi joku miehistä, joka ei ollut mitään huomannut.

– Ha-ha-ha, nauroi tummaverinen Car.

– He-he-he, nauroi horjuva morsian, nojautuen rakkaan

miehensä käsipuoleen.

– Hi-hi-hi, nauroi tummaverisen Carin veli, viiksiään sivellen ja selitti lyhyeen:

– Hyppääppä ojasta allikkoon.

Ja niin nämä ulkoilman lapset, joihin ei liikanainen ryypiskelykään ottanut oikein tepsiakseen, jatkoivat matkaansa kedon poikki. Ja heidän kulkiessaan seurasi kunkin pään varjoa kellertävä valokehä, jonka kuun säteet muodostivat kasteesta välkkyvälle nurmelle. Jokainen saattoi nähdä vain oman sädekehänsä, joka ei milloinkaan erinnyt pään varjosta, liikkui se kuinka epävarmasti tahansa. Se pysyi siinä kiinni, kaunistaan sitä yhtämittaa, kunnes hoippuilevat liikkeet lopulta näyttivät kuuluvan erottamattomasti sen säteilyyn ja heidän hengityksensä huuru yön usvaan. Ja maiseman ja kuutamon ja luonnon henki tuntui sopusointuisesti yhdistyvän viinin henkeen.

11

Ratsastajat ajoivat hetkisen eteenpäin sanaakaan puhumatta; Tess piteli kiinni Aleksanderista, sydän tykyttäen voitonriemua, mutta kuitenkin levotonna. Hän oli huomannut, ettei nuorella herralla ollut tuo hurja hevonen, jolla hän tavallisesti ratsasti, eikä hän tästä syystä ollut huolissaan, joskin satulassa pysyminen oli hyvin epävarmaa, vaikka hän pitelikin lujasti kiinni. Hän pyysi, että D'Urberville antaisi hevosen astua, johon tämä suostui.

– Eikö se ollut sukkela temppu, Tess kulta? hän sanoi ohi menen.

– Oli, vastasi Tess. Minun pitäisi olla teille kovin kiitollinen.

– Etkös ole?

Tyttö ei vastannut.

– Tess, miksikä sinä et salli minun koskaan suudella sinua?

– Kai sen vuoksi, etten teitä rakasta.

– Ihanko varmaan?

– Olen teille joskus vihoissani.

– Sitäpä olen vähän pelännyt. – Aleksander ei pannut kuitenkaan tunnustusta pahakseen. Hän tiesi, että mikä tahansa on kylmyyttä parempi. – Mikset ole sanonut mitään, kun olen sinua suututtanut? hän kysyi.

– Kyllähän sen itse tiedätte. Koska en ole täällä riippumaton.

– Enhän ole sinua monesti loukannut lemmentuumillani?

– Olette joskus.

– Kuinka monesti?

– Kai te sen yhtä hyvin tiedätte kuin minäkin – liian monesti.

– Joka kerta kun koetin?

Tess oli vaiti, ja hevonen astua kapsutteli hyvän matkaa, kunnes kevyt vaalea usva, joka koko illan oli häilynyt alangoilla, peitti koko seudun ja kietoi heidät sisäänsä. Se näytti ikäänkuin kannattavan kuun valoa, tehden sen läpikuultavammaksi kuin kirkas sää. Joko tästä syystä tai hajamielisyydestä tai väsymyksestä hän ei huomannut, että he aikoja sitten olivat kulkeneet Trantridgen tienhaaran ohi ja ettei hänen kumppaninsa ratsastanut Trantridgeen päin.

Häntä väsytti tavattomasti. Hän oli noussut viideltä joka aamu viimeviikolla ja ollut työssä aamusta iltaan; sitä paitsi hän oli kulkenut jalkaisin Chaseboroughiin ja odottanut toisia kolme tuntia syömättä tai juomatta hituistakaan, koska oli kiirehtinyt niin lähtöä. Sen perästä hän oli astunut pari kilometriä kotiin päin, ja sitten oli tuo riita järkyttänyt mieltä. Ja heidän verkalleen ratsastaessaan oli kellokin jo vierähtänyt yhteen. Mutta ainoastaan kerran hän vaipui torkuksiin, jolloin hänen päänsä kallistui keveästi kumppania vasten.

D'Urberville seisatti hevoson, veti jalkansa jalustimista, kääntyi syrjittäin satulassa ja pisti kätensä hänen vyötärölleen tukeakseen häntä.

Mutta tämä valveutti hänet tuokiossa puolustusasentoon ja hänelle ominaisella näppäryydellä hän sysäsi nuorta miestä edemmä. Tämä oli kadottaa tasapainonsa ja suistua nurin niskoin

hevosen selästä, mutta onneksi hevonen, vaikka olikin suuri ja roteva, oli tyyniluontoinen ja pysyi paikallaan.

– Sinä olet helkkarin epäystävällinen, hän sanoi. Minulla ei ole mitään pahaa mielessä – varjelin vain sinua putoamasta.

Tess epäili vielä hetkisen; mutta sitten hän uskoi D'Urbervillen puhuneen tällä kertaa totta ja sanoi nöyrästi: – Suokaa anteeksi, sir.

– En minä anna anteeksi, jollet osota minulle luottamusta. Mutta, hyvä Jumala, hän huudahti, kaikkipa minua sysivätkin, kun tuommoiset lapsetkin! Kolmisen kuukautta sinä olet nauranut tunteitani, kartellut ja hylkinyt minua, enkä minä sitä siedä kauempaa.

– Minä lähden huomenna kotiin, sir.

– Ei, et sinä kotiisi saa mennä. Kysyn sinulta vielä kerran, tahdotko osottaa luottavasi minuun antamalla minun pitää kättäni vyötärölläsi? Olkaamme avomielisiä. Tunnettemme hyvin toisemme ja tiedäthän sinä, että minä sinua rakastan ja pidän sinua kauneimpana tyttönä koko maailmassa. Enkö saa kohdella sinua niinkuin olisit oma kultani?

Tess veti ärtyisästi henkeään, väentelihe levotonna satulassa, katseli loitos ja mutisi: – En tiedä ... minä tahdon ... kuinka minä voin sanoa kyllä tai ei, kun...

D'Urberville ratkaisi asian kietomalla kätensä hänen ympärilleen, eikä Tess enää vastustellut. Näin he ratsastivat verkalleen eteenpäin, kunnes Tess äkkiä havaitsi, että he olivat viipyneet matkalla tavattoman kauan, paljon kauemmin kuin

Chaseboroughin matkalla tavallisesti viipyi, vaikkapa hiljaakin ajoi. Sitä paitsi hän huomasi, etteivät he enää olleet maantiellä, vaan metsäpolulla.

– Missä me olemme? hän huudahti.

– Menemme metsän läpi.

– Metsän – minkä metsän? Taidamme olla eksyksissä?

– Tämä on Englannin vanhin metsä. Yö on kaunis – miksemme ajelisi vähän enemmän?

– Kuinka te saatoitte olla niin petollinen! sanoi Tess, veitikkamaisuuden ja tosi tuskan välillä, päästäytyen irti hänen käsistään kohottamalla hänen sormiansa toisen toisensa perästä, vaikka hän samalla olikin vaarassa liukua maahan. – Juuri nyt kun minä luotin teihin ja olin teille ystävällinen, koska luulin tehneeni äsken väärin työkkäämällä teitä. Laskekaa minut alas ja antakaa minun mennä kotiin jalkaisin.

– Et sinä osaisi kotiin, vaikka olisi selvä sää. Trantridgeen on pitkä matka, täytyy kai mun tunnustaa, ja näin sumuisena yönä sinä saisit kulkea monta tuntia metsässä.

– Mitäpä siitä, tyttö sanoi maanitellen. Laskekaa minut alas.

Yhdentekevä missä olemme, kunhan pääsen vain alas.

– Yhdellä ehdolla pääset. Kun minä nyt olen kulettanut sinut näin loitos, tunnen olevani edesvastuussa siitä, että pääset onnellisesti kotiin, mitä itse siitä ajatelletkin. Etkä sinä omin neuvoin osaa mitenkään Trantridgeen, sillä totta puhuen en minäkään tuon eksyttävän sumun takia tiedä missä olemme. Jos lupaat odottaa hevosen vieressä sen aikaa, kun minä haen

metsästä tietä tai ihmisasuntoa saadakseni tietää missä olemme, niin lasken sinut mielelläni alas. Kun tulen takaisin, niin osaan sanoa, minnepäin meidän on mentävä, ja jos yhä edelleen tahdot kulkea jalkaisin, niin saat sen tehdä ja ratsastaa saat myöskin – kumpaa vain tahdot.

Tess suostui ehdotukseen ja solui hevosen toista sivua alas, mutta sitä ennen nuorukainen ehti ottaa häneltä pikaisen suutelon. D'Urberville hyppäsi maahan toiselle puolelle.

– Kai minun on pideltävä hevosta? kysyi Tess.

– Ei, ei tarvitse, hän vastasi taputtaen huohottavaa ratsua. On se saanut tarpeekseen juosta tänä yönä.

Hän käänsi hevosen pään pensaikkoon ja sitoi sen oksaan; sitten hän laittoi karisseista lehdistä tytölle istumatilan.

– Istuhan tässä, hän sanoi. Lehdet ovat vielä kuivia. Vilkaise joskus hevosta – sillä hyvä.

Hän astui muutamia askeleita pois päin, mutta palasi kohta sanoen: – Kuulehan, Tess, isäsi on saanut tänään uuden hevosen. Joku on sen hänelle antanut.

– Joku? Tekö?

D'Urberville nyökäytti päätään.

– Oh, kuinka kiltti olittekin, huudahti tyttö mieli nolona siitä, että juuri tällä hetkellä piti kiittää häntä.

– Lapset kuuluivat myös saaneen leikkikaluja.

– En ole tiennyt, että olette heille mitään antanut, Tess mutisi kovin liikuttettuna. – Melkeinpä toivon, ettette olisi sitä tehnyt. Niin toivonkin.

– Miksikä, rakas tyttöni?

– Se – sitoo minua.

– Tess – etkö rakasta minua nyt vähääkään?

– Olen kiitollinen, myönsi tyttö vastahakoisesti. Mutta pelkäänpä, etten... Hänelle johtui mieleen, että D'Urbervillen kuumat tunteet häntä itseään kohtaan olivat aiheuttaneet tuon menettelyn, ja tämä koski häneen niin kipeästi, että hän alkoi itkeä, ensin hiljaa ja sitten ääneensä.

– Rakas Tess kulta, älä itke! Istuhan siinä ja odota minua – Tess istuutui nöyrästi lehtikasalle, vavisten hieman. – Kylmääkö sinua? kysyi hän.

– Pikkusen.

D'Urberville kosketti häntä sormillaan.

– Miksi sinulla on vain tuo ohut pumpulileninki ylläsi?

– Se on paras kesäpukuni. Lähtiessä oli hyvin lämmin, enkä tiennyt, että tulisin ratsastamaan ja että menisi yöhön asti.

– Syyskuulla ovat yöt kylmät. Odotahan vähäisen. – Hän riisui keveän päällystakin yltänsä ja pani sen hellästi hänen ympärilleen. – No, nyt lämpenet hieman, hän sanoi. Lepäähän tässä, kaunokaiseni, kohta minä palaan.

Napitettuaan päällysnutun tytön ympärille hän puikahti usvaan, joka riippui huntuina puiden välissä, Tess kuuli kuinka oksat rapisivat hänen noustessaan rinnettä myöten, kunnes hänen askelensa kaikuivat yhtä hiljaisilta kuin linnun sipsutus ja lopulta häipyivät kokonaan. Kuu meni piiloon, vaalea valo himmeni, ja Tess peittyi pimeään levätessään unelmiin

vaipuneena lehtivuoteella.

Sillä välin oli Aleksander D'Urberville tunkeutunut rinteelle päästäkseen todenteolla selville, missä he olivat. Hän oli itse asiassa ajanut toista tuntia umpimähkään ja poikennut jokaiselle eteentulevalle polulle saadakseen olla kauemmin tytön kanssa ja oli kiinnittänyt paljon enemmän huomiota Tessin kuunvalaisemaan olemukseen kuin tien varteen. Osviittaa etsiessään ei hän pitänyt kiirettä, sillä väsyneen hevosen tarvitsi vähäisen huohtaa. Kavuttuaan mäen yli laaksoon hän näki vähän alemmaa aidan, joka noudatteli maantietä; hän erotti sen ääriviivat, ja tuokiossa selveni hänelle, mihin he olivat tulleet. Hän kääntyi takaisin, mutta kuu oli tällä välin mennyt kokonaan mailleen, ja usva teki metsän pilkko pimeäksi, vaikka aamu oli lähellä. Hänen oli pakko hamuta eteenpäin kädet harallaan välttääkseen oksia ja lopulta hän huomasi, että paikkaa, josta hän oli lähtenyt, oli ensin mahdoton löytää. Hän samosi ylös ja alas, eteen- ja taaksepäin, kunnes vihdoin kuuli hevosen liikahtavan aivan vierellään ja tunsu jalkansa äkkiarvaamatta tarttuvan maassa olevan nuttunsa hihaan.

– Tess! hän sanoi.

Ei kuulunut vastausta. Yö oli nyt niin pimeä, ettei hän saattanut nähdä muuta kuin kalpean utumaisen muodostuksen jalkojensa juuressa: se oli valkoinen olento, jonka hän oli jättänyt karisseille lehdille lepäämään. Kaikki muu oli pimeätä. D'Urberville kumartui ja kuuli hiljaista, säännöllistä hengitystä. Hän laskeusi polvilleen ja kumartui alemma, kunnes Tessin

hengitys lämmitti hänen kasvojaan, ja tuokiossa hänen poskensa painui tämän poskeen. Tyttö nukkui sikeästi, ja hänen silmäripsillään väikkyi kyyneleitä.

Pimeä ja äänettömyys vallitsi kaikkialla. Heidän yläpuolellaan kohosivat salon ikivanhat kuuset ja tammet, joiden oksilla pikku linnut uinuivat viimeisiä aamu-uniaan, ja niiden ympärillä koikkivat kaniinit ja jänikset.

Mutta missä oli Tessin suojelusenkeli? kysyne joku. Missä oli kaitseminen? Ehkä hän, kuten eräs toinen jumala, josta pilkallinen Elias puhuu, oli tarinoimassa tai metsästävässä tai matkalla tai kenties nukkui eikä häntä saanut herättää.

Minkä vuoksi tähän ihanaan kudokseen, herkkään kuin lukinseitti ja valkoiseen kuin lumi, oli määrätty painettavaksi niin karhea kuosi; minkä vuoksi niin usein tapahtuu, että karhea näin ottaa omakseen hienomman, väärä mies naisen ja väärä nainen miehen? Sitä arvotusta ovat monet filosoofit vuosituhansia turhaan koettaneet selittää. Tessin onnettomuudessa saattaa kenties arvella koston piilleen. Sillä epäilemättä jotkut hänen pantsaripukuisista esi-isistään olivat juomingeista palatessaan kohdelleet aikansa talonpoikaistyttöjä samalla tavoin, ehkä armottomamminkin. Mutta vaikka jumalista tuntuneekin aivan oikeudenmukaiselta rangaista lapsia isäin pahoista teoista, niin ei tavallisten ihmisten oikeudentunto voi sitä hyväksyä; eikä se siis paranna asiaa.

Tessin vertaiset näillä seuduin sanovat aina kohtaloon uskovalla tavallaan: "Se oli sallittu". Siinäpä juuri onnettomuus

olikin. Pohjaton kuilu erotti tämän perästä sankarittaremme hänen aikaisemmasta itsestään, siitä mikä hän oli lähtiessään äitinsä luota koettamaan onneaan Trantridgen kanalassa.

TOINEN VAIHE

VIATTOMUUDEN MENTYÄ

12

Kori oli raskas ja mytty suuri, mutta hän raastoi niitä mukanaan, aivan kuin henkilö, joka ei murehdi aineellisista asioista. Välistä hän pysähtyi levähtämään jonkun portin tai veräjän kupeessa, kohotti sitten koria ylemmä pyöreälle käsivarrelleen ja jatkoi matkaansa.

Oli sunnuntai-aamu lokakuun loppupuolella noin neljä kuukautta siitä, kun Tess saapui Trantridgeen ja muutamia viikkoja hänen öisestä ratsastuksestaan salossa. Päivä oli juuri alkanut sarastaa, ja hänen takanaan taivaanrannalla värehtivä hohde valaisi harjua, jota kohti hän suuntasi askelensa ja jonka poikki hänen oli mentävä tullakseen syntymäpaikoilleen. Rinne kohosi verkalleen tällä puolen, ja maaperä ja koko luonto oli täällä erilainen kuin Blakemoren laaksossa. Ihmisten luonne ja puhetapakin oli täällä hiukan toisenlainen, huolimatta rautatien tasottavasta vaikutuksesta: niin että Tessin mielestä oli hänen kotinsa tuntunut olevan hyvin kaukana, vaikka sinne oli vain kolmen peninkulman matka Trantridgesta. Blakemorelaiset kävivät kauppaa lännessä ja pohjoisessa, matkustivat, kosivat ja menivät naimisiin länsi- ja pohjoispuolella olevilla paikkakunnilla; tämän puolen asukkaat taas olivat yhteydessä eteläisten ja itäisten paikkakuntien kanssa.

Tuota samaa rinnettä alas oli D'Urberville kiidättänyt häntä niin tulista vauhtia kesäkuussa. Tess astui loppumatkan

pysähtymättä ja saavuttuaan huipulle silmäsi alapuolella olevaa tuttua, vihreätä maailmaa, joka nyt oli puoleksi usvassa. Aina se näytti täältä viehättävältä, mutta nyt se tuntui Tessistä kamalan kauniilta, sillä viime näkemästään hän oli oppinut tietämään, että käärme sähisee lintujen laulupaikoilla, ja tämä opetus oli kokonaan muuttanut hänen elämäkäsitteensä. Peräti toisena kuin tuona yksinkertaisena tyttönä, jollainen hän kotonaan oli ollut, seiso i hän nyt ajatusten painamana paikoillaan ja kääntyi katsomaan taakseen. Hän ei saattanut katsoa eteenpäin kotilaaksoonsa.

Tess näki kaksipyöräisten ajopelien kohoavan valkoista tietä, jota hän itse juuri oli kavunnut. Rattaiden vieressä astui mies, joka viitto i hänelle kädellään, ikäänkuin käskien odottamaan.

Hän totteli merkkiä sanomattoman rauhallisesti, ja ennen pitkää oli mies rattaineen hänen vierellään.

– Minkä vuoksi sinä sillä tavoin varkain pujahdit? nuhteli D'Urberville hengästyneenä, ja vielä sunnuntai-aamuna, kun kaikki nukkuivat. Sattumalta minä sen vain huomasin ja olen ajanut kuin paholainen sinut saavuttaakseni. Katsohan vain hevosta. Mitä se semmoinen lähtö oli? Kukapa sinua olisi lähtemästä estellyt? Eikä sinun olisi tarvinnut tarsiä jalkaisin ja raastaa tavaroitasi. Olen juossut kuin hullu jälestäsi saadakseni kyyditä loppumatkan, jollet käännä takaisin.

– En minä takaisin käännä, sanoi tyttö.

– Arvasinhan, ettet kääntyisi. Nosta korisi rattaille ja salli minun auttaa itseäsi.

Tess nosti korinsa ja myyttynsä välinpitämättömästi kieseihin ja nousi hänen rinnallensa istumaan. Ei hän enää D'Urbervilleä pelännyt ja juuri siinä, mikä oli aiheena hänen luottamukseensa, piili hänen surunsa.

D'Urberville sytytti koneellisesti sikarin, ja matkaa jatkettiin keskustellen katkonaisesti ja välinpitämättömästi jokapäiväisistä asioista. Hän oli aivan unohtanut kuinka hän oli koettanut suudella tyttöä ajaessaan alkukesästä hänen kanssaan tätä tietä toisaannepäin. Mutta Tess ei ollut ja hän istui nyt kuin nukke, vastaten lyhyesti hänen huomautuksiinsa. Kohta he tulivat metsikköön, jonka takana oli Marlottin kylä. Vasta sitten hänen jäykkiin piirteisiinsä ilmestyi elämää, ja kyyneleitä alkoi pirahdella hänen silmistään.

- Miksi sinä itket? kysyi D'Urberville kylmästi.
- Ajattelin vain, että täällä olen syntynyt, mutisi Tess.
- Kaikkien meidän täytyy jossain syntyä.
- Kunpa en olisi koskaan syntynyt, en täällä enkä muualla.
- Hyh! Minkä vuoksi sinä sitten tulit Trantridgeen, jos et kerran tahtonut?

Hän ei vastannut.

- Et sinä tullut rakkaudesta minuun, sen voin vanhoa.
- En, totta se on. Jos minä teidän tähtenne olisin tullut, jos teitä tosiaan olisin rakastanut ja vielä rakastaisin, niin en minä niin itseäni tuomitsisi ja kammoisi heikkouteni tähden, kuin nyt teen.

D'Urberville kohotti olkapäitään. Tess lisäsi:

– En ymmärtänyt tarkotustanne, ennenkuin oli liian myöhäistä.

– Niin sanovat kaikki naiset.

– Kuinka te uskallatte tuommoista puhua, Tess huudahti, kääntyen raivoisana häneen päin, ja hänen silmänsä säihkyivät, kun uinunut kiihkeys – jota D'Urberville oli jonain päivänä saava tuntea enemmän – heräsi hänessä. – Hyvä Jumala! Tekisi mieleni tyrkätä teidät maantien ojaan! Eikö päähänne ole koskaan pälkähtänyt, että mitä kaikki naiset sanovat, sitä muutamat saattavat tunteakkin?

– No, no, D'Urberville nauroi; ikävä että sinua loukkasin. Tein väärin – myönnän sen itsekin. Hieman katkerasti hän jatkoi: – Mutta ei sinun siltä tarvitse myötäänsä härnätä minua tuolla asialla. Olen valmis maksamaan, menköön vaikka viimeinen penni. Ei sinun enää tarvitse olla ulkotöissä, tiedäthän sen. Voit myöskin pukeutua mitä hienoimpiin vaatteisiin ja heittää hiiteen tuon yksinkertaisen puvun, jota olet pitänyt viime aikoina, aivan kuin et tahtois panna yllesi rihmaakaan enempiä kuin mitä itse olet ansainnut.

Tytön huulet värähtivät hieman ivallisesti, vaikka hänen voimakkaassa, avarassa luonteessaan ei ollut juuri pilkalle tilaa.

– Olen jo sanonut, etten ota teiltä enää mitään, en tahdo, en voi ottaa! Olisin tahdoton luontokappale käsissänne, jos sen tekisin, enkä sitä tahdo.

– Saattaisipa, käytöstavastasi päättäen, luulla sinua prinsessaksi, sen lisäksi että olet oikea ja todellinen D'Urberville

– ha, ha, ha! No, Tess kulta, en saata enempää sanoa. Minä mahdan olla huono mies – kirottu kurja raukka. Lapsena olin paha, pahasti olen elänyt ja kurjana mahdan kuollakkin. Mutta kurjan sieluni kautta vannon, etten ole sinulle enää paha, Tess. Ja jos sinua kohtaisi määrätyt olosuhteet – ymmärräthän – ja joutuisit pienimpäänkin tarpeeseen tai pulaan, niin kirjota minulle pari sanaa ja sinä saat heti paikalla mitä haluat. Kenties en ole Trantridgessa, matkustan Lontooseen joksikin aikaa, en siedä tuota vanhaa mummoa. Mutta kirjeet kyllä minulle toimitetaan.

Tess sanoi haluavansa jäädä tähän, ja he pysähtyivät metsikön kohdalla. D'Urberville hyppäsi alas, nosti Tessin rattailta ja asetti tavarat hänen viereensä maantielle. Tess kumarsi hänelle keveästi, hänen katseensa viivähti tuokion D'Urbervillen katseessa, sitten hän kääntyi ottaakseen tavaransa ja lähteäkseen.

Aleksander D'Urberville otti sikarin hampaistaan ja kumartui häntä kohti sanoen: – Ethän sinä toki noin eroa, Tess kulta? Tulehan tänne.

– Niinkuin tahdotte, vastasi tyttö välinpitämättömästi. Katsokaahan, kuinka tottelevaksi olette minut saanut. Sitten hän kohotti kasvonsa D'Urbervilleä kohti ja seisoi kuin marmoripatsas tämän painaessa suutelon hänen poskelleen, suutelon, joka kyllä oli huoleton, mutta ei sentään aivan kylmä. Tess katseli hajamielisenä loitolla olevia puita, kun suudelma hänelle annettiin, ikäänkuin ei olisi täysin tajunnut, mitä nuori mies teki.

– Nyt toiselle poskelle vanhan ystävyysvuoksi.

Hän käänsi päätään yhtä välinpitämättömästi kuin maalaria tai hiustenkähertäjää totellaan, ja D'Urbervillen huulet koskettivat poskea, joka oli kylmä ja kostea kuin viereisessä metsässä kasvavat sienet.

– Sinä et suutele minua takaisin. Sinä et koskaan tee sitä mielisuosiolla – pelkäänpä, ettet sinä koskaan minua rakasta.

– Olenhan tuon monesti sanonut. Ja se on totta. En ole teitä koskaan sydämestäni rakastanut enkä tule sitä koskaan tekemäänkään. Hän lisäsi synkästi: – Kenties valhe tässä asiassa hyödyttäisi nyt minua sangen suuresti. Mutta on minulla toki sen verran kunniantuntoa jäljellä, etten rupea valehtelemaan. Jos minä teitä rakastaisin, niin olisi minulla mitä suurin syy tunnustaa se teille. Mutta en sitä tee.

D'Urberville huokaisi raskaasti, aivan kuin tämä kohtaaminen olisi koskenut kipeästi hänen sydämeensä tai omaantuntoonsa tai hienotunteisuuteensa.

– Sinä olet kauhean synkkämielinen, Tess. Ei minulla ole syytä sinua nyt imarrella ja saatan sanoa suoraan, että suotta sinä olet niin huolissasi. Ei ole sinua kauniimpaa naista näillä seuduilla, ei ylhäistä, ei alhaista; sanon sen sinulle hyvää toivoen ja asian ymmärtävänä miehenä. Jos olet järkevä, niin näytät kauneuttasi maailmalle, ennenkuin se kuihtuu... Ja, kuulehan, Tess, etköhän tulisi jälleen luokseni? En tahtoisi mitenkään päästää sinua tällä tavoin menemään.

– En koskaan, en koskaan! Tein päätökseni heti kun huomasin

– mikä minun olisi pitänyt ennen nähdä; enkä tule.

– Hyvästi sitten, nelikuukautinen serkkuni! Hyvästi! Hän hypähti keveästi rattaille, tarttui ohjaksiin ja ajoi näkymättömiin punamarjaisen pensasaidan reunustamaa tietä pitkin.

Tess ei katsonut hänen jälkeensä, vaan käveli verkalleen mutkittelevaa tietä. Aamu oli vielä varhainen, ja vaikka aurinko olikin juuri päässyt esiin kukkulan takaa, tuntuivat sen säteet vielä varsin koleilta lämmittämättä vähääkään. Ei näkynyt ainoatakaan olentoa liikkeellä. Luonnossa vallitsi synkkä lokakuun tunnelma, mutta vielä synkempi oli hänen mielensä.

Kun hän oli kävellyt kotvan aikaa, niin joku läheni häntä takaa, vieläpä niin nopeasti, että tulija oli aivan hänen kintereillään sanonut "hyvän huomenensa", ennenkuin hän oli ehtinyt kiinnittää askeleihin huomiotaan. Tämä näytti olevan jonkunlainen käsityöläinen ja kädessään hän kantoi läkkipönttöä, jossa oli punaista väriä. Hän kysyi virallisella äänellä, saisiko hän kantaa hänen koriaan, mihin Tess myöntyikin, jonka jälkeen he jatkoivat yhdessä matkaa.

– Varhainpa ollaan liikkeellä näin sunnuntai-aamuna, sanoi mies hilpeästi.

– Varhain, vastasi Tess.

– Jolloin useimmat ihmiset lepäävät viikon työn perästä.

– Niin, sanoi Tess.

– Mutta minä teen työtä tänä päivänä enemmän kuin kaikkina muina viikon päivinä.

– Niinkö?

– Koko viikon minä teen työtä ihmisten hyväksi, mutta sunnuntait Jumalan kunniaksi. Se on parempaa kuin toinen – vai mitä? Minulla on pikkusen tekemistä tuossa veräjänpielessä. Puhuessaan mies poikkesi aukeamaan, joka johti niitylle. – Odottakaapa hetkinen, hän sanoi, tulen tuossa paikassa.

Kun miehellä oli hänen korinsa, ei Tess voinut muutakaan tehdä ja jäi odottamaan, katsellen miehen puuhia. Tämä laski korin ja maaliastian nurmikolle, sekotti maalia siveltimellä, joka oli purkissa, ja alkoi maalata isoja, jäykkiä kirjaimia keskimäiseen kolmesta poikkipuusta, pannen pilkun joka sanan perään, aivan kuin antaakseen lukijalle aikaa painaa sana sydämeensä:

Sinun, kadotuksesi, ei, makaa.

2 Piet. II. 3.

Punaisina loistavat kirjaimet pistivät räikeästi silmään rauhallista maisemaa, kuihtuvia pensaita, sinistä taivasta ja sammaltuneita veräjälautoja vasten. Ne näyttivät huutavan ja panevan ilman värisemään. Jotkut olisivat kenties huudahtaneet: "voi teologia parkaa!" nähdessään tuon kamalan töherryksen – mikä osaltaan ilmaisi ihmiskunnalle aikoinaan niin paljon hyvää tehneen uskon viimeistä luonnotonta vaihetta. Mutta Tessin sydämeen sanat sattuivat pelottavan syyttävinä. Tuntui kuin tuo mies olisi tiennyt, mikä hänen mieltään painoi, vaikka hän olikin ventovieras.

Saatuahan työnsä valmiiksi mies otti hänen korinsa, ja Tess jatkoi koneellisesti kulkuaan hänen rinnallaan.

– Uskotteko te maalaamiinne sanoihin? hän kysyi hiljaa.

– Uskonko? Enkö minä uskoisi eläväni?

– Mutta, sanoi tyttö vavisten, jollette ole tehnyt syntiä omasta tahdostanne?

Mies pudisti päätään.

– En minä rupea sanansaivarteluihin näin polttavassa kysymyksessä, hän vastasi. Olen kulkenut satoja kilometrejä tänä kesänä, maalaten noita raamatunlauseita seiniin ja portteihin kaikkialla näillä seuduin. Niiden soveltamisen jätän niiden ihmisten sydämen asiaksi, jotka ovat lukeneet sanat.

– Minusta ne ovat kauheita, sanoi Tess. Musertavia, tappavia!

– Sitä niillä tarkotetaankin, vastasi mies ammattimaisella äänellä. Mutta lukisittepas tuimimmat lauseeni, joita säästän likaisia kujia ja satamakaupunkeja varten. Ne puistattaisivat teitä! Ei siltä, ettei tämäkin olisi varsin sopiva maalaisille... Oh – tuossa on sievonen lankkuaita riihen vieressä tyhjän panttina. Siihenpä sopii maalata joku lauselma, joka saattaa olla hyvä teidänlaisille vaarallisille nuorille naisille. Odotatteko hiukan?

– En, vastasi Tess, ottaen korin käsivarrelleen ja lähtien astumaan. Vähän matkan päässä hän käänsi päätänsä. Veri tulvahti hänen kasvoilleen hänen lukiessaan puoleksi valmista lauselmaa:

Ei, sinun, pidä. – Hänen hilpeämielinen ystävänsä näki hänen katselevan sanoja, pysäytti työnsä ja huusi:

– Jos haluatte näistä asioista saada tietoja rakennukseksenne, niin tänä päivänä muuan hyvin vakava ja kelpo mies saarnaa kylässänne – mr Clare Emminsteristä. En ole aivan yhtä mieltä hänen kanssaan nykyään, mutta kelpo mies hän on ja selittää sanaa yhtä hyvin kuin kukaan pappi, jota olen kuullut. Hän se alkoi työn minussa.

Mutta Tess ei vastannut, hän kiiruhti tiehensä katse maahan luotuna. – Uh – en minä usko Jumalan tuommoisia sanoneen! hän mutisi halveksien, kun hänen hämmästyksensä oli haihtunut.

Äkkiä tuprahti savua hänen kotinsa savutorvesta, saattaen hänen sydämensä vavahtamaan. Ja kun hän astui sisään, niin hänen sydämensä alkoi tykyttää vielä raivoisemmin. Äiti, joka vastikään oli noussut nukkumasta, käännähti häntä tervehtimään lieden äärestä, missä hän oli laittelemassa tulta padan alle. Pienokaiset olivat vielä toisessa huoneessa makuulla ja samoin isäkin; olihan nyt sunnuntai-aamu, jolloin hän arveli oikeudekseen nukkua puolisen tuntia kauemmin.

– Ka, Tess kultani! huudahti äiti hämmästyneenä, juosten häntä suutelemaan. – Mitä sinulle kuuluu? En huomannut sinun tuloasi. Tulitko sinä kotiin mennäksesi naimisiin?

– En, en minä sen vuoksi tullut, äiti.

– Onko sinulla sitten vapaa päivä?

– On – on montakin, sanoi Tess.

– Mitä, eikö serkkusi aijo tehdä sinua onnelliseksi?

– Ei hän ole serkkuni eikä hän mene kanssani naimisiin.

Äiti katsoi tutkien häneen.

– Kuule, sinä et ole minulle vielä kaikkia kertonut, hän sanoi.

Ja sitten Tess läheni äitiänsä, pani kasvonsa hänen kaulalleen ja kertoi vaiheensa.

– Etkä sittenkään saanut häntä itseäsi ottamaan? toisti äiti.

Kaikki naiset, sinua lukuunottamatta, sen olisivat tehneet.

– Olisivatpa saattaneet tehdä.

– Se vasta jotain olisi ollut, jos sinä olisit sen tehnyt – olisi sitä sopinut kertoa, jatkoi mrs Durbeyfield harmista itkuun purskahtamaisillaan. Ja kun täälläkin on puhuttu niin paljon sinusta ja hänestä, niin kukapa olisi uskonut asian tämmöiseksi menevän? Miksei juotunut mieleesi tehdä jotain hyvää kotiväellesi, sen sijaan että ajattelit vain itseäsi? Kylläpä minä olen saanut hyöriä ja pyöriä, samoin isä poloisesi, jonka sydän on kohta rasvainen kuin paistinpannu! En minä toki luullut tämän asian näin nolosti menevän! Kelpasipa sitä katsella, kun te yhdessä ajoitte matkaanne neljä kuukautta takaperin – komea pari siinä oli! Katsohan, mitä hän on meille antanut – me vain luulimme hänen näitä lahjottavan sukulaisuuden vuoksi. Mutta jollei hän ole sukulaisemme, niin varmaan se on tapahtunut sen vuoksi, että hän sinua rakasti. Vielähän olit tyttö, kun et sittenkään saanut häntä menemään kanssasi naimisiin!

Saanut Aleksander D'Urbervilleä menemään hänen kanssaan naimisiin! *Hänen* kanssaan! Naimisiinmenosta ei D'Urberville ollut maininnut sanallakaan. Entä jos olisi maininnut! Ei hän tiennyt, mitä olisi vastannut, jos tuommoista yhteiskunnallista pelastusta olisi hänelle tarjottu. Mutta hänen mieletön äiti

raukkansa ei tiennyt, millä tunteilla hän tuota miestä ajatteli. Kenties se oli nykyisissä oloissa harvinaista, luonnotonta ja käsittämätöntä, mutta hän ei voinut muuta; ja tämä oli, kuten hän itse sanoi, syynä hänen itsensähalveksimiseen. Hän ei ollut koskaan pitänyt hänestä paljoa eikä pitänyt nyt vähääkään. Hän oli pelännyt häntä, vavissut hänen läheisyydessään ja taipunut, kun hän taitavasti käytti hyväkseen hänen avuttomuuttaan, ja sitten hän oli hänen hienoutensa häikäisemänä tullut antautuneeksi huumauksen vallassa. Siinä kaikki. Ei hän juuri häntä vihannutkaan, mutta tomua ja tuhkaa oli hän vain hänelle, tuskinpa hän kunniansakaan vuoksi olisi tahtonut mennä hänen kanssaan naimisiin.

– Sinun olisi pitänyt paremmin pitää varasi, jollei aikomuksesi ollut saada häntä mieheksesi.

– Voi, äiti, äiti, huusi tuskan murjoma tyttö, heittäytyen kiihkeästi äitinsä kaulaan, aivan kuin sydämensä olisi ollut pakahtumaisillaan. Kuinka minä tuota tiesin? Olinhan lapsi lähtiessäni täältä neljä kuukautta takaperin. Mikset sinä sanonut, että vaarat minua uhkasivat? Mikset minua varottanut miehistä? Hienot naiset kyllä tietävät pitää varansa, he lukevat kirjoja, joissa kerrotaan tämmöisistä juonista, mutta eihän minulla ollut siihen tilaisuutta, etkä sinä sanonut mitään!

Äiti tunsii olevansa voitettu.

– Ajattelin, että jos puhuisin sinulle hänen hellistä tunteistaan ja mihin ne saattaisivat viedä, niin sinä et hänestä välittäisi ja menettäisit hyvän tilaisuuden, mutisi hän pyyhkien silmiään

esiliinallaan. – No niin, meidän on nyt koetettava auttaa asia parhaan mukaan, luulenma. Eihän se sentään ole muuta kuin maailman menoa ja kai se niin oli sallittu?

13

Huhu Tessin kotiintulosta rikkaiden sukulaistensa luota levisi pian, jos niin suurta sanaa kuin "huhu" saattaa käyttää, kun on kysymyksessä vain pieni Marlottin kylä. Iltapäivällä saapui Tessiä tervehtimään joukko hänen entisiä koulutoverejaan, puettuina parhaisiin tärkättyihin ja silitettyihin leninkeihinsä, niinkuin sopiikin käydessä katsomassa henkilöä, joka on saavuttanut – kuten he arvelivat – suuren voiton, Tytöt asettuivat istumaan ympäri huonetta ja tarkastelivat häntä hyvin uteliaina. Juuri se seikka, että tuo kaukainen sukulainen mr D'Urberville, jonka maine iloisena kavaljeerina ja tyttöjenviekottelijana oli alkanut levitä Trantridgen rajojen ulkopuolellekin, oli rakastunut Tessiin, teki hänen otaksutun asemansa vielä merkillisemmäksi kuin se olisi ollut, jos se olisi näyttänyt varmalta ja vaarattomalta.

Heidän mielenkiintonsa oli niin suuri, että nuoremmat kuiskailivat Tessin selän takana:

– Kyllä se on kaunis! Ja kuinka tuo leninki sopii hänelle! On se mahtanut maksaa aika lailla ja varmaan se on *hänen* antamansa!

Tess, joka juuri kurottautui ottamaan tekojeita nurkkakaapista, ei kuullut näitä huomautuksia. Jos hän olisi kuullut, niin hän olisi pian selittänyt ystävilleen asian oikean laidan.

Mutta äidin korvan sivuitse eivät puheet menneet, ja hänen turhamielisyyttänsä, jota suuremmoisen naimiskaupan

raukeneminen oli loukannut, kutkutti toki se, että niin hienon herran kerrottiin mielistelevän hänen tyttärtään. Ylipäänsä hän oli varsin tyytyväinen, vaikka tämä epäiltävä ja irstaudella saavutettu voitto tahraisikin hänen tyttärensä mainetta; saattoihan siitä vielä sukeutua naimiskaupatkin, ja hyvillään heidän ihailustaan hän pyysi vieraita jäämään teelle.

Heidän lavertelunsa, naurunsa, hyväntahtoiset viittauksensa ja ennen kaikkea heidän kateelliset huomautuksensa saattoivat Tessinkin mielen pirteämmäksi, ja kuta pitemmälle ilta kului, sitä enemmän heidän vilkkautensa tarttui häneen, ja hän kävi melkein iloiseksi. Marmorin kova ilme katosi hänen poskiltaan, hän liikkui miltei yhtä norjasti kuin ennen ja näytti hempeältä nuoruuden kukoistuksessaan.

Joskus hän saattoi, kaikesta huolimatta, vastata heidän kysymyksiinsä ylpeänlaisesti, aivan kuin tuntien, että hänen kokemuksensa rakastelusta olisivat tosiaan olleet kadehdittavat. Mutta "oman raunionsa lempiminen", kuten runoilija lausuu, oli hänelle niin ventovierasta, että tämä harhaluulo kesti yhtä lyhyen ajan kuin salaman leimaus; kylmä järki otti taas vallan ja alkoi pilkata hänen satunnaista heikkouttaan, hetkellinen ylpeys tuntui hänestä kammottavalta ja herätti hänessä syyllisyyden tunteen, ja silloin hän vetäytyi kuoreensa ja kävi välinpitämättömäksi.

Kuinka oli mieli raskas seuraavana päivänä, kun ei ollut enää sunnuntai, vaan arkipäivä, kun ei ollut enää hienoja vaatteita ja iloisia vieraita ja hän heräsi vanhassa sängyssään ja pikku lapset nukkuivat sikeästi hänen ympärillään! Hänen tulonsa herättämä

mielenkiinto ja jännitys oli hävinnyt, ja hän näki edessään pitkän, kivisen tien, jota hänen oli vaellettava ilman apua, ilman myötätuntoisuutta. Silloin hänen tuskansa oli pelottava, hän melkein toivoi kuolemaa.

Muutamien viikkojen kuluttua Tess virkistyi kuitenkin sen verran, että kykeni menemään kirkkoon eräänä sunnuntaina. Hänen teki mielensä kuulla laulua, olkoonpa vaikka huononpuoleistakin, ja veisata muiden kanssa vanhoja virsiä. Hän oli perinyt äidiltään semmoisen laulullisen taipumuksen, että yksinkertaisinkin laulu joskus vaikutti häneen niin valtavasti, että sydän pyrki rinnasta ulos hypähtämään.

Päästäkseen niin paljon kuin mahdollista herättämästä huomiota ja välttääkseen nuorten miesten kohteliaisuudenosotuksia hän läksi kotoa, ennenkuin alettiin soittaa kirkkoon ja asettui istumaan lehterin alle loukkoon, missä parit seisoivat hautalapioiden vieressä, ja missä istui vain pari ukkoa ja akkaa.

Seurakuntalaiset tulivat pienissä joukoissa, istuutuivat hänen edessään oleville penkeille, painoivat päänsä alas kotvaksi aikaa, aivan kuin olisivat rukoilleet, vaikkeivät sitä tehneet, kohosivat sitten istumaan ja katselivat ympärilleen. Virsien joukossa sattui olemaan eräs hänen lempisävelmistään, mutta hän ei tuntenut sen nimeä, vaikka olisi kernaasti halunnut tietää sen. Ja hän ajatteli epämääräisesti, kuinka kummallinen ja jumalallinen oli tuollainen säveltäjän mahti, kun hän saattoi vielä haudastaankin synnyttää omia tunteitaan hänenlaisessaan tytössä, joka ei ollut

koskaan kuullut hänen nimeänsä eikä koskaan löytäisi avainta hänen olemukseensa.

Ne, jotka olivat katselleet ympärillensä, kääntelivät päätänsä yhä useammin jumalanpalveluksen kestäessä, ja kun lopulta hänet huomasiivat, niin kuiskasivat toinen toiselleen. Tiesihän hän, mitä ne kuiskasivat; tuska kouristi sydäntä, ja hän tunsi, ettei hän enää voisi tulla kirkkoon.

Hän rupesi oleskelemaan yhä enemmän makuuhuoneessaan lasten kera. Siellä hän istui matalan olkikaton alla, katsellen lunta ja sadetta, komeata auringonlaskua ja kirkasta kuutamoa. Hän pysyttelihe niin piilossa, että miltei kaikki luulivat hänen menneen matkoihinsa.

Vain pimeän tullen hän läksi liikkeelle ja metsässä samotessaan ei hän tuntenut olevansa niin hylätty. Hän osasi löytää aivan tarkalleen sen iltahetken, jolloin valo ja pimeys ovat niin täydellisessä tasapainossa, että päivän synnyttämä pakko ja yön herättämä epä tietoisuus tekevät toisensa tyhjiksi, jättäen mielen perinpohjaisesti vapaaksi. Silloin elämisen raskas velvollisuus tuntuu mahdollisimman kevyeltä. Pimeää ei hän pelännyt, hänen tarkotuksenaan näkyi olevan karttaa vain ihmisiä tai oikeammin sitä tunteetonta muodostusta, jota nimitetään maailmaksi, ja joka on niin pelottava vaikuttaessaan kokonaisuutena, mutta niin surkea yksityisissä osissaan!

Näillä yksityisillä kukkuloilla ja laaksoissa hän harhaili rauhallisesti, ikäänkuin osana siitä elementistä, missä hän liikuskelee. Hänen notkea ja hiipivä olentonsa sulautui täydellisesti

maisemaan. Toisinaan hänen oikullinen mielikuvituksensa saattoi liioitella luonnon ilmiöitä, niin että ne tuntuivat kuuluvan hänen omaan tarinaansa. Tai oikeammin, ne kuuluivatkin siihen; sillä maailma on vain sielutieteellinen ilmiö, ja ne olivat sitä, miltä ne näyttivätkin. Sydänyön henkäykset ja tuulenpuuskat kaikuivat katkerilta moitteilta. Sateinen päivä kuvasti parantumatonta tuskaa, jota joku hämärä eetillinen olento tunsu hänen heikkoutensa tähden; tätä ei hän voinut varmasti kutsua lapsuutensa Jumalaksi eikä myöskään saattanut käsittää miksikään muuksi.

Mutta tämä hänen omatekoinen ympäristönsä, joka oli rakennettu sovinnaisuuden palasille ja johon hänelle vastenmieliset harhakuvat ja äänet toivat eloa, oli vain Tessin mielikuvituksen surkea ja petollinen luoma – parvi siveellisiä peikkoja, jotka suotta herättivät hänessä kammoa. Nehän ne olivat epäsoinnussa todellisen maailman kanssa, vaan ei hän.

Ja kun Tess kuleskeli pensaikoissa nukkuvien lintujen joukossa ja näki kaniinien hyppivän kuutamossa tai seisoi tammen juurella ja katseli oksalla istuvia fasaaneja, niin hän piti itseään rikoksen perikuvana, joka tunkeutui viattomuuden ja rauhan alueille. Mutta hän laati kaiken aikaa erotiuksia siellä, missä ei ollut mitään erilaisuutta. Hän oli saatettu rikkomaan yleiseen hyväksytyä yhteiskunnallista lakia, mutta se laki ei ollut voimassa tässä ympäristössä, johon hän ei luullut kuuluvansa.

Aurinko nousi usvaisen ilman läpi eräänä elokuun aamuna. Kohta sen lämpimät säteet halkoivat öiset vaipat irtonaisiksi palasiksi, jotka painuivat laaksoihin ja onkaloihin hälvetäkseen siellä olemattomiin.

Usva antoi auringolle omituisen persoonallisen näön, joka vaati käsittämään sitä ikäänkuin joksikin miesolennoksi. Tuo muoto, etenkin kun ei ollut ainoatakaan ihmisolentoa näkyvässä, selitti tuossa tuokiossa, mistä oli aiheutunut vanhanajan auringonpalvelus. Saattoi tuntea, ettei terveempää uskontoa ollut koskaan taivaan alla vallinnut. Valonantaja oli kultakiharainen, säteilevä, lempeäsilmiä jumalainen olento, joka nuoruuden innolla ja voimalla katseli maahan, mikä läikkyi mielenkiintoa häneen.

Vähän myöhemmin aurinko kurkisti tupiin ikkunaluukkujen rakosista, heittäen tulipunaisia juovia kaapeille, piirongeille ja muille huonekaluille ja herättäen vielä nukkuvat leikkuumiehet.

Mutta punaisimmat kaikista punaisista esineistä oli tänä aamuna kaksi suurta maalattua puusiipeä, jotka kohosivat keltaisella viljavainiolla Marlottin kylän vieressä. Nämä ynnä kaksi muuta siipeä muodostivat leikkuukoneen maltalaisen ristin. Niiden väri kävi auringon valossa yhä huikaisevammaksi, niin että ne näyttivät kuin tuleen kastetuilta.

Vehnävainion ympäri oli jo leikattu käsin kapeahko tie, jotta

edellisenä iltana pellolle tuotu leikkuukone voisi työnsä alottaa.

Kaksi ryhmää, toisessa miehiä ja poikia, toisessa naisia, astui peltoa kohti. Aurinko oli vasta niin ylhäällä, että tien itäpuolella olevien pensasaitojen varjo yletti länsipuolella vain puoliaitaan, niin että kulkijain päitä lämmitti auringonsäteet, mutta jalat olivat vielä varjossa. He katosivat tieltä peltoportista, jonka molemmin puolin kohosi kivipylväs.

Kohta kuului vainiolta sirinätä, joka muistutti sirkkojen lemmenlaulantaa.

Kone oli käynnissä, ja portin ylitse näkyi kolme peräkkäin astuvaa hevosta ja yllämainittu hoippuva kone; ajaja istui yhden vetäjän selässä, ja ohjaaja keikkui koneen istuimella. Koko laitos liikkui vainion toista sivua pitkin leikkuusiipien pyöriessä verkalleen, kunnes se katosi näkyvistä kummun taakse. Hetken kuluttua se ilmestyi jälleen vainion toiselle sivulle, edeten yhtä tasaisesti; ensin sattui silmään etumaisen hevosen otsassa välkkyvä messinkihela, sitten kohosi sängin yli kirkkaat siivet ja lopulta koko kone.

Vainion ympäri muodostunut kapea sänkiraita laajeni joka kierroksella, ja mitä pitemmälle aamu kului, sitä pienemmäksi kävi pystyssä seisovan viljan ala. Kaniinit, jänikset, käärmeet, rotat ja hiiret peräytyivät keskiosaan, ikäänkuin jonkunlaiseen linnaan, aavistamatta että se oli vain lyhytaikainen pakopaikka ja että heitä odotti hirveä kohtalo, kun piilopaikka myöhemmin päivällä kutistui kutistumistaan kamalan kapeaksi; ne ahtautuivat yhteen, ystävät ja viholliset sekaisin, ja lopulta viimeisetkin

kyynärät pystyssä seisovaa vehnää kaatuivat leikkuukoneen hampaiden tieltä, ja leikkuuväki surmasi sauvoilla ja kivillä jokikisen niistä.

Leikkuukone heitti viljan pieniin kasoihin, joista parhaiksi tuli lyhde, ja niiden kimppuun kävivät heti perässä astuvat toimeliaat sitojat. Näistä olivat useimmat naisia, mutta näkyipä joukossa miehiäkin; he olivat puetut kirjavaan paitaan, ja housuja kannatti nahkavyö, tehden tarpeettomiksi kaksi takana sijaitsevaa nappia, jotka omistajansa liikahdellessa kimaltelivat ja välkkyivät auringon paisteessa, ikäänkuin hänen selkäpuoleensa pistetty silmäpari.

Mutta enimmin kiinnitti tässä leikkuuväessä mieltä toinen sukupuoli, sillä nainenhan saa aina jonkun verran suloa, kun hänestä tulee osa luontoa eikä hän, kuten tavallisesti, ole vain siihen asetettu esine. Maamies on pellollaan persoonallisuus, maalaisvaimo on osa peltoa; hän on ikäänkuin kadottanut oman minuutensa, imenyt itseensä ympäristönsä hengen ja sulautunut siihen.

Naisilla tai oikeammin sanottuna tytöillä, sillä nuoria oli suurin osa, oli päässä suuret, vaatteesta tehdyt hatut, jottei aurinko paahtaisi silmiin, ja kädessä käsineet, jottei sänki pistelisi. Yhdellä oli yllään vaaleanpunainen röijy, toisella keltainen, ahdashihainen leninki, kolmannella yhtä punainen hame kuin leikkuukoneen siivet; vanhemmilla oli ruskeat, suuret esiliinat, jotka suojelivat koko pukua – kauan käytetty ja käytännöllisin leikkuunaisen asu, jota kuitenkin nuoremmat

halveksivat.

Tänä aamuna katse kiintyy etupäässä tyttöön, jolla on yllään vaaleanpunainen röijy, sillä hän on notkein ja hienopiirteis in kaikista. Mutta hänellä on hattu niin silmillä, ettei kasvoja voi nähdä, kun hän sitoo lyhteitä, vaikka hatun alta esiin pistävistä tummanruskeista hiuskiehkuroista saattaakin arvata, minkä väriset kasvot hänellä on. Kenties hän herättääkin aika ajoin huomiota juuri sen tähden, ettei hän koskaan koeta keikailla, kun taas toiset tuon tuostakin katselevat ympärilleen.

Hän työskentelee koneellisen tasaisesti kuin kello. Viimeksi sitomastaan lyhteestä hän vetää kourallisen tähkäpäitä, taputellen niiden huippuja vasemmalla kämmenellään saadakseen tukun tasaiseksi. Sitten hän siirtyy eteenpäin syvään kumartuneena, kerää molemmin kourin viljaa syliinsä ja kurottaa vasenta, käsineellä verhottua kättänsä kasan alitse, kunnes tapaa oikean kätensä, syleillen näin viljaa kuin lemmittyään. Hän vetää siteen päät yhteen ja polvistuu sitoessaan lyhteen päälle, painellen silloin tällöin alas hameensa liepeitä, joita tuuli kohottelee. Nahkaisen käsineen ja hihan välistä näkyy palanen paljasta käsivartta, jonka naisellisen hienoon hipiään sänki päivän kuluessa piirtelee verisiä naarmuja.

Joskus hän herkeää työstään hetkiseksi korjatakseen esiliinaansa tai hattuaan. Silloin tulee näkyviin kauniin nuoren naisen soikeat kasvot syvine, tummine silmineen ja pitkät, raskaat palmikot, jotka hyväillen valuvat selkää pitkin. Hänen poskensa ovat kalpeammat, hampaansa tasaisemmat ja

punahuulensa ohuemmat kuin tavallisilla maalaistytöillä.

Se on Tess Durbeyfield eli D'Urberville, ainoastaan hieman muuttunut, sama, mutta kuitenkin toinen, eläen kuin muukalainen ja erakko, vaikkei ollutkaan vieraalla maalla. Oltuaan kauan aikaa muista erillään hän oli vihdoinkin päättänyt etsiä työtä kylässään, sillä maamiehen kiireisin vuodenaika oli käsissä, eivätkä mitkään kotityöt olleet niin tuottavia kuin viljankorjuu.

Toiset naiset liikkuvat jotensakin samaten kuin Tess. Kun kukin oli saanut lyhteensä valmiiksi, niin koko parvi vetäytyi yhteen, aivan kuin katrillia karkeloitaessa, kaikki panivat lyhteensä pystyyn vastatusten, niin että kymmenestä tai kahdestatoista muodostui aina yksi kuhilas eli "keko", kuten sitä niillä tienoin nimitettiin.

Työväki söi aamiaista ja ryhtyi jälleen työhönsä. Yhdennellätoista tunnilla saattoi huomata Tessin silloin tällöin vilkaisevan ikävöiden mäkeä kohti, vaikkei hän keskeyttänyt työtänsä. Jo näkyikin kummun terävällä harjalla joukko lapsia, ijältään kuuden ja neljäntoista välillä.

Tessin poskille kohosi keveä puna, mutta yhä hän vain sitoi lyhteitä.

Vanhin lapsista, tyttö, jolla oli yllään kolmikulmainen saali, nurkka maata viiltäen, piti sylissään jotain, mikä ensi näkemällä näytti nukelta, mutta olikin pitkiin vaatteihin kääritty pikku lapsi. Toinen toi vähän ruokaa. Leikkuuväki lopetti työnsä, eväät otettiin esiin ja istuuduttiin maahan muuatta kuhilasta

vasten sekä ruvettiin syömään; miehet ammensivat vähän väliä virkistystä eräästä kiviruukusta, antaen kupin kiertää kädestä käteen.

Tess Durbeyfield oli viimeisiä lakkaamaan työstä. Hän istuutui maahan kuhilaansa juureen kasvot hieman pois päin kumppaneistaan. Muuan mies, jolla oli kaniininnahkainen lakki päässä ja punainen nenäliina vyössä, ojensi hänelle olutkuppia kuhilaan ylitse, mutta Tess ei hyväksynyt hänen tarjoustaan. Levitettyään ruokansa eteensä hän huusi luokseen suurimman tytön, siskonsa, ja otti lapsen häneltä; sisko, iloisena että pääsi taakastaan, pyörähti toisten joukkoon leikkimään. Samalla kertaa kainolla ja rohkealla liikkeellä, kasvot yhä enemmän punehtuen, Tess päästi röijynsä nappeja ja alkoi imettää lasta.

Lähinnä istuvat miehet käänivät hienotunteisina kasvonsa pellon toiseen päähän, toiset panivat tupakan, muuan siveli hajamielisen hellästi kivikuppia, joka oli jo käynyt tyhjäksi. Kaikki naiset Tessiä lukuunottamatta rupesivat vilkkaasti haastelemaan, asetellen tukkaansa kuntoon.

Kun lapsi oli saanut kyllikseen, niin nuori äiti asetti sen pystyyn polvilleen ja rupesi sitä kiikuttamaan välinpitämättömästi, miltei vastenmielisesti, katse harhailien kaukana. Mutta äkkiä hän suuteli lasta rajusti, suuteli kymmeniä kertoja, ikäänkuin ei olisi voinut koskaan saada kylläkseen, ja lapsi pillahdi itkemään tuosta intohimoisesta kohtelusta, joka oli omituinen sekotus rakkautta ja ylenkatsetta.

– Pitäähän se lapsesta, vaikka on sitä vihaavinaan ja sanoo

toivovansa, että makaisi sen kera haudassa, sanoi punahameinen nainen.

– Kyllä se kohta herkeää tuota puhumasta, vastasi toinen. Herra Jumala, miten sitä tottuukin kaikkeen – se se vasta on ihmeellistä.

– Kyllä siihen on käytetty muutakin kuin houkutusia, se on minun luuloni. Kertovathan muutamat kuulleen jonkun nyyhkyttäneen Salossa eräänä yönä viime syksynä; ja huonostipa olisi käynyt eräälle hulttiolle, jos ihmiset olisivat käyneet katsomaan.

– Voi kova onni kuitenkin, kun sen piti juuri hänelle sattua! Mutta niinhän aina käy kauneimmille. Rumat ovat yhtä hyvässä turvassa kuin kirkot – vai mitä, Jenny? – Puhuja kääntyi erään naisen puoleen, joka tietenkään ei voinut kehua olevansa kaunis.

Kova onni se olikin; vihamiehenkään oli mahdoton muuta tuntea nähdessään Tessin, hänen mansikkahuulensa ja suuret, hellät silmänsä, jotka eivät olleet mustat, siniset, harmaat eivätkä violetitkaan; pikemmin niissä oli kaikki nuo vivahdukset ja satoja muita yhdessä, minkä huomasi katsoessaan silmäterien pohjattomaan syvyyteen. Istuessaan siinä hän näytti miltei naisen esikuvalta, lukuunottamatta vähäistä luonteensa varomattomuutta, jonka hän oli perinyt suvultaan.

Hän ihmetteli itsekkin päätöstä, joka tällä viikolla ensi kerran moneen kuukauteen oli saanut hänet lähtemään työmaalle. Väsyttettyään ja kiusattuaan sydänpoloistaan kaikenlaisilla katumuskeinoilla, mitä hän yksinäisyydessään ja

kokemattomuudessaan saattoi keksiä, hän oli vihdoinkin tullut järkiinsä. Hän tunsi että hänelle tekisi hyvää olla taas hyödyksi, maistaa millä hinnalla hyvänsä riippumattomuuden suloisuutta. Entisyys oli ollutta ja mennyttä. Olivatpa sen seuraukset mitkä tahansa, aika ne kyllä hävittäisi jälettömiin, muutamassa vuodessa olisi kaikki niinkuin ei mitään olisi ollutkaan, ja hän itsekin unohdettuna. Ja tällä välin olivat puut yhtä vihreitä kuin ennenkin, linnut lauloivat, ja aurinko paistoi yhtä kirkkaasti kuin koskaan. Hänen surunsa ei ollut synkentänyt hänen jokapäiväistä ympäristöään eikä hänen tuskansa sitä kuihduttanut.

Kenties hän oli huomannut, että se, mikä oli painanut hänen päänsä niin alas – ajatus mitä maailma hänestä puhui – oli vain mielihaavetta. Hän ei ollut olento, jolla oli tunteita, vaikutteita ja kokemuksia muille kuin itselleen. Kaikille muille ihmisille Tess oli nopeasti haihtuva ajatus. Ystävillensä kukaan ei hän ollut enempiä. Kun hän kärsi yöt päivät tuskia, niin he ajattelivat vain: "Suotta hän heittäytyy onnettomaksi". Jos hän koetti olla iloinen ja haihduttaa suruansa, iloita valosta, kukista ja lapsesta, niin he ajattelivat vain: "Hyvinpä hän jutusta selviytyy". Olisikohan hän jollain autiolla saarella murtunut siitä, mitä oli tapahtunut? Eipä sanottavasti. Jos hän olisi ollut niin luotu, että olisi havainnut olevansa äiti ketään miestä tapaamatta, ilman muuta elämän kokemusta kuin että oli nimettömän lapsen äiti – olisiko hänellä silloin ollut syytä epätoivoon? Ei, hän olisi käsittänyt asian tyynesti ja löytänyt siitä iloa. Enin osa hänen kurjuuttaan oli johtunut siitä, että hän oli ruvennut ajattelemaan, mitä maailma

häneistä sanoo; hänen omat synnynnäiset tunteensa eivät olleet sitä luoneet.

Miten Tess lieneekään itse tuumaillut näitä asioita, mutta joku henki oli houkutellut häntä pukeutumaan yhtä sievästi kuin ennenkin ja lähtemään viljavainiolle, missä väkeä kovasti tarvittiin. Tämän vuoksi hän oli kantanut päätään arvokkaasti ja katsonut ihmisiä tyynesti kasvoihin silloinkin, kun hänellä oli lapsi sylissään.

Leikkuumiehet nousivat kuhilaiden viereltä seisalleen, oikoivat jäseniään ja sammuttivat piippunsa. Hevoset, jotka olivat saaneet syödä riisuttuina, valjastettiin jälleen punaisen leikkuukoneen eteen. Tess oli aterioinut joutuin ja viittasi nyt siskoaan ottamaan lapsen huostaansa, pani röijynsä kiinni, vetäisi käsiensä kätteensä ja kumartui ottamaan vähän olkia viimeisestä lyhteestä sitoakseen seuraavaa.

Iltapäivällä jatkettiin samaa työtä. Tess pysytteli toisten joukossa hämärään asti. Kaikki ajoivat pois isoilla häkkirattailla seuralaisenaan suuri vaalentunut kuu, joka oli kohonnut itäisten kukkuloiden takaa, kasvot muistuttaen jonkun madonsyömän toskaanalaisen pyhimyksen kulunutta sädekehää.

Tessin naistoverit heläyttelivät kotimatalla lauluja, olivat hänelle hyvin ystävällisiä sekä iloitsivat hänen tulemisestaan ihmisten ilmoille, vaikkeivät malttaneet olla hieman ilkeästi laulamatta paria värssyä immestä, joka meni iloiseen, vihreään metsään ja tuli muuttuneena takaisin. Elämä tarjoaa vastapainoja ja palkintoja, ja tapaus, joka oli tehnyt hänestä varoituksen

monille muille, oli myöskin tehnyt hänestä tällä kertaa kylän mieltäkiinnittävimmän henkilön. Heidän ystävällisyytensä sai hänet unohtamaan itsensä, heidän hilpeä mielensä tarttui häneenkin, hän oli miltei yhtä iloinen kuin hekin.

Mutta kun hänen surunsa harha-askelesta alkoivat haihtua, heräsi uusi, joka oli riippumaton yhteiskunnallisista laeista. Kotiin tultuaan hän sai kuulla, että lapsi oli iltapäivällä äkisti sairastunut. Eihän tuo mitään odottamatonta ollut, niin hento ja heikko oli pienokainen, mutta kuitenkin tärisytti se häntä kovin.

Nuori äiti unohti rikoksen, jonka lapsi oli tehnyt yhteiskuntaa vastaan tullessaan maailmaan; hän halusi hartaasti jatkaa rikosta säilyttämällä lapsen hengen. Kohta kuitenkin selveni, että pikku vieraan lähtö oli lähempänä kuin hän katkerimpina hetkinäänkään oli toivonut. Kun hän tämän huomasi, niin hän joutui tuskan valtaan, joka voitti sen mitä lapsen menettäminen sinään olisi saattanut synnyttää. Hänen lapsensa oli vielä kastamatta.

Nykyisessä mielentilassaan Tess ajatteli, että jos hänen oli palettava helvetissä tekonsa takia, niin jouti hän palaakkin, ja sillä hyvä. Kuten kaikki maalaistytöt oli hänkin hyvin raamatun perillä ja oli hartaasti tutkinut Aholan ja Aholiban tarinaa ja tiesi mitä johtopäätöksiä siitä saattoi tehdä. Mutta kun lapsi oli kysymyksessä, niin asianlaita oli aivan toinen. Hänen lemmikkinsä oli kuolemankielissä, eikä pelastusta ollut.

Alkoi olla makuulle menonaika käsissä, mutta hän syöksyi alakertaan ja kysyi eikö hän saisi lähettää noutamaan pappia.

Juuri tuolla hetkellä hänen isänsä tunteet sukunsa ikivanhasta aatelisuudesta sattuivat olemaan ylimmillään, ja tahra, jonka Tess oli saattanut tuohon aatelisuuteen, oli loukannut hänen ylpeyttään sitäkin enemmän, kun hän vastikään oli palannut jokaviikkoiselta käynniltään Rolliverin kapakassa. Älköön yksikään pappi pistäkö nenäänsä hänen kynnyksensä yli, hän selitti, ja sekaantuko hänen asioihinsa juuri silloin, kun Tessin tuottama häpeä pakotti entistä enemmän niitä salaamaan. Hän pani oven lukkoon ja pisti avaimen taskuunsa.

Koko perhe meni nukkumaan, ja Tess teki samoin kauhean tuskan ahdistamana. Hän valvoi kuitenkin venyessään vuoteella ja puoliyön aikaan hän havaitsi lapsen olevan yhä huonomman. Ilmeisesti se teki hengenlähtöä, hiljaa ja tuskitta, mutta kuitenkin varmaan.

Tuskissaan hän väentelihe vuoteellaan. Kello löi yksi, oli juuri se juhlallinen hetki, jolloin ajatukset astuvat järjen rajojen ulkopuolelle, ja onnettomat mahdollisuudet näyttävät yhtä kallionlujilta kuin tosiseikat. Hän ajatteli lapsen joutuvan alimpaan helvettiin, tuomittuna siitä, ettei sitä oltu kastettu ja ettei se ollut oikealla tavalla maailmaan tullut; hän näki perivihollisen pistävän sitä kolmikärellään, joka oli saman näköinen kuin heidän hiilihankonsa, ja tähän kuvaan hän liitti monta muuta kummallista kidutusseikkaa, joita tässä kristityssä maassa nuorisolle opetetaan. Nämä kauheat ajatukset vaikuttivat yön hiljaisuudessa niin valtavasti hänen mielikuvitukseensa, että hänen yöpukunsa tuli aivan kosteaksi tuskanhiestä, ja sänky

vapisi jokaisesta sydämen lyönnistä.

Pienokaisen hengitys kävi yhä raskaammaksi ja äidin sielunjännitys yhä suuremmaksi. Ei ollut apua pikku olennon paljosta suutelemisestakaan, Tess ei voinut olla enää vuoteellaan, vaan käveli kuumeenomaisesti edestakaisin huoneessa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.